Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ἄμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. —ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της μανόνες. ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 27 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1908 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 293

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἱστορικὰ ξεγυμνώματα (συνέχεια).

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα — Οἱ σοσιαλιστάδες στοὺς νατσιοναλίστες (τέλος).

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ. Κριτικὲς ἀναποδιές.— Ἡ Κερένια Κούκλα.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ἀπὸ τὴν κλινικὴ τοῦ κ. Φωκᾶ.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Γελαδάρης (πρόλογος).

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Τωρινὰ καὶ Περασμένα — Ὄχλος καὶ Λαός.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

(Πρόλογος)

«Στὴν Ἀλαφροῆσκιωτο»

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

Ἀπὸ τὴν εὐωδιὰ τῆς γῆς ἀνοίγουν μου τὰ στήθια
Σὰν τὰ πανιὰ τοῦ καραβιοῦ·
Λαχτάρα τοῦ δροσόβολου τοῦ φύλλου φτάνει ἐδῶ
Κι ἁρμονικὸς παλμὸς τοῦ ἐλαιῶνα
Θροεῖ στὶς κυματούσες ἀνεμοριπές.

ΕΒΑΛΑ

Μύρο τῆς γῆς μας πάρε τὴν πνοή μου.
Ἐλευθεριὰ καὶ δύναμη ἀντρίζει τὴν ψυχή μου
Καὶ τὴ μεγάλη τῆς ζωῆς ἀνοίγει ἀνάβρα.
Μᾶς ἔρχεται ὁ χαιρετισμὸς ἀπὸ τὶς κορυφές.

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

Τραγούδια πλημυρίζουν τὰ στήθια μου βοὴ
Φερμένα ἀπὸ τὰ δάση καὶ τὰ πλατειὰ νερά.
Θὰ φωτιστεῖ στὸν ἥλιο μου ἡ βορινὴ ψυχή σου
Καὶ τὰ πυρόχρυσα μαλλιὰ θ' ἀστράψουν
Στὸ λαμπροφωτισμά του. Σὲ κατέχω ἀκέρια
Στὸ φῶς μου, ὦ ἀδερφή μου ἀθθέρια·
Τρικυμισμένη σου ἡ ζωὴ στὰ βόρια σου ταξείδια
Τώρα νὰ ζήσει, θέλω, στὶς κορφές μου,
Θέλω μιὰ προσευχὴ στὸ νοῦ μου νὰ γενῆς.

ΩΚΕΑΝΙΔΑ

Ὁ ἀφρὸς ἀπὸ τὰ κύματα σὲ ἀνάερους πέπλους ἀνεμίζεται, καὶ ξεχύνεται στὴν πρύμη, ὅθε ξεβγαίνει ἡ Ὠκεανίδα.

Βαθειὰ στῆς θάλασσας τὰ στήθια
Κοιμᾶται ὁ ἀντίλαλος τοῦ τραγουδιοῦ τῆς ὁμορφιᾶς σας
Ἀκοῦτε τὴ φωνή μου ἀπὸ τὰ παραμύθια
Ποὺ διαλαλεῖ γιὰ τὴ χαρὰ τῆς συντροφιᾶς σας.
Βόριο ταξίδι μ' ἔδειρε στὴν τρικυμία·
Πλάϊ σας τώρα λαχταρῶ τοῦ πόνου μου τὰ κρῖνα,
Τὸ φωτεινὸ νὰ γείρω μου κεφάλι.
Χαρά, ποὺ ὁλόρθη στὸ καράβι σας Σειρήνα·
Ἁρμάτωσεν ὁ νοῦς σας καὶ ἡ ὁρμή.
Τώρα σὲ Ὀλύμπια πλώρα πλαγιάζει θεῖο κορμί.

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

Τρανὴ ζωὴ τοῦ τραγουδιοῦ σὲ ἀδράχνω.

ΕΒΑΛΑ

Ὡσὰν ἡλιοθρεμένα κοραλλόκλωνα
Γύρω σου ἁπλόνω τὰ μαλλιά μου.
Σὰν αἱματένιο ἕναν κισσὸ τὰ νιόθω
Ὁλόχυτα στὸ δρυϊνὸ κορμί σου.
Ἐσὺ τὸ δρόμο μοῦ ἔκοψες
Κι ἔδεσες χαλινάρι στὸ χαμό μου.
Στὰ Ψηλοβόρινά μου σύγνεφα
Τὸν ἥλιο σου ἐλαχτάρισα, καλέ μου,
Τὴν ξαναγέννησή μου ἐπίστεψα σὲ σένα.

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

Εἶχες στὴ φλέβα σου τὸ σπέρμα τοῦ χαμοῦ.
Νοστάλγησες τὸν ἥλιο [illegible] σ' ἔχασε [illegible],
Τοῦ βόρινοῦ συγνέφου μὴν τρέμεις τὴ φοβέρα
Ὁ Ἥλιος μου τὸ ἐσκόρπισε.
Στὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια
Τώρα θ' ἀστράψει ἡ φλόγα τῶν μαλλιῶν σου.
Ἀπὸ τὰ δάση μας εὐωδιασμένος πνέει ἀγέρας
Κι ἀπὸ τὰ λουλουδόσπαρτα λειβάδια,
Καὶ στὴν ὁρμή του ὁλόγιομα φουσκώνουν τὰ πανιὰ
Σὰν πλούσια στήθια ποθερά.
Τὰ κύματα γιὰ ἰδές!
Σὰν ἄλογα ποὺ ἐθέριεψαν στὰ βοσκοπεριβόλια
Τοῦ λόγγου μας, κι ὁρμοῦν στὴν ἀπαντή μας
Ἀφρόχαιτα, κρουστοχάλινα στοιχειά,
Λὲς κι ἀναδράμουν νὰ μ�ς φέρουν τὸ ταχύτερο
Στὸ ποθητὸ ἀκρογιάλι.
Τάμα πανέμορφο κρατᾶν
Παρθένες στὸ κεφάλι
Μὲ τὸ ὑπερούσιο τὸ κρασὶ
Γιομάτες ὡραιοσκάλιστες λαγήνες.
Διάπλατα οἱ θύρες ἀνοιχτὲς
Μὲ τὶς θλιμμένες μάννες
Ποὺ ἄσπρα ντυμένες καρτεροῦν
Νὰ μὲ γαμπροστολίσουν.
Θυμητικὰ τῆς χώρας μου στὴν πανέμνοστην ὥρα
Σὰν κύκνοι μοῦ ἁρμενίζουν στὴ γαλήνη·
Πλέχει ἡ λαχτάρα μου μὲ μάνητα στὴν πλώρα
Τὴν ἀγκαλιά μου ἁπλόνω, καὶ ἡ φωνὴ μὲ ἀφίνει.
Νησιά μου ἐλιοστεφάνωτα πλεγμένα μὲ τ' ἀμπέλια
Ἀράδα στῆστε τὸ χορὸ στὰ πελαγίσια ἀλώνια.
Τρέμουν οἱ λεφκοφυλλωσιὲς στὸν ἥλιο, στ' ἀκρογιάλια
Καὶ στὰ κλωνιὰ μάννας καημὸ λαλοῦν τὰ χελιδόνια,
Κι ἀπὸ τὸν ἐλαιῶνα μου μὲ ψαίλνουν τὰ τζιτζίκια
Ποὺ μιὰ λαχτάρα δασικὴ ξεχύνουν ὡς τὰ φύκια.

ΕΒΑΛΑ

Στὸν τόπο πᾶμε ποὺ ἀργαλιὸς
Τοῦ γυρισμοῦ τὸν πέπλο ὑφαίνει·
Νὰ τ' ἀσυγνέφιαστα βουνὰ
Νὰ τὰ νησιὰ τ' ἀφροστεφανωμένα.

ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ

Τὰ στάχυα λάμπουνε, χύνεται
Ὡς τὸ γιαλό μας, χρυσὸ ρέμα.
Καὶ στὰ ἐλιοστάσια ἐθύμοσαν οἱ θυμαριὲς
Κι ἁπλώθηκαν τὰ μέρα τους στὴ στράτα μας
Κι εὐώδιασαν τὶς ξάστερες ἀκρογιαλιές.

ΕΒΑΛΑ

Ἀκούω φωνὲς ἀνθρώπινες
Ποὺ τραγουδοῦνε στὴ στεριὰ
Καὶ πᾶν ψηλὰ κελαϊδιστὲς
Μὲ τὴν κορυδαλέ[illegible] συντροφιά.

[illegible]

Ὁ θρῆνος πέφτει στὸ ἄραχνο ἀκρογιάλι
Μιᾶς ψυχῆς ποὺ τὴ δέρνει ἄγρια λαχτάρα·
Σκούζουν φριχτὰ κοπάδι γύρω οἱ γλάροι
Ἀπὸ τῆς ἄχαρης Ὠρηᾶς τὸ ὡραῖο κεφάλι.
Ἀπὸ τὸ γκρέμο πέφτει κάτου
Τὸ ἀθάνατο νερό, στὸν καταράχτη,
Κι ὅσοι διψοῦν ὁρμᾶν νὰ πιοῦνε
Μὰ βρίσκουν τὴ λαχτάρα ἔρμου θανάτου.
Καὶ νὰ ὁ νειὸς κατεβαίνει ἀπὸ τὸ κῦμα
Χτυπητὸς μὲ τὸ ἡλιότοξο στὸ φωτεινὸ κεφάλι,
Ποὺ ἀπὸ τὰ πελαγίσια βάθη ὡς ἀπὸ μνῆμα
Τῆς Ὠρηᾶς φέρνει τὴ ζωὴ στὸ Τραγικὸ ἀκρογιάλι.
Ἀστράφτει νοῦς πεντάμορφος στὸ πανηγῦρι
Καὶ τὸ κοπάδι ποὺ ἔπαψε νὰ ζεῖ ἀπὸ δίψα
Τώρα στὰ χείλια θὰ δεχτεῖ τὸ μαγικὸ κροντήρι,
Κι ἐστέρεψε ὁ χαμὸς καὶ τῆς χαρᾶς ἡ λείψα.
Σκίζω στὰ βάθη τὰ σκοτάδια τὰ νερένια
Κι ἀνεβαίνω στὸ φῶς νὰ τραγουδήσω
Ἕνα σκοπὸν ἀδερφικό, τραγούδια νεραϊδένια
Οἱ ἀδερφές μου λένε οἱ Νεροκόρες: «Γύρε πίσω!»
Ἀπὸ τὸ κῦμα φεύγει μου ἡ φωνὴ καὶ πάει
Στὰ δάση ποὺ ἐλαλήσανε τὰ παραμύθια
Τὸν πόνο τοῦ χαμένου βασιληᾶ τους.
Καὶ ἡ Νεροκόρη τώρα ἀναρωτάει
Στοῦ καραβιοῦ τὴν πρύμη ἀνεβασμένη.
«Ζῆ Βασιληᾶς Ἀλέξαντρος ἀλήθεια;»
Πέρνα φωνὴ στὸν ξάστερο τὸ νοῦ τοῦ Γελαδάρη
Καὶ πλάϊ στὴ νειὰ ποὺ ἐπίστεψε στὸν πόνο του.
Ἐκεῖ ὁ καημός σου ἀντίλαλο γλυκειὰ μολπὴ θὰ πάρει,
Κι ἐγὼ στὰ σιντεφένια βάθη
Σαλεύω τὸν παλιὸ σκοπὸ στὸ ἀξύπνητο κεφάλι
Τῆς τραγουδίστρας ὁμορφιᾶς παντοτινὰ ποὺ ἐχάθη.

ΕΒΑΛΑ

Ἀκούω τὰ μύρα ποὺ περνᾶν ταξιδεμένα.
Ἔρχονται οἱ αὔρες τοῦ νέου καλοκαιριοῦ καὶ πᾶνε
Μὲ σκοποὺς κελαϊδίσιους στὴν πατρίδα.
Τὰ πνεύματα ποὺ ἐζήσανε στὴ χώρα ποὺ ἀγαπᾶνε
Σ' ἕνα τραγούδι ὑψώνονται γιὰ σένα.

ΓΕΛΑΔΑΡΙΣ

Πλανεμένη φωνὴ ποὺ μὲ ποτίζεις ἥλιο
Ἐσένα ἀκούω μονάχα στὸν αἰθέρα,
Τάμα πανέμορφο κρατοῦν
Παρθένες στὸ κεφάλι,
Μὲ τὸ ὑπερούσιο τὸ κρασὶ
Γιομάτες ὡραιοσκάλιστες λαγήνες
Διάπλατα οἱ θύρες ἀνοιχτὲς
Μὲ τὶς θλιμμένες Μάννες
Ποὺ ἄσπρα ντυμένες καρτεροῦν
Νὰ μὲ γαμπροστολίσουν.

ΕΒΑΛΑ

Ἀπὸ τ' ἀστέρια νιώθω τὴ φωνή σου
Νὰ κατεβαίνει ὁλότρεμη ἀπὸ φῶς,
Στὰ πύρινα μαλλιά μου τὸ κορμί σου
Λάμπει περιλαμπένιος θησαυρός.
Ἡ νέα λαχτάρα ἐσκίρτησε στὸ νέο σκοπὸ
Καὶ νιώθω τὸ τραγούδι στὰ πέλαγα νὰ ἠχεῖ,
Καὶ στὰ νησιά,—ποὺ ἐτάραξαν τὸ χῶμα ποθερό,—
Ἀπ' τὰ δεντρὰ χρυσόμεστοι σταλάζουν οἱ καρποί.
Ὤ, ἡ φωνή σου ἀκούω ψηλάθε ἀπὸ τὶς ἄλλες
Ποὺ ἠχολογᾶ καὶ πάλε ξατρέχει στὶς κορφὲς
Στὶς μεαντρένιες ρεματιὲς καὶ στὶς ὀβάλες.
Νὰ τὸ καράβι πλέχει στὴν ἀνθισμένη στράτα
Τὰ κύματα ἀναμέλπουν ἠχούς, ὠσὰν χορδὲς
Στὰ πέρατα ἁρμοσμένες τῆς γῆς, αἰώνια λύρα.

—Τὸ αἰώνιο του τραγούδι ξανατονίζει ὁ ἥλιος —
Καὶ ἡ Ὥρηα, νά, προβάλει πρὸς τὴν ἀνατολή του
Ἰδές, μᾶς χαιρετάει μὲ σύγνεφο χρυσὸ
Καὶ ἁπλόνει τὴ φωνή της στὸν κόσμο
Αἰωνιότητας σκοπό!

ΚΥΡΑ

Ὁ Μέγας Πᾶν δὲν πέθανε!

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ*

ΟΙ «ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΑΔΕΣ» ΣΤΟΥΣ «ΝΑΤΣΙΟΝΑΛΙΣΤΕΣ»

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα καὶ ἡ λογικὴ τῶν δυὸ σπουδαιότερων ἀντιπάλων μας. Τὴ βαθύτητά τους τὴ βλέπει καλὰ καθένας. Καὶ οἱ ἄλλοι δευτερεύοντες νατσιοναλίστες μας δὲ λὲν τίποτε σοβαρώτερο καὶ γυρνᾶν ὁλόγυρα στὰ ἴδια ἐπιχειρήματα μὲ ἀδεξιότερο ὅμως τρόπο. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ βλέπετε ὅτι τὴν *οὐσία* τοῦ ζητήματος, τὰ ἀξιώματά μας γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας ἐν γένει, καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐν μέρει, ἢ δὲν τὴν ἀγγίζουν καθόλου, ἢ τὸ κάνουν μὲ τέτοιο ἀδέξιο τρόπο, ποὺ εἶν' ἀδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ νὰ πείσῃ σοβαρὸ ἄνθρωπο. Καὶ ἐνῶ παραδέχονται μαζί μας τὴ σαπίλα τοῦ ρωμαϊκοῦ, οὔτε τὰ δικά μας θεραπευτικὰ μέσα παραδέχονται, οὔτε καὶ μᾶς δείχνουν ἄλλα καλύτερα δικά τους. Πῶς μὲ τέτοιο *σάπιο ὑλικὸ* θὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ μεγάλα τους πατριωτικὰ σχέδια, αὐτὸ ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει. Καὶ νομίζω δὲν ἀδικῶ τοὺς ἀντιπάλους μου λέγοντας ὅτι δὲ μᾶς δείχνουν *μέσα* γιὰ νὰ γιατρέψουμε τὴ σαπίλα μας.

Τὰ «*ριζικὰ ἐκπαιδευτικὰ σχέδια*» τοῦ κ. Ραμᾶ - κι ἂν ἀκόμα παραδεχτοῦμε μαζί του τὴν παντοδυναμία τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τοῦ σχολείου—κανεὶς πιστεύω δὲ θὰ τὰ πιστέψῃ σὲ ἐποχὴ μάλιστα, ποὺ οἱ «κυρίαρχοι πάτριοι» ζητᾶν καὶ στὸ Παρίσι ἀκόμη νὰ τιμωρήσουν τὸν «προδότη Ψυχάρη». Πῶς δὲ ὁ Ραμᾶς *θὰ πείσῃ ἢ θἀναγκάσῃ* τοὺς «κυρίαρχους πάτριους» νὰ παραδεχτοῦν τὰ σχέδιά του, αὐτὸ δὲ μᾶς τὸ λέει. Ἐνῶ αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο καὶ ἀπ' αὐτὸ ἔπρεπε νἀρχίσῃ. Φαντάζεται φαίνεται ὅτι οἱ πάτριοι θὰ θελήσουν μόνοι τους ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τοῦ λαοῦ! Ἡ οὐτοπία αὐτὴ τοῦ κ. Ραμᾶ μοῦ θυμίζει τὴν «ἀφελῆ πίστη» του οὐτοπιστῆ Fourier ποὺ περίμενε νὰ τοῦ φέρουν οἱ ἑκατομμυριοῦχοι τὰ πλούτη του, γιὰ νὰ τὰ μοιράσῃ στοὺς φτωχοὺς προλετάριους!

Στὴν ἴδια λογικὴ σκοντάβουν καὶ κεῖνοι ποὺ νομίζουν πὼς ἡ *ζωντανὴ γλῶσσα* θὰ γιατρέψῃ τὴ σαπίλα μας. Ἀφίνω ποὺ ἡ «ψόφια γλῶσσα» δὲν εἶναι ἡ μόνη *αἰτία* τοῦ κακοῦ, *ἀλλὰ μόνο ἕνα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα ἄλλου βαθύτερου κακοῦ*, μὰ καὶ ἂν παραδεχτοῦμε ἀκόμη ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ *αἰτία* τοῦ κακοῦ, καὶ πάλι τὸ ζήτημα δὲ λύεται καθόλου, γιατὶ πρέπει νὰ ἀποδειχτῇ τὸ σπουδαιότερο: *ποιὰ δύναμη θὰ ἀναγκάσῃ τοὺς «κυρίαρχους πάτριους»* νὰ παραδεχτοῦν τὴ ζωντανὴ γλῶσσα, ἀφοῦ ὥστατωρα *κρίνουν καλὸ* νὰ ὑπερασπίζουνται φανατικὰ τὴν ψόφια! Τὸ λαό—τὸ μόνο ποὺ μποροῦσε νὰ ἐπιβληθῇ στοὺς πάτριους — τὸν ἀποφεύγουν ἀκριβῶς οἱ *νατσιοναλίστες μας* καὶ φοβοῦνται τὴν ἀφύπνιση καὶ χειραφέτησή του!

Τί ἄλλο λοιπὸν μένει; Βλέπετε τώρα ὁλοφάνερα τὴν οὐτοπία τῶν μέσων ποὺ μᾶς προτείνουν οἱ νατσιοναλίστες μας; Ἄλλα δὲ θετικώτερα μέσα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀνάφερα δὲ θυμοῦμαι νὰ μᾶς εἶπαν οἱ ἀντίπαλοί μας.

Ἐπαναλαβαίνω. ἐνόσω οἱ νατσιοναλίστες μας δὲν καταρρίξουν ὅλα μας τὰ ἐπιχειρήματα ἀφ' ἑνός, καὶ δὲ μᾶς δείξουν ἀφ' ἑτέρου *ὡρισμένα πρακτικὰ μέσα*, μὲ τὰ ὁποῖα *νὰ διορθώσουμε τὴν κοινωνία μας*, θὰ μένουν *ἀνεδαφικοὶ οὐτοπιστές*, ἀεροβατοῦντες στὰ σύγνεφα! Παραβάλτε μὲ τὰ ἀερολογήματά τους τὸ δικό μας θετικὸ σύστημα, ποὺ σὲ καθετὶ πατᾶ σὲ στερεὸ ἔδαφος καὶ θὰ δῆτε ἀμέσως τὴν ὑπεροχὴ τῶν «σοσιαλιστάδων!» Δὲν περάσαν *μῆνες ἀκόμα* ἀφότου κηρύξαμε τὶς ἰδέες μας καὶ ἡ *ἐξέλιξη* ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ πολλὲς ἀπ' αὐτές: Οἱ δημοτικισταὶ ἀρχίζουν νὰ καταλαβαίνουν βαθειὰ τὴν *οὐτοπιστικὴ τακτική* καὶ τὸ *ἀνεδαφικό* τους, κ' ἕνα μέρος τους ἑτοιμάζεται νὰ γίνῃ θετικώτερο, ἐργαζόμενο πιὰ *γιὰ τὸ λαὸ καὶ μὲ τὸ λαό!* Ἕνα σωρὸ προοδευτικὰ καὶ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα, τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξη ἀρνεῖται ὁ κ. Ραμᾶς, ἄρχισαν νὰ ξεφυτρώνουν ἀπὸ παντοῦ σὰ μανιτάρια. Οἱ ἐργάτες μας ἄρχισαν νὰ κουνιῶνται, ἑτοιμάζουν «*πανεργατικὸ συνέδριο*» καὶ ἀναλαβαίνουν τὸν ἐπίσημο ἀγῶνα μὲ τὴ φαυλοκρατία τοῦ τόπου μας. Ἡ ἐφημερίδα τους γράφεται *σὲ ζωντανὴ γλῶσσα*, σύμφωνα μὲ τὴν πρόρρησή μας: «μόλις οἱ ἐργάται ἀναλάβουν τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα, θὰ μεταχειριστοῦν τὴν ζωντανὴν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ μόνον αὐτήν».

Πέντε δέκα ἀκόμη ἐργατικὲς ἐφημερίδες μὲ ζωντανὴ γλῶσσα καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας θὰ λυθῇ εὔκολα στὴν πράξη, γιατὶ οἱ ἀστικές μας ἐφημερίδες θἀναγκαστοῦν τότε νὰ ἁπλοποιήσουν καὶ νὰ ζωντανέψουν καὶ αὐτὲς τὴ γλῶσσα τους, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τοὺς συνδρομητές τους! Κ' ἔτσι *ἀπὸ ὑλικὸ συμφέρο καὶ ἀπ' τὴν ἀνάγκη τῆς ζωῆς* θὰ λυθῇ *σὲ λίγα* σχετικῶς χρόνια *ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ λαό μας* τὸ μεγάλο γλωσσικὸ ζήτημα, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 291 φύλλο.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*)

ἢ 8

Τὰ τέλη τοῦ δέκατου ἕβδομου αἰώνα.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ αἰώνα ποὺ ἱστοροῦμε προβαλανε περιστατικὰ καὶ πρόσωπα ποὺ μᾶς ξετυλίγουνε τὸν ἐθνικὸ χαραχτήρα καὶ τὸ πλασιμό του μὲ τρόπο πιὸ διδαχτικὸ ἀπὸ χίλιες μελέτες. Ὥστε ἂς μὴ θαρρέψῃ ὁ ἀναγνώστης πῶς δὲν ἔχει τὸ σκοπό της ἢ κάπως πιὸ περιστατωμένη αὐτὴ περιγραφή τους.

Σπουδαῖο χαραχτηριστικὸ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς εἶτανε, ὄχι ποὺ ἔγινε πάλε σηκωμός, μὰ ποὺ στάθηκε πιὸ γενικός, καὶ σάμπως πιὸ ἐθνικὸς ἀπὸ τοὺς προτητερινούς. Ἔλεγες κ' ἠλεχτριστήκανε οἱ πιώτεροί μας ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μὲ τὰ παρακινήματα καὶ μὲ τὰ κατορθώματα τοῦ Μοροζίνη καὶ τῶ συμμάχων του, ὅταν ἄξαφνα ἁρπάξανε Μοριᾶ, Ἀττική, κι ἄλλες χῶρες ἀπὸ τοὺς Τούρκους, σὰ νὰ μὴν εἶταν ὁ Μοροζίνης ποῦ ἔχασε τὴν Κρήτη πρὸ μερικὰ χρόνια. Κι ὄχι νὰ πῇς πῶς σηκωθήκανε μονάχα Ἀρματωλοὶ καὶ δαμασιμένοι πολεμιστάδες, κατάντησε νὰ τὸν ἀκολουθήσουνε χιλιάδες ἀπὸ τὰ Ἑφτάνησα, τοῦ Μανέτα ὁ καταδρομικὸς ὁ στόλος, τῆς Κεφαλονιᾶς ὁ Δεσπότης μὲ λεγεώνα ἱερεῖς κατόπι του, ἔπειτα Μανιάτες, Πατρινοί, Καρυτινοί, ἀπὸ κάθε μέρος τοῦ Μοριᾶ ἔτρεχαν καὶ πολεμοῦσανε μὲ τοὺς ψεύτικους ἐκείνους λευθερωτάδες. Τὸ ἴδιο καὶ στὴ Ρούμελη Ἀρματωλοὶ καὶ Δεσποτάδες, — Βαλαωρῖτες, Σπαθογιάννηδες, Σπανοὶ ἀπὸ τὴ μιὰ· Φιλόθεοι, Ἱερόθεοι καὶ Μακάριοι ἀπὸ τὴν ἄλλη· στὰ Σάλωνα, στὴ Θήβα, στὴν Εὔβοια, πήρανε καταπόδι τοὺς Τούρκους, κυνηγοῦσανε Πασάδες, Ἀγάδες καὶ Σερασκέρηδες, κ' ἔφεραν ἀναστάτωση ποῦ κλόνισε τὴ χώρα βαθύτερα ἀπὸ τὰ περασμένα κινήματα.

Εἴτανε εἶδος Σταυροφορία. Εἴτανε ἡ πίκρα διακόσω χρονῶ μουσουλμανικῆς σκλαβιᾶς, καὶ ζητοῦσε νὰ ξεχειλίσῃ, ἀδιάφορο ποῦ θὰ τοὺς καταντοῦσε τέτοιο ξεχείλισμα. Ἀληθινὸ καὶ μελετημένο πατριωτικὸ αἴσθημα δὲ γίνεται νὰ τοὺς ὁδηγοῦσε, ἐπειδὴ τί τόφελος νὰ φεύγουνε ἀπὸ τὴ μιὰ φυλακὴ καὶ νὰ πέφτουνε στὴν ἄλλη! Ἄφιναν καὶ τοὺς συνέπαιρνε ἁπλὴ συμπάθεια μὲ τοὺς Χριστιανοὺς Βενετούς, κ' ἡ προπατορικὴ ἀντιπάθεια μὲ τοὺς ἀντίχριστους Τούρκους. Ἀλήθεια πῶς ὁ Μηνιάτης, στὴν περίφημη τὴ Δέηση ποῦ ρητόρεψε τότες ἀπὸ τὴ Βενετιά, ἀναφέρνει κάτι καὶ γιὰ πατρίδα, κάτι καὶ γιὰ Ἑλλάδα. Ἡ Δέηση ὅμως γινότανε στὴν Παναγία, καὶ μόνο ἐθνικὸ ὀχτρὸ ἀναφέρνει τὸ Μισοφέγγαρο. Κι ὄχι μονάχα ὁ ἴδιος φωνάζε, παρὰ ἔλεγε πῶς ὅλοι οἱ Ἅγιοι τῆς Χριστιανωσύνης φωνάζανε δείχνοντας «τὴν σκληρότατην τυραννίδα τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν». Αὐτὰ βέβαια, καθὼς καὶ παραπάνω εἰπώθηκε, μποροῦνε νὰ χαραχτηριστοῦνε εἶδος πατριωτισμὸς τῆς ἐποχῆς. Θανασιμα δὲν ἁμαρτήσε μήτε ὁ Μηνιάτης, μήτε τὸ ἔθνος μὲ τέτοια φρονήματα. Ἁμαρτήσαν ὅμως τρὶς θανάσιμα κι ὁ Μηνιάτης καὶ τὸ Ἔθνος, ξεχνῶντας πῶς «σκληρότατη» τυραννία εἶταν κ' ἡ Βενέτικη, καὶ πῶς ἄλλη τυραννία ἀπὸ «σκληρότατη» δὲν ὑπάρχει.

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 281.

λύσουν τόσων ἐτῶν συζητήσεις καὶ ἀγῶνες εὐγενῶν μέν, ἀλλὰ *ἀνεδαφικῶν ἰδεολόγων !* Ποιός ἀμφιβάλλει πὼς ὅλη ἡ κίνηση αὐτὴ θὰ προσελκύση πολλὰ θετικὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου, ἀναπτύσσοντας μυαλὰ καὶ δυνατοὺς χαραχτῆρες ; Ποιός ἀμφιβάλλει πὼς ὁ λαός μας θὰ ξυπνήση στὸ τέλος, διαβάζοντας ζωντανὲς ἐφημερίδες μὲ ζωντανὰ ἰδεώδη, κ' ἔτσι μαθαίνοντας ποιό εἶναι τὸ ἀληθινό του συμφέρο καὶ ποιοί οἱ πραγματικοί του ἐχτροί ; Πὼς δὲ θὰ ἀργήσουμε νἄχουμε στὴ Βουλὴ ἀντιπρόσωπους τοῦ «ἐργατικοῦ λαοῦ» ποὺ νὰ κουτηριάζουν εἰλικρινὰ πλέον καὶ συστηματικὰ τὴ φαυλοκρατία μας ; Πὼς μέρος τῆς φοιτητικῆς νεολάιας «τὸ ὑγιέστερον, εὐγενέστερον καὶ γενναιότερον» θἀναγκαστῆ στὸ τέλος νὰ πάρη τὸ μέρος τοῦ λαοῦ, βλέποντας πιὰ νέα ζωὴ καὶ νέα ἰδεώδη ; Πὼς ἡ κίνηση αὐτὴ τῶν ἐργατῶν θἀναγκάτη καὶ τὶς *μεσαίες ἀστικές μας* τάξεις νὰ ὀργανωθοῦν σὲ *προοδευτικὸ ριζοσπαστικὸ κόμμα* καὶ πὼς ὅλα αὐτὰ θὰ ἀναγκάσουν στὸ τέλος καὶ τὴν κυρίαρχη πλουτοκρατία μας νὰ συνασπιστῆ σ' ἕνα *συντηρητικὸ κόμμα* γιὰ νὰ ἀντικρύση τοὺς νέους ἐπικίντυνους ἐχτρούς ; Πὼς ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς κινήσεως θἆναι : Παραγωγικώτερη, σοβαρώτερη ἐργασία μέσα στὴ Βουλὴ καὶ ἐκπολιτικώτερα ἀποτελέσματα σ' *ὅλη τὴ χώρα*, καὶ πρὸ πάντων κατασύντριψη τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης καὶ ἑπομένως «γενικὴ ἀναγέννηση σ' ὅλα !» Καὶ τέτοια «*ἀναγεννημένη κοινωνία*» θὰ μπορέση πολὺ καλύτερα ἀπ' τὸ σημερινὸ σαράβαλο καὶ ἀπὸ τὶς ὑστερικὲς φωνὲς τῶν ἀνεδαφικῶν νατσιοναλίστων μας νὰ ὑπερασπιστῆ τοὺς σφαζόμενους ἀδελφούς, *ἂν ἰδῆ καὶ πειστῆ ὅτι σφάζονται ἄδικα.* Καὶ ὄχι μόνο αὐτό: Τέτοια ὑγιὴς πιὰ κοινωνία θὰ μπορέση καλύτερα νὰ ἐπιδράση ἠθικῶς καὶ στοὺς *ἔξω ἀδελφούς*, δίνοντάς τους νέα ζωντανὰ ἰδανικά, νέα ἠθική, νέα λογική, ποὺ νὰ τοὺς βοηθήση κ' ἐκείνους νὰ καταλάβουν καλὰ τὴν πραγματική τους κατάσταση, νὰ νοιώσουν τὸν ἑαυτό τους, *τὴν ἀστική τους ὑπόσταση* καὶ νὰ μὴν ὑπνωτίζουνται πιὰ ἀπὸ *φεουδαλικὰ θεοκρατικὰ ἰδεώδη*, ποὺ ὄχι μόνο σὲ τίποτε θετικὸ δὲ μποροῦν νὰ ὠφελήσουν «*ὡς ἐκ τῆς ὀπισθοδρομικῆς των φύσεως*», μὰ καὶ ποὺ τοὺς κρατοῦν σὲ ἀπαίσιο σκοτάδι, θολώνοντας τὴ φυσική τους ἀντίληψη καὶ στρεβλώνοντας τὴν ἀστική τους συνείδηση καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ τοὺς πλιατσικολογήσουν καλύτερα, γιατὶ ὁ *φεουδάλος* ἔξω ἀπὸ *πλιάτσικα* τίποτα ἄλλο ἱερὸ δὲν ἔχει ! Τότε θὰ ἀνοιχτοῦν τὰ μάτια τους ὡς ἀπὸ θαῦμα καὶ θὰ καταλάβουν τὴ μεγάλη τους οὐτοπία: *λαοῦ ἀστικοῦ ὑποστηρίζοντος φεουδαλικὸ σύστημα !* Θὰ καταλάβουν ὅτι καὶ γι' αὐτούς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς μέσα Ἕλληνες, τὸ ζήτημα δὲν εἶναι *ζήτημα προσώπων, ἀλλὰ ζήτημα συστήματος !* Δηλαδή : Τὸ *ζήτημα δὲν εἶναι ἂν ὁ Α ἢ Β πατριάρχης ὑπερασπίζεται καλὰ τὸ ὑφιστάμενο σύστημα καὶ τὰ σπουδαῖα δῆθεν προνόμια τοῦ ἔθνους ἢ ὄχι, ἀλλὰ* ἂν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ φεουδαλικὸ σύστημα μὲ τὰ φεουδαλικά του προνόμια εἶναι *ὠφέλιμο καὶ ἄξιο ὑποστηρίξεως ἢ ὄχι !* Γιατὶ ἂν ἀποδειχτῆ ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ ὡς ἐκ τῆς «*φεουδαλικῆς φύσεώς του*», δὲν μπορεῖ παρὰ νἆναι *ὀπισθοδρομικὸ* — ὅπως ἐγὼ βαθειὰ τὸ πιστεύω — τότε ὡς βλαβερὸ καὶ ὀλέθριο ὄχι μόνο δὲ θὰ τὸ ὑποστηρίξουμε πλέον, μὰ θὰ ἀναγκαστοῦμε καὶ *νὰ τὸ πολεμήσουμε*, ἀντιτάσσοντας σ' αὐτὸ ἄλλο σύστημα ζωντανώτερο, προστατευτικώτερο ποὺ νὰ συμφωνῆ μὲ τὴν *ἀστικὴ ὑπόσταση τοῦ ἔθνους* καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ δυστυχισμένου λαοῦ μας. Νά, τί πρέπει νὰ σκεφτοῦν οἱ συμπατριῶτες μου Τουρκομερίτες καὶ δὲν τοὺς θέλω νὰ βάλουν σὲ ἐνέργεια ὅλο του, τὸ μυαλό, γιατὶ τὸ ζήτημα ἔχει *κολοσσιαία σπουδαιότητα*, καὶ ἂν δὲ λυθῆ αὐτὸ πρῶτα *κατ' ἀρχήν*, δὲν μποροῦμε καὶ δὲν πρέπει ν' *ἀρχίσουμε καμιὰ δράση στὴν Τουρκία !* Ἐδῶ ὅμως, παρακαλῶ, νὰ μὴ μὲ παρεξηγήσετε : Ἴσως βγῆ κανένας σοφιστὴς καὶ μοῦ πεῖ : «Ὥστε ἐσὺ κατα-στρέφεις *μονομιᾶς* τὰ προνόμια ; Καὶ δὲν ξέρεις τί σπουδαία *πραχτικὴ* σημασία ἔχουν σήμερα αὐτὰ γιὰ τὸ ὑπόδουλο ἔθνος μας κτλ. κτλ.». Ἐννοεῖται αὐτὸ τὸ ξέρω πολὺ καλά. Καὶ οὔτε ἔχω τὴν ἀφέλεια νὰ νομίζω ὅτι μποροῦν νὰ καταστραφοῦν *μονομιᾶς* μὲ τὰ λόγια μου καὶ νὰ μείνη ἔτσι τὸ ἔθνος στοὺς πέντε δρόμους. Τὰ προνόμια θὰ ὑρίστανται ἐνόσω ὑπάρχουν καὶ οἱ συνθῆκες ποὺ τὰ ἐγέννησαν : *Τὸ τουρκικὸ φεουδαλικὸ καθεστώς !* Θὰ πέσουν, ἄμα πέση καὶ τὸ *ἀνάλογο* τουρκικὸ καθεστώς, ἄμα δηλαδὴ ἡ Τουρκία γίνη *συνταγματικὸ κράτος μὲ ἀστικὸ πλέον πνεῦμα.* Αὐτὸ δὲ ἐξάπαντος θὰ γίνη μὲ καιρό, ὄχι βέβαια μὲ τὰ λόγια τοῦ Α καὶ τοῦ Β, ἀλλὰ ἀπὸ μεγάλη *οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξέλιξη.* Ἡ ἀλλαγὴ λοιπὸν τοῦ τούρκικου καὶ ρωμαϊκοῦ φεουδαλικοῦ καθεστῶτος θὰ γίνη *ἐκ παραλλήλου*, ὥστε δὲν ὑπάρχει φόβος τὸ ἔθνος νὰ μείνη *ἔξαφνα χωρὶς κεφαλὴ* στοὺς πέντε δρόμους. Τὸ μέλλον δὲ *ἀστικὸ καθεστὼς* θὰ δημιουργήση ἄλλο σύστημα σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ὅλα θὰ διαρρυθμιστοῦν ἐπάνω σὲ ἄλλες *ζωντανότερες βάσεις.* Τὸ ζήτημα λοιπὸν γιὰ μᾶς τοὺς *ἀναπτυγμένους, ζωντανοὺς ἀστοὺς* εἶναι: νὰ ἐκλέξουμε *κατ' ἀρχὴν* μεταξὺ τοῦ τωρινοῦ ψόφιου *φεουδαλικοῦ*, καὶ τοῦ μέλλοντος *ζωντανότερου ἀστικοῦ καθεστῶτος.* Ἢ πρέπει δηλαδὴ νὰ ὑποστηρίξουμε *καθ' ὅλη τὴ γραμμὴ* τὸ ἰσχύον σήμερα *φεουδαλικὸ σύστημα* μ' ὅλα του τὰ *παρεπόμενα* : (νεκρὴ θρησκεία, ψόφια γλῶσσα, σχολαστικὴ παιδεία, ἔλλειψη ζωντανῶν ἰδεωδῶν, φαῦλος πλιατσικολογῶν κλῆρος, ὀπισθοδρομικὰ φεουδαλικὰ ἔνστικτα, ἐχθρικὴ στάση σὲ κάθε νέο, ζωντανὸ κτλ.) ἢ νὰ διατεθοῦμε φιλικὰ στὴ νέα ἀστικὴ πνοή, ποὺ ἄρχισε νὰ πνέη καὶ ποὺ τείνει νὰ γκρεμίση τὸ ὅλο φεουδαλικὸ καθεστὼς τῆς Τουρκίας, μεταρρυθμίζοντάς το ἐπὶ τὸ ἀστικώτερο. Μὴν ξεχνᾶτε πὼς ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Τουρκίας ἐμεῖς εἴμαστε τὸ *ἀστικώτερο* καὶ *ἐμπορικώτερο* καὶ ἑπομένως τὸ πλέον ἐξελιγμένο στοιχεῖο τοῦ τόπου. Ἐὰν λοιπὸν φανοῦμε γνωστικοί, ζωντανοὶ ἄνθρωποι καὶ μείνουμε πιστοὶ στὴν *ἀστική μας ὑπόσταση*, ὑποστηρίζοντας τὸ μέλλον *ἀστικὸ καθεστώς*, θὰ παίξουμε τότε σ' αὐτὸ τὸ σπουδαιότερο ρόλο, ὡς τὸ πλέον ἀναπτυγμένο στοιχεῖο, δείχνοντας ἔτσι σ' ὅλον τὸν κόσμο ὁλοφάνερα τὴν ὑπεροχή μας. Ἐνῶ ἂν θελήσουμε νὰ ξεσπαθώσουμε ὑπὲρ τοῦ σημερινοῦ «φεουδαλικοῦ καθεστῶτος» ὄχι μόνο δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ τὸ σώσουμε — ποιός μπορεῖ νὰ σταματήση τὴ σιδερένια φορὰ τῆς ἐξέλιξης ; — μὰ θὰ ντροπιαστοῦμε καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμο *ὡς μανιακοὶ ὀπισθοδρομικοὶ φεουδάλοι*, ἀρίνοντας ἄλλα χτεσινὰ μισοβάρβαρα στοιχεῖα νὰ φιγουράρουν ὡς προοδευτικά, νὰ δοξαστοῦν καὶ νὰ μᾶς ὑποσκελίσουν. Κ' ἔτσι γιὰ νὰ ὑποστηρίξουμε *τὰ οὐτοπιστικὰ* φεουδαλικά μας συμφέροντα, (ἢ μᾶλλον : τὰ *πραγματικὰ* συμφέροντα τοῦ *φεουδαλικοῦ μας κλήρου !*) θὰ χάσουμε τὰ *πραγματικά μας* ἀστικὰ συμφέροντα !

Ἐπαναλαβαίνω : τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατο καὶ χρειάζεται βαθειὰ σκέψη καὶ μελέτη. Σήμερα μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ πῶ περισσότερα γι' αὐτό, ἂν μοῦ τὸ ἐπιτρέψουν οἱ περιστάσεις τῆς ζωῆς, θὰ προσπαθήσω σὲ ἰδιαίτερη μελέτη νὰ λύσω τὸ σπουδαῖο «*πρόβλημα τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ*», συμπληρώνοντας ἔτσι «Τὸ Κοινωνικὸ Ζήτημα» τοῦ μέσα. Τώρα προσπάθησα μόνο νὰ *θέσω ὀρθὰ τὸ ζήτημα.*

Τελιώνοντας ἀπευθύνομαι καὶ πάλι στοὺς ἀντιπάλους μας μὲ τὰ λόγια : Πάρτε τὰ ζητήματα σοβαρώτερα, βαθύτερα. Μὴ χάνεστε σὲ μικρολογίες καὶ ἐξωτερικὰ μόνο φαινόμενα, μὰ χτυπᾶτε τὴν οὐ-

---

Ταραγμένη ἡ ἐθνικὴ ἡ συνείδηση ἀπὸ πολύχρονα βάσανα, ἀφησμένη στὴν τυφλή της τὴν τύχη δίχως μήτε σπίθα ὁδηγίας ἀπὸ κάποιον ἔξοχα φωτισμένο νοῦ, ἀναπαυόταν πάντα σὲ κούφιες κι ἀδικαιολόγητες ἐλπίδες, ἀπάντεχε σωτηρίες ἀπ' ἐκεῖ ποῦ τῆς μαγειρεύανε ὄλεθρο, κ' ἴσως ὄλεθρο δεινότερο ἀπὸ τὴν Τούρκικη τὴν τυραννία, τυραννία ποῦ τουλάχιστο δὲ δυνόταν νὰ σβύση τὴ φυλή, καὶ μήτε τῆς σύφερνε, μὲ τὸ νὰ μᾶς ἤθελαν οἱ Τοῦρκοι *ἐργάτες* τους, γιὰ νὰ ζήσουνε καὶ νὰ βροῦνε ἴδιοι τους γλυτωμό. Κι ὅσο σημαντικώτερα εἴτανε τὰ περιστατικὰ ποῦ ἐρεθίζανε καὶ κακοδηγούσανε τὴν ἐθνικὴ τὴ συνείδηση, ἄλλο τόσο μεγαλήτερα καὶ τὰ σφάλματα ποῦ ἀκολουθούσανε καὶ τὰ δυστυχήματα ποῦ σωριαζόντανε. Ἤρθανε κι ἄλλοτες τέτοια θλιβερὰ δυστυχήματα, τώρα ὅμως φέρανε, καθὼς θὰ δοῦμε, μαζί τους κι ἄλλα χαραχτηριστικὰ παρατράγωδα.

Οἱ δικοί μας δὲν μποροῦσανε βέβαια ὅλοι νὰ πᾶνε μὲ τοὺς Βενετοὺς δίχως ἐξαίρεση. Ἕνα μέρος, φαρμακωμένοι ἀκόμα ἀπὸ παλιὲς Βενέτικες πίκρες, ἄλλοι πάλε ξελαγιασμένοι ἀπὸ τὰ χάδια τῆς Πόρτας ποῦ ἄρχιζε καὶ μαλάκωνε, καταταχτήκανε ἀπὸ τἄλλο τὸ μέρος, καὶ δεχτήκανε ἀρχηγό τους ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλήτερους «μπερμπάντηδες» ποὺ γέννησε ἡ Ρωμιοσύνη, τὸ Λιμπεράκη τὸ Γερακάκη.

Εἴτανε Μανιάτης ὁ Λιμπεράκης, κι ἄρχισε τὸ στάδιό του στὸ Βενέτικο στόλο. Κατόπι τὸ γύρισε στὴν πειρατεία, συνηθισμένο πάγγελμα τότες, κι ἀπ' ἐκεῖ κατάντησε στὰ Τούρκικα κάτεργα. Δὲν εἴτανε τῆς τύχης μας νὰ μείνη ἐκεῖ ὡς τέλος. Τὸν εἶχε ἀνάγκη ὁ Κιοπριλῆς στὸν Κρητικὸ πόλεμο, τὸν ἔβγαλε λοιπὸν ἀπὸ τὰ κάτεργα καὶ τὸν ἔστειλε στὴ Μάνη νὰ γυρίση τοὺς πατριῶτες του ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Τουρκῶνε. Μὲ χρήματα καὶ μὲ στρατὸ τὸ κατόρθωσε. Σὲ λίγο ὅμως ξανασηκώνουνται οἱ Μανιάτες, φεύγει λοιπὸν ὁ Λιμπεράκης καὶ ξαναγίνεται πειρατής. Πάλε ξαναπιάνεται, πάλε ξαναμπαίνει στὰ τούρκικα κάτεργα. Ὡς τόσο οἱ νίκες τοῦ Μοροζίνη, κ' ἡ ἀνησυχία τῆς Πόρτας νὰ φιλιώση τὸ Ρωμαϊκο, ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ βγαλθῆ δεύτερη φορὰ ἀπὸ τὴ φυλακή, νὰ διοριστῆ *Μπέης* τῆς Μάνης, νὰ ξανακατέβη στὴν Ἑλλάδα μὲ στρατό, μὲ χρήματα, μὲ προκήρυξες, καὶ μὲ ταξίματα ἀπὸ μέρος τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Βενετοὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη νομίσανε φρόνιμο νἀφήσουνε τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Εὔβοια καὶ νὰ περιοριστοῦνε στὴν Πελοπόννησο. Ἔμεινε λοιπὸν ἡ Καθαυτὸ ἡ Ἑλλάδα στὰ χέρια μερικῶν Ἀρματωλῶν, ποῦ μόλις τότες ἀπὸ ἀνάγκη ἀποφασίσανε νὰ διαφεντέψουνε τὸν τόπο δίχως ξένη βοήθεια. Γίνεται μ' ἄλλους λόγους τὸ κίνημα αὐτοκέφαλο, ἐθνικό, στὴν καθαυτὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἤπειρο. Αὐτὸ δὲν τοὺς ἦρθε τοὺς Βενετούς, τοὺς ἀγαπημένους τοῦ Μηνιάτη, καὶ πάσκισαν ἀμέσως νὰ σπάσουνε τοὺς Ἀρματωλοὺς τῆς Καθαυτὸ Ἑλλάδας, βάζοντας ἐκεῖ δικούς τους ἀνθρώπους. Ἔσπασαν ὅμως ἴδιοι τους ἐδῶ πέρα, ἐπειδὴ οἱ φίλοι τους νικηθήκανε ἀπὸ τὸ Μεϊντάνη, Ἀρματωλὸ τῆς Κατούνας, κι ἀπὸ τὸ Λουδορέκα, Σκλαβοῦνο ἀξιωματικὸ τῶνε δικῶ μας.

Ἐδῶ ἀπάνω παρουσιάζεται ὁ Λιμπεράκης. Σκορπάει χρήματα δεξιὰ ἀριστερά, συμπεθεριάζει μὲ μεγάλη ντόπια οἰκογένεια, χτίζει ἐκκλησές, σκαρώνει μ' ἄλλους λόγους μεγάλο καὶ δυνατὸ κόμμα στὸν τόπο. Βλέποντάς τα αὐτὰ οἱ Βενετοὶ σοφίζουνται νὰ πάρουνε ἀπὸ τὸ μέρος τους τὸ μεγαλοπίχερο τὸ Μανιάτη. Στὴν ἀρχὴ ὁ Λιμπεράκης δίστασε. Στενοχωρημένος ὅμως ἀπὸ τοὺς αὐτοκέφαλους τοὺς δικούς μας ποῦ τὸν εἴχανε χτυπημένο ἀπανωτὲς φορές, φοβῶντας καὶ τοὺς Τούρκους ποῦ ἀρχίζανε νὰ τὸν ὑποψιαζουνται, ἀποφασίζει καὶ πηγαίνει μὲ τοὺς Βενετούς. Καὶ τὸ χερότερο, τὸ τρὶς χερότερο, σὲ λιγάκι βλέπουμε καὶ τοὺς ἡρώους ἐκείνους ποῦ ὡς τὰ

σία. Ἔτσι μόνο θὰ μπορέσετε νὰ μᾶς πολεμήσετε ἀποτελεσματικά. Στὸ μεταξύ ἐμεῖς δὲ σᾶς κρύβουμε τὴ *βαθειά μας πεποίθηση* πὼς ἡ *ἀντικειμενικὴ κοινωνιολογία μας*, ποὺ ἐδῶ καὶ 50 χρόνια θριάμβευσε στὴν Γερμανία. συντρίβοντας τοὺς γερμανοὺς οὐτοπιστὲς καὶ τέλευταῖα στὴ Ρωσσία τοὺς ρώσσους τέτοιους, θὰ θριαμβεύση γλήγορα καὶ σὲ μᾶς, συντρίβοντας καὶ τοὺς δικούς μας οὐτοπιστάς. Μπορεῖ ὁ κ. Ραμᾶς νὰ μείνη ὅσο θέλει κολλημένος σὰ στρεῖδι στὸ σπιτικό του τῆς Πλάκας, δικαιολογῶντας τὸ κόλλημά του μὲ τὸ: «δὲν ὑπάρχει *ἀπόλυτη θετικὴ κοινωνιολογία*» καὶ μὲ λογοπαίγνια: «μπορεῖ νἆναι ἔτσι, μὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι». Ἡ μέθοδος αὐτὴ τοῦ «*ἀπολύτου*» εἶναι παλιὰ καὶ δὲν ἀπατᾶ κανένα: Σ' αὐτὴν καταφεύγουν ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀδράνεια καὶ στασιμότητά τους. Ἐμεῖς δὲ ζητοῦμε τὸ «*ἀπόλυτο*» γιατὶ ξέρουμε πὼς δὲ θὰ τὄβρουμε. Γιὰ τοῦτο μᾶς ἱκανοποιεῖ ὁλότελα τὸ «*σχετικῶς ἀληθὲς*», γιατὶ κι αὐτὸ μᾶς δίνει πολλὰ, παραπολλά, χίλιες φορὲς περισσότερα ἀπὸ διάφορα ὑποκειμενικὰ ἀερολογήματα. Καὶ αὐτὴ ἡ «*σχετική μας ἐπιστήμη*» ἔδωσε τὴ σχετικῶς: καλύτερη διαγνωση τῆς ρωμαϊκῆς ἀρρώστειας, τὴν καλύτερη πρόγνωση καὶ σύστησε τὰ καλύτερα, θετικώτερα θεραπευτικὰ μέσα! Μένει τώρα στὴν προσεχῆ ἐξέλιξη νὰ πραγματοποιήση ὁλότελα τὰ λόγια μας, δείχνοντας μιὰ φορὰ ἀκόμα τὸ θρίαμβο τῆς *ἀντικειμενικῆς κοινωνιολογίας* καὶ συντελῶντας συνάμα στὴ θεραπεία τῆς κοινωνίας μας!

Βερολῖνο Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Εἶναι ἀλήθεια παλιὰ πὼς συχνὰ γελοῦνε οἱ παραβολὲς καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ γὼ κάπως γελιέμαι ὅταν ἄξαφνα βρίσκω πὼς ἡ τέχνη τοῦ κ. Χρηστομάνου μοῦ θυμίζει -- ἀλλόκοτα ἴσως καὶ παράλογα μὰ πάντα μὲ κάποια γητεύτρα ἐπιμονὴ — τὴν τέχνη τοῦ Βελάσκεζ. Ἡ λιόχρωμη ζωντάνια κ' ἡ καισαρικὴ δύναμη καὶ τὸ εἰρωνικὸ τοῦ πλαστικοῦ ἐπικουρισμοῦ κι ὁ φιλοσοφικὸς σαρκασμὸς εἶναι χαραχτηριστικὰ τοῦ Ἱσπανοῦ ζουγράφου ποὺ δὲ νομίζω νὰ μᾶς ξαφνίζουνε μὲ τὴν ἴδια ἔνταση στὰ ἔργα τοῦ κ. Χρηστομάνου. Ὅμως ὅσο παράταιρο κι ἂ φαίνεται νὰ παρομοιάζει κανεὶς ἕναν αὐλικὸ προσωπογράφο τῆς Ἱσπανίας τοῦ Φίλιππου τοῦ Τέταρτου μ' ἕνα σημερινὸ Ἕλληνα ποιητή, ἀπαντιοῦνται κάποτε καὶ πότε στὴν τέχνη μερικὲς συγγένειες ἀπόμακρες καὶ ὑποσύνειδες ποὺ συμπιάνουν ἔτσι σ' ἕνα ρυθμὸ ἀντιλαλούμενο τὴν ποιητικὴ συνείδηση τῆς ζωῆς.

Κ' ἔτσι λαχαίνει πὼς δὲν ἀντικρύζω τὴν εἰκόνα τῆς Μαρίας Ἄννας τοῦ Βελάσκεζ στὴ Βιέννα βλέπω σὲ ἀλαργινὸ ἀντιφέγγισμα νὰ σκύφτει ἀπαλόγερτα πάνω ἀπὸ τὰ κύματα τὰ ὁμηρικὰ τῆς Κέρκυρας μιὰν ἄλλη λυγερόμαυρη βασίλισσα. Κι ὅμως πόσο λίγο θαρρεῖς πὼς μοιάζουνε! Ἡ δυστυχισμένη Μαρία Ἄννα δὲν τολμᾶ νὰ κουνηθεῖ μέσα στὴν πυργωτὴ φορεσιὰ ποὺ φουσκοστέκεται γύρω στὸ κορητσένιο κορμί της, δὲν τολμᾶ ν' ἀνασάνει μὴν τύχει καὶ χαλάσουν τὰ πολυστόλιστα κατσαρὰ ποὺ καδράρουνε τὸ χλωμό της πρόσωπο σὰν κιονόκρανο ἰωνικὸ μεταξόμαλλο, δὲν τολμᾶ νὰ πετάξη τὸ μαντήλι ποὺ τόσο ἄμαντα τῆς κρέμεται ἀπὸ τὸ χέρι. Κ' ἡ ἄλλη πάλι σιγογλιστράει μπροστά μας σὰ νεράϊδα τραγικὴ μὲ τὴ χάρη τὴν κυματιστὴ τοῦ κύκνου καὶ τῆς ἐλιᾶς, καὶ τὴ βλέπουμε νὰ πλανιέται στῆς λύπης τοὺς κυπαρισσόσκιαστους γιαλοὺς καὶ νὰ χάνεται ὁμορφολάτρισσα στῆς μοναξιᾶς τὴ δελφικὴ ἀγριάδα. Καὶ δὲ φαίνουνται νὰ μοιάζουνε. Μὰ μέσα στὸ αἷμα τὸ βασιλικὸ καὶ μὲς τὰ δεσποτικὰ τὰ μάτια καὶ τῆς μαύρης αὐτοκρατόρισσας καὶ τῆς μεταξόλαμπρης ἐνφάντας κάτι ὁμοιόρυθμο ξεδιακρίνω κ' ἴδια θησαυρισμένο — τὴν περιφρονήτρα ψηλοφροσύνη καὶ τὴ διονυσιακὴ περηφάνεια καὶ τὸν ἀγαλματένιο ἀπελπισμὸ ποὺ ἀψηφώντας τὴ μοῖρα ξέρει νὰ πλάθει μέσα στὰ σιντεφένια παλάτια τῆς ψυχῆς τὴν ὑπεροχὴ τοῦ ἀποκλειστικοῦ χαραχτήρα.

[illegible] παρόμοια μὲ κείνη ποὺ ἔφερε τὸ Βελάσκεζ νὰ ζουγραφίσει τοὺς «Κρασοπότες» ἔσπρωξε τὸν κ. Χρηστομάνο νὰ γράψει τὴν «Κερένια Κούκλα». Καὶ τοὺς δυὸ τοὺς κυρίεψε ρεαλισμὸς τόσο νευρόπαθος ποὺ ἀπὸ τὴ φωτογραφικὴ του ἀλήθεια νὰ καταντάει θλιβερὸς καὶ σκεδὸν ἀντιπαθητικός. Κοιτάξετε τοὺς «Κρασοπότες». Γυμνὸς ἔφηβος κάθεται σὲ βαρέλι κάτω ἀπὸ πλατύφυλλη κληματαριὰ καὶ στεφανώνει ἕνα παληκάρι γονατισμένο μπροστά του. Γύρω τους στρυμώνουνται οἱ κρασοπότες μὲ τὰ ποτήρια στὰ χέρια — ὅλοι τους ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ μὲ μοῦτρα παραμορφωμένα ἀπὸ μεθύσια καὶ πρόστυχα γλέντια καὶ τὴν ἀρρώστια καὶ τὴ ζητιανιά. Κι ὁ ἔφηβος δὲν κοιτάζει κείνονα ποὺ στεφανώνει οὔτε τοὺς κάκοψους συντρόφους τους μόνο ἀφίνει τὸ βλέμμα του νὰ χάνεται νοσταλγικὰ πρὸς τὸν ἥλιο πέρα σὰν κάποιο ξεχασμένο του ὄραμα νὰ τοῦ ἔγνεψε θυμίζοντας του δόξες πλαστικές. Καὶ στὰ χείλια του σγουραίνει παράξενο χαμόγελο.

Καὶ στὴν «Κερένια Κούκλα» τὴν ἴδια βρίσκω ἀντίθεση τῆς ἀρκαδικῆς ὡριοσύνης μὲ τὴν ταπεινὴ ζωὴ τῆς Ἀθηναϊκῆς φτωχολογιᾶς. Ὁ τεχνίτης θέλησε νὰ μελετήσει καὶ νὰ μαζέψει μέσα του τὴ λαϊκὴ ψυχολογία τοῦ κοσμάκη. Καὶ μὲ τὸ μάτι του τὸ γυμνασμένο που ἀδράχνει καὶ τὰ παραμικρότερα καὶ τὴν πιὸ διαβατάρικη ἀποχρωμιὰ τῆς ζωῆς, καὶ μὲ τὰ νεῦρα του ποὺ τρεμαναδεύουνε στὸ κάθε ἀγγιγμα καὶ παθαίνουνται μὲ ὑπερβολὴ ψιλόπονη, μᾶς ζουγράφισε τοὺς κακημοὺς καὶ τὶς ἀγάπες, τοὺς καυγάδες καὶ τὴν προστυχολαλιά, τὰ ξεφαντώματα καὶ τὰ μοιρολόγια, τοὺς λυρισμοὺς καὶ τὴν κωμικὴ μικροπρέπεια τοῦ κόσμου τοῦ ἐργατικοῦ τῆς Ἀθήνας. Μὰ ὁ ποιητὴς ἂν καὶ βουτηγμένος μέσα στοὺς ἄμορφους καὶ ἄπλαστους καὶ κάπως ψευτισμένους αὐτοὺς ἀνθρώπους δὲν ξεχνάει τὴν Ἀρκαδία του. Σὰν τὸν ἔφηβο τοῦ Βελάσκεζ κοιτάζει πέρα μ' ἀποθυμιὰ πρὸς τὸ φῶς τὸ μουσικὸ καὶ μὲ τὶς περιγραφές του καὶ μὲ τὰ δικά του ψυχόρμητα ποὺ συχνὰ ξεμυτίζουνε μέσα στὴν ἱστορία ποὺ μᾶς λέει, θυμίζει ὁλοένα πὼς εἶναι ὁ τραγουδιστὴς τοῦ πονεμένου λυρισμοῦ, τῆς ζωῆς ποὺ τήνε σακάτεψε τ' ὄνειρο τῆς ἀπειθαρχίας.

Δὲν κατηγορῶ τὸν κ. Χρηστομάνο γιατὶ θέλησε νὰ μᾶς ζουγραφίσει μ' εἰλικρίνεια καὶ ρεαλισμὸ τὴ ζωὴ μιᾶς ἀθηναϊκῆς τάξης ποὺ ὡς τὰ τώρα εἶχε μείνει ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἴσια ἴσια πρέπει νὰ τόνε παινέσουμε ποὺ ἀφίνοντας τοὺς χιλιοπατημένους Παρνασσοὺς τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ καὶ τῶ λογῆς λογῆς ρωμαντισμῶν κατέβηκε νὰ πατήσει καὶ νὰ σταθεῖ μέσα στὴ ζωὴ τὴν ἀληθινή. Μᾶς δείχνει ἔτσι πὼς ἡ κοινωνία στὴν Ἑλλάδα ἀρχίζει νὰ μελετᾶ καὶ νὰ καταλαβαίνει τὸν ἑαυτό της ἀδιαφορώντας πιὰ γιὰ μερικὰ κληρονομημένα ἰδανικὰ ποὺ σκπισαν ἀγιάτρευτα. Κ' ἐνῶ ἄλλοι — καὶ τρανοὶ τεχνίτες τοῦ λόγου — ἀνοίξανε τὸ δρόμο τους πρὸς τὸ θέατρο καὶ τὴν ἱστορικὴ κριτική, ὁ κ. Χρηστομάνος ἔφερε τώρα τὴν ἀναμόρφωση στὴ φιλολογία τοῦ ρομάντσου.

Τὴν καλή του ὅμως πρόθεση τήνε χάλασε κάτω χτυπούσανε τὸ Λιμπεράκη, καὶ πολεμούσανε τὸν ἱερὸ τὸν ἀγώνα μονάχοι τους, νὰ πηγαίνουνε κι αὐτοὶ μαζί του, ὄχι ὅμως στοὺς Βενετούς, ποῦ τοὺς ξαπόλησε πάλε ὁ Λιμπεράκης, παρὰ νὰ τὸν ἀκολουθᾶνε στὸ κούρσεμα τῆς Ἄρτας, χώρας κατοικημένης ἀπὸ δικούς μας! (1696).

Εἴτανε γραφτό του νὰ βρῆ τὸ τέλος του τὸ πρωτοπαλήκαρο αὐτὸ τῆς ρωμαϊκῆς κακοήθειας σὲ Βενέτικη φυλακή (1699).

Ἦρθε κατόπι ἡ εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτς, παραχωρήθηκε ὁ Μοριᾶς στὴ Βενετιά, κ' ἔμεινε ἡ Καθαυτὸ Ἑλλάδα Τούρκικη καθὼς πρῶτα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ περιστατικὰ ποῦ μᾶς ἀνοίγουνε τὰ μάτια καὶ μᾶς δείχνουνε σὲ τί εἶδος ἀτμοσφαίρα βρισκόταν τότες ἡ ρωμαϊκὴ ἡ ψυχή, πόσο τῆς ἔλειπε, μ' ὅλη τὴν παληκαριά, μ' ὅλη τὴν ξυπνητοσύνη, ἐκεῖνο ἴσα ἴσα ποὺ πρῶτο ἀπ' ὅλα χρειαζότανε, ἐκεῖνο ποὺ εἶχανε οἱ ἐχτροί της μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὁ *Χαραχτήρας*.

Κρίνει ἐδῶ εὔλογο νὰ μᾶς ἀναφέρη ὁ ἱστορικός μας πὼς ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μοριᾶ μεγάλωσε κατόπι μὲ τοὺς Βενετούς. Ἀνωφέλευτος κόπος, ἐπειδὴ γνωρίζουμε πὼς ἔφυγαν τότες πολλοὶ Στερεολλαδῖτες ἀπὸ τὴν πατρίδα τους καὶ κατεβήκανε στὸ Μοριᾶ γιὰ ν' ἀποφύγουνε τοὺς Τούρκους, γιὰ νὰ κάμουνε δηλαδὴ τὴν Καθαυτὸ Ἑλλάδα πιὸ Τούρκικη, χωρὶς νὰ κάμουνε τὴν Πελοπόννησο πιὸ ρωμαϊκή. Πῶς βρισκότανε ἀκόμα ὁ πατριωτισμός τους σὲ νεφελώδικη νὰ ποῦμε κατάσταση, τὸ βλέπουμε κι ἀπὸ τὴ διαγωγή τους κάτι ἀργότερα, ὅταν ξαναγυρίσανε πάλε μὲ τοὺς Τούρκους, ἅμα κατέβηκε ὁ Κουμουρτζῆς καὶ ξαναπῆρε τὴ Χερσόννησο ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς μ' ὅση γίνεται εὐκολία (1715). Πήγανε μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ γιὰ τὴν προθυμία τους αὐτὴ πλερωθήκανε μὲ καινούριες σφαγὲς στὴ Μεθώνη, στ' Ἀνάπλι, στὴν Κόρθο!

Μέσα στὰ σκοτάδια ἐκεῖνα τῆς ἀσυνειδησίας, τῆς ἰδιοτέλειας καὶ τῆς ἀντεθνωσύνης, βρίσκουμε κάποια παρηγοριὰ τηρῶντας τῶν Κορφιωτῶνε τὴν ἡρωϊκὴ τὴν ἀντίσταση, ἂς μὴν εἴτανε καὶ γιὰ ἀπόλυτη λευτεριά, — ποῦ τοὺς ἔπεφτε ὁλότελα ἀδύνατη ἐκεινῶνε, — ὅταν ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ Σάξωνα τὸ Σαλεποῦργο καὶ τὸν πατριώτη τους τὸ Σαλα, ἀπόκρουσαν κ' ἔδιωξαν τοὺς Τούρκους, κι ὄχι οἱ πολεμιστάδες μονάχα, παρὰ κ' οἱ ἱερέοι, κ' οἱ γυναῖκες τους ἀκόμα (1716).

§ 9

Εὐρωπαϊκὲς καὶ Ρωμαϊκὲς ἀλλαγές.

Ὡς τόσο τὰ πολιτικὰ τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὸ ξαναπάρσιμο τοῦ Μοριᾶ καὶ δῶθε, κατόπι δηλαδὴ ἀπὸ τὴν τελικὴ παρακμὴ τῆς Βενετιᾶς, πήρανε καινούριο δρόμο, τὸ δρόμο νὰ ποῦμε τῆς νεώτερης Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας. Ἀπὸ τὴ μιὰ τώρα ἔχουμε τὴ Ρουσία μ' ἀπεριόριστη ὄρεξη νἀνακατεύεται στ' Ἀνατολικά, νὰ κυβερνάη τὴν τύχη τους, καὶ νὰ κανονιζη, ὅσο μπορεῖ, τὰ μελλούμενά τους, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν Ἀγγλία μὲ τὴν πολιτική της στημένη ἀπάνω στὰ Ἀνατολικὰ καθεστῶτα, σὰ νὰ εἴτανε Θεοῦ κήρυγμα πῶς ἡ Τούρκικη ἡ κυριαρχία εἶναι χρειαζούμενη στὸν κόσμο γιὰ νὰ φυλάη τὴν Εὐρωπαϊκὴ τὴν ἰσορροπία, καὶ γιὰ νὰ κρατάη τοὺς Μοσκοβῖτες μέσα στὰ σύνορά τους.

Μὲ τέτοια ἀντιμάχητα μέσα στὴν Εὐρώπη, ποιὸν ἄλλονα θὰ λογάριαζε φυσικὸ βοηθό του τὸ ἔθνος παρὰ τὸ Ροῖσο, ποῦ τὸ κάτω κάτω εἴτανε κι ὀρθόδοξος. Ἔτσι λοιπὸν ἄρχισε, κ' ἔτσι ριζώθηκε, κ' εἴτανε γραφτὸ νὰ μείνη ριζωμένη χρόνους πολλοὺς, ἡ καινούρια αὐτὴ ἐλπίδα τῆς ξένης βοήθειας, ἀφοῦ ἐ-

πως τῆς ἰδιοσυγκρασίας του ἡ ψυχόπαθη εὐαιστησία. Σωριάζει τὶς παραβολὲς καὶ συγκλύζει τὶς ἀναλογίες κι ἀναταράζει κάτι σπάνιες ψυχοραντασιὲς μὲ τόση ἀκολασία καὶ τόσο βιαστικὴ γονιμότητα ποὺ κάποτε κουράζει τὸν ἀναγνώστη ἀνώφελα καὶ τόνε φέρνει σὲ τέτοιο χορτασμὸ αἰστητικὸ ποὺ νὰι λυγίζει ἀποκαμωμένη ἡ προσοχή του. Σὰ βαστιέτατότε βρίσκει κάτι ἐξαίσιες πρωτοτυπίες, κάτι ἐπίθετα ζουγραφιστὰ καὶ κάτι συνταιριάσματα γεμάτα δύναμη καὶ χάρη. Σὰν ὅμως ξεχνάει τὴ λιτότητα καὶ τὸ μέτρο μᾶς κάνει νὰ θυμώνουμε μὲ τὸ παραφόρτωμα αὐτὸ ἀπὸ ψιλοφαδιαστὰ κεντήματα καὶ πολυσκάλιστες τεχνοτροπίες.

Μερικὲς ἠθογραφικὲς σκηνὲς—καθὼς ἡ κηδεία, ὁ χορὸς κι ὁ γυναικοκαυγὰς—εἶναι λαμπρὰ παρατηρημένες καὶ γραμένες μὲ τέχνη διαλεχτὴ καὶ σίγουρη. Λιγώτερο μ' ἀρέσουνε κάτι ἄλλες δοκιμὲς τοῦ κ. Χρηστομάνου καθὼς ἡ μίμηση τοῦ φραντζέζικου λεξιλόγιου τῆς μοδιστρούλας, τῆς ξυπνάδας τοῦ κουτσαβάκη καὶ τῆς κορακίστικης καθαρεύουσας τοῦ ἐκκλησιάρη. Βέβαια ἔχουνε κι αὐτὰ τὴ δικαιολογία τους στὴ φωτογραφικὴ ξεεικόνιση τῆς ζωῆς. Ὅμως ἐδῶ ἔπρεπε ὁ τεχνίτης νὰ θυμηθεῖ τὸ πατρογονικό του προνόμιο—ἐννοῶ τὸ διάλεγμα καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ ἐφήμερου ἀπὸ τὸ οὐσιαστικό. Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ τέχνη χάνει ἀπὸ τὴ συθετική της δύναμη σὰ σκλαβώνεται σὲ καθέκαστα ποὺ μπορεῖ γιὰ τὴν ἐποχή τους καὶ τὴν ὥρα τους νὰ φαίνουνται χαραχτηριστικὰ μὰ ποὺ κατὰ βάθος δὲν εἶναι καὶ παραμορφώνουνε τὴν ὀργανική κι ὡριόγραμμη ὁμοδεσιά της. Καὶ τέτοια ζουγραφίσματα ποὺ μοιάζουνε στὴ ζωὴ παρὰ πάνω ἀπ' ὅσο θὰ ἔπρεπε μπορεῖ νὰ ἔχουνε σημαντικὴ ἀξία γιὰ τὸν κοινωνιολόγο μὰ πνίγουνε τὴν ἀνκπαραστατικὴ ἐνέργεια τῆς συγκίνησης. Καὶ νὰ μὴν ξεχνοῦμε πὼς ἡ τέχνη ποὺ εἶναι κατὰ βάθος μιὰ προσωποποίηση ἀνθρωπιστικὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου—ἕνας κλάδος κι αὐτὴ τῆς ἀρχαίας Μαγείας—χάνει τὴν ὑπόστασή της σὰν ἐξωτερικεύεται τόσο ποὺ νὰ καταντάει ἀντικειμενική.

Τὰ πρόσωπα ποὺ ζοῦνε καὶ πηγαινοέρχουνται μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία εἶναι ὁλοζώντανα καὶ καλὰ χαραχτηρισμένα. Δὲ μᾶς παρουσιάζουνε τύπους πελεκητοὺς καὶ δὲν τὸ πολυπεριμένω πὼς ἡ Λιόλια μὲ τὴ λαφριὰ ψυχὴ καὶ τὰ λαφριὰ ποδάρια θὰ θεμελιώσει αἰστητικὴ παράδοση. Τοῦ κόσμου ὅμως αὐτοῦ ἡ ψυχολογία μοῦ φαίνεται σωστὴ καὶ παρατηρημένη δίχως προκατάληψη οὔτε μπορῶ νὰ πῶ πῶς ἀντικρύζουμε ἐκεῖ μέσα κανένα πρόσωπο ποὺ νὰ μοιάζει περιττὸ γιὰ ψεύτικο. Κι αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη χεροπιαστὴ πὼς δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε ἐδῶ μὲ κούκλες καὶ χαρτόνια παρὰ μὲ ἀνθρώπους ζωντανόψυχους.

Γιὰ νὰ μὴν παραμακρύνω τοῦτο τὸ ἄρθρο ποὺ δὲν ἔχει τὴ φιλοδοξία νὰ τὰ πεῖ ὅλα καὶ νὰ ζυγίσει τελειωτικὰ τὴν ἀξία τῆς «Κερένιας Κούκλας» θὰ περιοριστῶ τώρα νὰ πῶ λίγα λόγια ἀκόμα γιὰ τὴ φιλοσοφία καὶ τὴ γλώσσα τοῦ κ. Χρηστομάνου.

Τὴ φιλοσοφία μᾶς τὴν δρίζει ὁ ἴδιος στὸν προλογάκο του—«ἡ χαρὰ δὲν εἶναι παρὰ ἕνας κακμὸς »ποὺ περιμένει τὴν ὥρα του νὰρθῇ». Κατὰ τὴ γνώμη του πρέπει «μὲ περισσότερην ὑποταγὴ κ' εὔγνω »μοσύνη νὰ ζήσουμε τὴ θλίψη τῆς ζωῆς ποὺ μᾶς ἔ»δωσε ἡ Μοῖρα». Κι ἀκόμα μᾶς λέει καὶ τοῦτο πὼς ἡ ἀνυπαρξία «ἡ μεγάλη θάλασσα ἡ σκοτεινὴ» εἶναι «ἡ μόνη εὐτυχία ἡ ἀληθινὴ—γιατὶ εἶναι ἡ αἰώνια »ἀλήθεια».

Μιὰ τέτοια φιλοσοφία δὲ μοῦ εἶναι καθόλου συμπαθητικὴ καὶ μάλιστα σὰ μυρίζει ρητορισμό. Κ' ἴσως θὰ παραξενευόμουνα νὰ τήνε βρῶ σὲ ἱστορία λαϊκὴ καθὼς τὴν «Κερένια Κούκλα» ἃ δὲν ἤξερα πὼς ὁ κ. Χρηστομάνος ἔχει κιόλας γράψει τὸ βιβλίο τῆς Αὐτοκρατόρισσας Ἐλισάβετ καὶ πὼς εἶναι πολὺ δύσκολο γιὰ ἕνα τεχνίτη ν' ἀλλάξει τὸν ἀρχικό του τόνο. Ὅπως κι ἂν εἶναι δὲ θὰ πολυλογήσω περισσότερο γι' αὐτὸ τὸ θέμα γιατὶ μοῦ δόθηκε ἀφορμὴ σὲ μιὰν ἄλλη μου κριτικὴ νὰ μιλήσω γιὰ τὴ θλιβεράδα τοῦ κ. Νιρβάνα ποὺ ἂν καὶ τύπου διαφορετικοῦ συγγενεύει ἀρκετὰ μὲ τὴν ἀνελπιδοσύνη τοῦ κ. Χρηστομάνου.

Ἡ γλώσσα μοῦ ἄρεσε πολύ. Ἂν καὶ φανερώνει μερικὲς ἀδυναμίες—ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι κι ἀπροσεξίες μόνο—στὸ σύνολο μᾶς δείχνεται ζουγραφική, ὁρμητική, πολυχρώματη, δημιουργική, πλούσια καὶ λυγερὴ καὶ ζουμερὴ καὶ ὑποταχτικὴ τῆς ἀκριβολογίας. Ἴσως νὰ τῆς λείπει κι αὐτηνῆς κάποιο μέτρο καὶ κάποια ὁμοιομορφία στὸ δούλεμα, ὅμως ἀδύνατο νὰ τῆς ἀρνηθεῖ κανεὶς τὴν ἀξία τῆς καθαροαίματης δημοτικῆς.

Καὶ συμπεραίνοντας θὰ συνόψιζα τὴν κρίση μου ἔτσι: Ἔργο ἀξίας ξεχωριστῆς, γραμένο μὲ εὐαιστησία πολύτροπη μὰ παραφορτωμένο μὲ λυρικὰ ξεψιλίσματα—τέχνη διαπεραστικὴ καὶ ζωηρόχρωμη μὰ σφανταχτερὴ καὶ κάποτε σκλάβα παθητικὴ τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου.

Ἀθήνα 20.4.08.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

"Ο ΝΟΥΜΑΣ"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδεδόδρομου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Οἱ Πατριδέμποροι — Νέα Γενεά — Κι ἄλλος ἀπὸ τὴν Κῶ, δηλ. ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιά— Χάϊνε καὶ Κάϊζερ.

ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ τονὲ θέλει τὸν πατριωτισμὸ τὸ «Νέο Ἄστυ», φαίνεται, καὶ γι' αὐτὸ μ' ἕνα τσουχτερὸ κύριο ἄρθρο του τὴν περασμένη Κεριακὴ κατακεραύνωσε ὅσους ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ Ματσούκα καὶ γυρίζουνε χῶρες καὶ χωριὰ ξεφωνίζοντας ποιήματα καὶ συνάζοντας χρήματα γιὰ στόλους καὶ γιὰ στρατούς.

Ὁ κ. Ματσούκας, φυσικά, θὰν τὶς ἀποδοκιμάζει αὐτὲς τὶς παράλογες διαμαρτυρίες γιατὶ εἶναι ἀρκετὰ ξυπνός, παραπολὺ ξυπνὸς μάλιστα, καὶ ξέρει πὼς σὲ μερικὰ πράματα δὲ χωράει μονοπώλιο καὶ πὼς καθὼς εἶναι λόγου του λεύτερος νὰ μετακομίζει τὸν πατριωτικὸ ἐνθουσιασμὸ μὲ τὰ τραῖνα καὶ μὲ τὰ βαπόρια ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, ἔτσι εἶναι λεύτερος κι ὁ κ. Τραμπακουλόπουλος κι ὁ κ. Φ. Πανᾶς καὶ κάθε ἄλλος Πατριδέμπορος νὰ κάνει τὴν ἴδια δουλιὰ—ἀφοῦ μοῦνεται, ἡ τέτια δουλιὰ δὲν εἶναι οὔτε τόσο δύσκολη οὔτε τόσο δυσάρεστη. Στὸν κ. Ματσούκα θὰ μένει πάντα ἡ τιμὴ πὼς πρῶτος αὐτὸς μεταχειρίστηκε τὸν πατριωτισμὸ τόσο ἀποτελεσματικά, κι ἀπόδειξη τρανὴ οἱ χιλιάδες ποὔμπασε ἴσαμε τώρα στὰ ταμεῖα τοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἐθν. Ἄμυνας.

Ἄσκημα κάνει τὸ «Ν. Ἄστυ» νὰ συσταίνει στὴν Κυβέρνηση καὶ στὶς Προξενικὲς ἀρχὲς νὰ καταδιώξουνε, σὰ ληστοφυγόδικους, τοὺς μιμητάδες τοῦ κ. Ματσούκα. Ἂς τοὺς ἀφίσουνε τοὺς ἀθρώπους νὰ δουλέψουν. Τὸ κάτου κάτου Ρωμιοὶ εἶναι κι αὐτοὶ κ' ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ δουλέψουνε γιὰ τὴν πατρίδα τους.

*

ΕΝΑ μονοχὰ θὰ μᾶς συχωρέσει νὰν τοῦ παρατηρήσου-

λειψαν οἱ παλιές.

Ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀλλαγὴ τῆς Εὐρώπης ἔφερε ἀνάλογη ἀλλαγὴ καὶ σ' ἐμᾶς, δηλαδὴ στὴ διαγωγή μας καὶ στὸν τρόπο ποῦ κοιτάζαμε τὰ πράματα. Ὡς τὰ τώρα οἱ ἀγῶνες μας εἴτανε πολὺ σπάνια ἐθνικοί, καὶ πολὺ συχνὰ τῆς ἀνάγκης, καὶ μάλιστα τῆς ἰδιωτικῆς τῆς ἀνάγκης. Μιστώνανε οἱ Βενετοὶ δικούς μας ἀρματωλούς, πολεμοῦσανε αὐτοὶ τοὺς Τούρκους, πηγαίνανε μαζί τους κι ἄλλοι, πότες γιὰ πλιάτσικα, πότες μὲ τὴν ἀβέβαιη ἐλπίδα πὼς ἡ ἀλλαγὴ πάντα κάτι καλὸ θὰ φέρῃ, τέλος καὶ μὲ τὴν πεποίθηση πὼς ἀπὸ τοὺς Τούρκους πάντα προτιμώτεροι οἱ Βενετοί. Τώρα κι ὁμπρὸς ὅμως ἡ Ρούσικη ἡ ἐπιρροὴ μάγεψε βαθύτερα τὴ ρωμαϊκὴ τὴ φαντασία. Κ' ἐνῶ τὸ Ἔθνος δὲ σταματοῦσε μήτε τότες νὰ καλοσυλλογιστῇ ἂν ἄραγες ὁ Ροῦσος ἀλήθεια λαχταροῦσε νὰ τὸ λευτερώσῃ καὶ νὰ τοῦ ξαναδώσῃ τὸ θρόνο του, ἢ μήπως δούλευε γιὰ λογαριασμό του κι αὐτός, ὅμως συνεπαιρνότανε ἀπὸ τὰ Ρούσικα λόγια καὶ ταξίματα μὲ τρόπο ποῦ συγκρατοῦσε πιὸ σφιχτὰ ὅλα του τὰ μέλη, —Μοραΐτες, Στερεολλαδῖτες, Νησιῶτες, καὶ τοὺς ἔμπνεε κάτι σὰν πιὸ ἐθνικό, σὰν πιὸ *πανελλήνιο* αἴστημα. Στὸ βάθος ὁ χαραχτήρας δὲν ἄλλαξε, ἀφοῦ ἀπὸ ξένους πάντα προσμέναμε. Ἄλλαξε ὅμως ἡ μορφή, ἡ διαγωγή, ἡ πολιτική. Τὸ ρωμαϊκο τώρα κι ὁμπρός, ὅσα σφάλματα κι ἂν τοῦ βροῦμε, εἶναι ὅμως κάτι πιὸ ὁμοιόμορφο, πιὸ ἀχώριστο, κ' ἴσως ὅσο ποτὲς στὴν ἱστορία του δὲ φάνηκε ἄλλοτες.

Αὐτὰ τὰ περιστατικά, καὶ μιλῶντας ἀκόμα πιὸ γενικώτερα, ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἡ ξαναζύμωση ποῦ ἄρχιζε κι αὐτὴ καὶ στέριωνε τὶς φυλὲς καὶ τὶς ἔκαμνε ἔθνη πιὸ συνεσφιγμένα καὶ πιὸ ἀκέρια παρ' ἄλλοτες, συντελέσανε, νομίζουμε, περσότερο νὰ μορφωθῇ τὸ ἐθνικό μας τὸ σύνολο, παρὰ ὁ λόγος ποῦ μᾶς φέρνει ὁ ἱστορικὸς ποῦ ἀκολουθᾶμε, πῶς τάχατες ἐκείνη τὴν ἐποχή, στὶς ἀρχὲς δηλαδὴ τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα, ἡ Ἑλληνικὴ ἡ παιδεία ἄρχιζε καὶ ξαπλωνότανε ὕστερ' ἀπὸ δυὸ καὶ τρεῖς αἰῶνες ἀμάθεια, πῶς τὸ θρησκευτικὸ τὸν ἀγώνα τόνε διαδέχτηκε ὁ ἀγώνας ὁ πατριωτικός, καὶ πῶς ἡ ἐθνικὴ ἡ συνείδηση ξύπνησε μὲ τὸ νὰλλαξε τὸ ἔθνος ὄνομα, κι ἀπὸ *Ρωμοὶ* ἄρχισε νὰ ὀνομάζεται *Ἕλληνες*. Πῶς τὰ Σκολειὰ κάτι κάμανε, πῶς πρέπει νὰ δίδαξαν ἕνα μέρος τοῦ Ἔθνους ἄξαφνα τί λογῆς ἀλλαγὲς καὶ μεταρρύθμισες γενήκανε στὸν ἄλλον τὸν κόσμο, κοντὰ στὸ νοῦ. Αὐτὸ μάλιστα κ' ἐμεῖς ἐννοούσαμε μιλῶντας παραπάνω γιὰ τὴν ἐπιρροὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ξαναζύμωσης στὴν ἐθνική μας διαγωγή. Νὰ παραδεχτοῦμε ὅμως πῶς μὲ τὸ νὰ εἴταν ἡ παιδεία *Ἑλληνική*, καὶ μὲ τὸ νὰλλάξαμε ὄνομα, γενήκαμε ἑνωμένο ἔθνος, αὐτὸ μᾶς φαίνεται σὰ δύσκολο, ἀφοῦ μάλιστα οἱ παλαιϊκοί μας οἱ προγόνοι πολλὰ μᾶς διδάσκουνε ἐθνικὴ ὅμως ἕνωση ὄχι. Ὅλα λοιπὸν ἐκεῖνα φαίνουνται ἀληθινὰ στὴν ἀπανωσιά. Ὄχι πῶς περιφρονοῦμε τὴ θεωρία ἐπειδὴς φαίνεται ἐπιπόλαιη. Τὸ ἐνάντιο, τέτοιες ἐπιπόλαιες θεωρίες κάμανε θάματα στὴν ἱστορία. Μὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέχουμε νὰ μὴν παρασερνόμαστε ἀπὸ τὴν ἰδέα πῶς μιὰ τέτοια ζωτερικὴ ἀλλαγὴ μποροῦσε νὰλλάξῃ καὶ τὴν ψυχή μας. Ἡ Ρωμαϊκὴ ἡ ψυχή, ὅσο κι ἂν ὀνειρευότανε ἕνωση τώρα γιὰ τοὺς λόγους ποῦ ἀναφέραμε, μνήσκει ὅμως ἀκόμα ἡ ἴδια καὶ στὰ καλά της καὶ στὰ σφάλματα της, καὶ θὰ τὰ δοῦμε αὐτὰ θεοφάνερα τώρα τώρα.

Ὅσο γιὰ τὸ θρησκευτικὸ τὸ αἴστημα, πῶς κατάντησε δηλαδὴ δευτερεύοντο στοὺς ἀγῶνες μας, καὶ πῶς τὸ καθαυτὸ αἴστημα τῆς πατρίδας ἔγινε ὁ κυριώτερός μας μοχλός, αὐτὸ ἦρθε, ὄχι στὴν ἀρχὴ τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα· τὸ ἐνάντιο· ἡ *ὀρθοδοξία* τῆς Ρουσίας εἶχε πολὺ νὰ κάνῃ μὲ τὰ κινήματά μας αὐτὸ τὸν αἰώνα. Παρὰ ὅταν ἦρθε ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση ἄνοιξε τοῦ κόσμου τὰ μάτια, λοιπὸν καὶ τὰ

με φιλικὰ ὁ κ. Ματσούκας. Εἴδαμε κάρτες του μὲ τὄνομά του καὶ μὲ κεφαλαῖα γράμματα τυπωμένο πάνου πάνου τὸ «ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ». Δὲν ταιριάζουν τὰ τέτια καὶ πρέπει νὰν τὰ σβήσει τὰ βαριὰ λόγια γλήγορα ἀπὸ τὴν κάρτα του. Τί θέλει νὰ πεῖ μ' αὐτό; Πῶς ἡ *νέα γενεά*, ποὺ ὅλοι ὀνειροπολοῦμε τὸν ἐρχομό της, θἀκολουθήσει τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Ματσούκα; Ἢ πῶς ἡ ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ θἄναι μιὰ πυροβολαρχία, σὰν κι αὐτὴ ποὺ σοφίστηκε νὰ προσφέρει στὸ Ἔθνος μὲ Πανελλήνιο ἔρανο;

Ὄχι, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Ἂν ἡ καινούρια γενεὰ εἶναι ἀπὸ τώρα καταδικασμένη νὰ λιγώνεται μὲ παχιὰ λόγια καὶ νὰ κλείνει τὰ ἰδανικά της σὲ μιὰ πυροβολαρχία, μὴ σώσει καὶ μᾶς ἔρθει ποτέ της, γιατὶ ὁ ἐρχομός της θἄναι ξακολούθημα τῆς δικῆς μας, τῆς ἐθνοπνίχτρας σαπίλας.

★

ΚΙ ΑΛΛΗ μελέτη γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα «ἀπὸ διδακτικῆς ἀπόψεως» τούτη, τὴ φορὰ φάνηκε τελευταία στὴν «Ἀκρόπολη», γραμένη ἀπὸ τὸν κ. Κυριακάτο, ποὔναι δημοδάσκαλος στὴν Κεφαλλονιά.

Ἀγωνίζεται με δυνατὴ ὁ κ. Κυριακάτος ν' ἀποδείξει πῶς τὸ δασκάλεμα τῆς Καθαρεύουσας στὰ σκολειὰ δὲ γίνεται μὲ κατάλληλο τρόπο, γιὰ τοῦτο κι ὁ λαός μας δὲν τὴ μιλεῖ! Ἂν καὶ παρακάτου μᾶς λέει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι γλῶσσα «ζῶσα». Ἂς εἶναι. Ὁ σκοπός μας δὲν εἶναι δῶ νὰ συζητήσουμε τὰ πιχειρήματα τοῦ κ. Κυριακάτου, γιατὶ ἁπλούστατα κι ὁ ἴδιος δὲ συζητεῖ μα *δογματίζει* λέγοντας πῶς ὁ «λαὸς βγαίνει εἰς γλωσσικὴν ἀναμόρφωσιν διὰ τοῦ τύπου, τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας», πῶς «ἵνα καλλιεργηθῇ τὸ πνεῦμα ἀπαιτεῖται γλῶσσα κατάλληλος, καὶ εἶναι πολὺ κατάλληλος ἡ καθαρεύουσα», πῶς «ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ἔχει τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας» κι ἄλλα τέτια ἀσύστατα πράματα. Αὐτὰ τἄχει ξετάσει καὶ συζητήσει καὶ ξετινάζει πλατιὰ πλατιὰ ὁ Ψυχάρης στὰ σοφὰ βιβλία του, σύφωνα μὲ τὸ φῶς τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ὕστερα λοιπὸν ἀπὸ τέτιο ξέτασμα νὰ ἐπαναλαβαίνουνται τὰ ἴδια πάλε σὰν καινούρια πράματα, μᾶς φαίνεται πολὺ μπόσικο.

Τώρα τὸ πῶς ὑπάρχουν μερικοὶ *στενοκέφαλοι* καὶ στὴ φιλολογία καὶ στὸ σκολειό, ποὺ δὲ θέλησαν νὰ φωτιστοῦν ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ πιχειρήματα τοῦ Ψυχάρη, σ' αὐτὸ δὲ φταίμε μεῖς. Ἐσ[illegible] ἀπὸ καιρὸ τὸ ζήτημα στὴ θέση του ὁ Ψυχάρης, μονάχα οἱ δειλοὶ καὶ οἱ «γλωσσικῶς» ἀμόρφωτοι δὲν πείθουνται νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Κι ἀπὸ τοὺς τέτιους φαίνεται θὰ εἶναι ὁ κ. Κυριακάτος καὶ οἱ ὁμοιοι του. Τόσο τὸ χερότερο γι' αὐτούς!

★

ΘΑ ΒΓΑΛΕΙ, λένε, ὁ Κάϊζερ τὸ ἄγαλμα τοῦ Χάϊνε ἀπὸ τὸ Ἀχίλλειο. Μπορεῖ καὶ νὰν τὸ σπάσει. Δικαίωμά του εἶναι. Ἀγόρασε τὸ χτῆμα, ἀγόρασε καὶ τἄγαλμα μαζί.

Μὰ μοναχὰ τὸ μάρμαρο μπορεῖ νὰν τὸ κάνει ὅ,τι θέλει. Τὸν Ποιητὴ οὔτε νὰ τονὲ στραβοκοιτάξει μπορεῖ. Γιατὶ ἕνας Κάϊζερ, καὶ Μεγαλέξαντρος ἀκόμα νἄναι, δὲν μπορεῖ νὰ στραβοκοιτάξει ἕνα Χάϊνε, ἐνῶ ἕνας Χάϊνε ἔχει ὅλο τὸ λεύτερο νὰ στραβοκοιτάζει ἕνα Μεγαλέξαντρο, καμιὰ φορὰ μάλιστα καὶ νὰ τὸν κατεβάζει κι ἀπὸ τὸ θρόνο.

Φοβούμαστε πῶς δὲν ἔχει μελετήσει καλὰ τὴν Ἱστορία ὁ Κάϊζερ.

δικά μας μάτια μέσον τοῦ Ρήγα, τοῦ Κοραῆ καὶ τῶν ἄλλων. Ἦρθε ὅμως κι αὐτὸ στὴν ἀπανωσιά, ἐπειδὴ ἀληθινὸς ὁ πατριωτισμὸς ἔλειπε τὶς πιώτερες φορὲς καὶ τότες κι ἀργότερα, καθὼς θὰ τὸ δοῦμε κι αὐτό.

Ὁ ζῆλος τῶνε δικῶ μας νὰ δείξουνε καὶ καλὰ τί θάματα μᾶς ἔβγαλε ἡ *Ἑλληνικὴ* ἡ παιδεία, εἶναι τόσο βιαστικός, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια τόσο παιδιακήσιος, ποὺ τῆς ἀποδίνουνε πράματα ὅλως διόλου ὄξω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή της, πράματα ποὺ ἀποδείχνουνται μονάχα τους μὲ μιὰ ἱστορικὴ ματιά. Δὲ στέκουνται νὰ συλλογιστοῦνε μήτε στιγμὴ πῶς μ' αὐτά τους τὰ ἐγκώμια χαλνοῦνε τὴ θεωρία τους ἀντὶς νὰ τὴν ὑποστηρίζουνε ἐπειδὴ ἂν ἡ παιδεία εἶναι τόσο βαθιὰ καὶ τόσο πλατιὰ ξαπλωμένη στὸ Ἔθνος, καὶ δὲν ἔμνησκε περιορισμένη μονάχα σὲ μερικοὺς καλαμαροφόρους, τότες γιατὶ σὲ κάθε κρίσιμη στιγμὴ ποὺ χρειαζότανε κάποια γνώση καὶ κάποιος χαραχτήρας, δὲ δείξαμε μήτ' ἑνὸς πετεινοῦ δύναμη νὰ διακρίνουμε τὸ σωστὸ καὶ τὸ ἴσιο ἀπὸ τὸ στραβὸ καὶ τὸ ἄνομο.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο «Ἡ Ἐλπίς». Κλινικὴ τοῦ καθηγητῆ κ. Γεράσιμου Φωκᾶ. «Αἴθουσα Σωρανός».

Ἀριθ. 10.

Ἑλένη Ζαχ....., χήρα, 40 χρονῶν, περέτρα, ἀπὸ τὰ Σόκια τῆς Σμύρνης, ἔχει ἐνδομητρίτιδα αἱμορραγική.

«Δεκατριῶ χρονῶν μιὰ φορὰ μὲ βρῆκε ἡ τάξη μου· κ' ὕστερα παντρεύτηκα. Δεκατεσσάρων γέννησα τὰ βυζιά μου ἐτράβηξαν πολλά· ἤμουνα μικρὴ καὶ δὲ μποροῦσα νὰ τοῦ δώκω τοῦ μικροῦ· καὶ σπαργώζανε, ἐπειδὴς ἔρχονταν τὸ γάλα πολύ· καὶ μὲ πονοῦσαν οἱ ρῶγες ἰμ'. Ἔντεκα μῆνες τὸν εἶχα τὸν πρώτονε καὶ τὸν ἐσκοτώσανε· τὸ πρῶτο τὸ παιδὶ τὄκανα καλόγεννο.... Ὕστερα ἀποβαλθηκα τρίω μηνῶ. Περάσαν ἕξη μῆνες καὶ παντρεύτηκα καὶ πῆρα ἄλλον ἄντρα. Τώρα τὸ λοιπόν, πῆρα τὸν ἄλλον ἄντρα· ὁ πατέρας ἰμ' δὲν εἶχε τίποτα· ἡ μητέρα μου δὲν εἶχε· ἐξήντα χρονῶν ἔζησε· ὡς τὰ σαράντα γεννοῦσε κ' ἔκανε δεκαπτρία παιδιά· ἔκανα τρία παιδιὰ σ' αὐτὸν τὸν ἄντρα, καλόγεννα....μὰ στὴν ἀποβολή, τὴ γληγορώτερη, εἶχα πολὺ αἷμα. Ἐ! τώρα τὸ λοιπόν, πήγαινα στὴν ξένη δουλειά· τώρα λοιπόν, ἐνάμισυ χρόνος, δυὸ εἶναι, μὰ ἐνάμισυ θἄνκι ἔχω πόνους δυνατοὺς στὴ μέση μου, κύριε γιατρέ· μοῦρχεται εἴκοσι μέρες, δεκαεννιὰ μέρες, ἡ περίοδό μου, πολὺ αἷμα· καὶ στὴν κοιλιά μου ἔχω πόνοι πολλοί· [illegible] μου μέχρις τὸν ὀφαλό μου, πολλοὶ πόνοι· μὲ κόβει ἡ κοιλιά μου, σὰ κοψίματα. Τώρα τὸ λοιπόν, ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ πολύ, πῆγα ἔξω σ' ἕναν κύριο, καὶ μοῦ εἶπε, πῶς ἔχω ἕνα ἔγκωμα στὴ μήτρα· ἔχεις ἕνα ἔγκωμα στὴ μήτρα, λέει· μ' εἴδανε στὸν Εὐαγγελισμὸ καὶ γυρεύανε λεπτά· ἐγὼ εἶμαι μιὰ ἀρφανὴ γυναῖκα· ἔχεις, λέει, ἕνα ἔγκωμα στὴ μήτρα· κ' ἕνας ἐπιμελητὴς μοῦπε: θέλει ἡ μήτρα σ' βγάλσιμο, λέει· μοῦ δίνει δυνατοὺς πόνοι· σάνας μσῦ χτυπάει μὲ βελόνα καὶ μιὰ φλόγωση μοῦρχεται στὴν ὄψη. Εἶχα καὶ ὑγρὰ ἐδῶ κ' ἐνάμισυ χρόνο· μὲ τὸν πόνο μαζὶ ἦρθαν· γληγορώτερα δὲν εἶχα τίποτε· τώρα δὲν ἔχω ὑγρά. Πῶς τέτοιο ἕνα πρᾶμα! ποὺ δεκατριῶ χρονῶν πόχτησα καὶ δὲ μ' ἄκουε κανένας· πῶς ἦρθε αὐτὸ τὸ ἔγκωμα, δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω».

---

§ 10

Ὁ Ἀγαθάγγελος.

Τοῦ κάκου γυρέψαμε νὰ βροῦμε, ἂς εἴτανε καὶ μιὰ λέξη, μέσα στοὺς στοχασμοὺς τοῦ ἱστορικοῦ μας ὅταν ξέταζε τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ ἐθνικοῦ ξαναζυμωμοῦ, καὶ γιὰ τὸν *Ἀγαθάγγελο*, ποὺ κατὰ τὰ μέσα τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα ἄρχισε νὰ κρυφοχύνεται στὴν ἐθνικὴ φαντασία, σὰν τὶς βουνήσιες ἐκεῖνες φωτιὲς ποὺ πιάνουνε ἀπὸ τῶν ἐρεικιῶν τὶς ρίζες, καὶ ξαπλώνουνται ἀθώρητες, ἄξαφνα ὅμως ἀναλάμπουνε μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας.

Ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια του τὰ συνεπῆρε τὸ ἔθνος ὁ Ἀγαθάγγελος μὲ τὰ προφητικά του κηρύγματα, μὲ τὶς χρονολογικές του μαντεῖες, καὶ μὲ τὴ μυστηριώδικη περιγραφὴ τοῦ Ξανθοῦ τοῦ Γένους ποῦ θὰ κατέβαινε νὰ στήσῃ τὰ μάγια καὶ νὰ μᾶς ξαναφέρῃ τὶς παλιὲς τὶς δόξες.

Ὁ βαθιοστόχαστος κι ὁ ἀληθινὰ σοφὸς Καθηγητὴς κ. Πολίτης δὲ δίσταξε νὰ μᾶς τὰ πῇ ὁλοκάθαρα πῶς ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Ἀγαθάγγελου στὸ ἔθνος ἀπὸ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ὡς τὰ μέσα περίπου τοῦ δέκατου ἐννατου αἰώνα εἴτανε στ' ἀλήθεια σημαντική. Ὁ ἄλλος ὡς τόσο μήτε γρῦ γιὰ τὸν Ἀγαθάγγελο! Ἴσως ἐπειδὴ θὰ τοῦ χαλνοῦσε τὶς θεωρίες του γιὰ τὰ θάματα ποῦ μᾶς δημιούργησε ἡ *Ἑλληνικὴ ἡ παιδεία*. Δὲν τοῦ ἦρθε, φαίνεται, νὰ τὄμολογήσῃ πῶς τὰ Ἑλληνικὰ τὰ συγγράματα μόλις τὰ διαβάζανε μερικοὶ δασκάλοι, ἐνῶ τὸν Ἀγαθάγγελο τὸν εἶχε προσκέφαλό του τὸ Ἔθνος ἀλάκερο. Δὲν τοῦ ἦρθε νὰ μᾶς τὸ πῇ πῶς καταντοῦσε ὁ Ἀγαθάγγελος ὄχι μονάχα ἡ σοβαρή του φιλολογία, μὰ ἡ *θρησκεία* τοῦ τοὺς καιροὺς ἐκείνους. Ἐμεῖς μποροῦμε σήμερα, ἂν ἔχουμε ὄρεξη, νὰ χαμογελοῦμε συλλογιῶντας τοὺ Ἀγαθάγγελου τὶς προφητικὲς ἀγυρτεῖες. Οἱ πατέρες μας ὅμως δὲ γελούσανε, παρὰ τὶς *πιστεύανε* καὶ προσμένανε νὰ βγοῦνε ὅλες ἀλήθειες.

Στάθηκε λοιπὸν ἡ περιξάκουστη αὐτὴ φυλλάδα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀξιοσημείωτα ἀρχικὰ αἴτια τοῦ ξαναγεννημοῦ μας. Στάθηκε γιὰ καλό, ἐπειδὴ μᾶς δυνάμωνε καὶ μᾶς ἀναθάρρυνε, κι ἂς εἴτανε κι αὐτὴ καθὼς ὅλα μας, φαρμακωμένη μὲ τὴν ἰδέα τῆς ξένης βοήθειας.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Τῆς ἔγινε ἀπόξεση στὶς 14 Μαρτίου καὶ στὶς 20 ἔρυγε.

Ἀριθ. 11.

Εὐγενία Σκ..... παντρεμένη, 40 χρονῶν, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα· ἔχει ἰνομύωμα τῆς μήτρας.

«Πρὸ τρία ἔτη εἶχα αἱμορραγία μεγάλη μὲ πόνους στὰ νεφρά· μοῦ ἔπεφταν κομμάτια αἷμα, μεγάλα, ἴσα μὲ λεμόνι καταντοῦσανε κατ' ἀρχάς· δόξα νἄχεις Θέ μου! καὶ μὲ λιποθυμίες μαζί, ὕστερα αἷμα καθαρό· καὶ βαστιόμουνα μὲ χάπια, μὲ γιατρικὰ καὶ μ' αὐτά, ὡς τώρα. Ἡ πρώτη ἀρχὴ ἐκράτησε ἕνα μῆνα· μὲ πάρα πολλὰ ὅμως φάρμακα ἐβκαστήχτηκε· ὄχ! Θέ μου, μέγας εἶσαι Κύριε! Κατόπι ὅλο ἀκαταστασία· σὲ δεκαπέντε μέρες, σὲ εἴκοσι μοῦ ἔρχονταν· ὄχι πόνους ὅμως πλέον· ποὺ καὶ ποὺ τὰ νεφρά μου μὲ πονούσανε· καὶ κρατοῦσε πάντοτε πέντε ἡμέρες· πάντα πολὺ ἐρχόταν· ἀλλά, σημείωσε, αὐτὸ τὸ αἷμα πάντα κι ἀπὸ κόρη τὸ εἶχα, ἂς ἤμουν ντελικάτη. Τώρα πλέον, τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνες, Δεκέμβριο, Ἰανουάριο καὶ Φεβρουάριο, ἔρχονταν πολὺ ἀκατάστατο πλέον· Θέ μου, Θέ μου· καὶ μὲ λιποθυμίες· πόνους, δόξα σοι ὁ Θεός, δὲν εἶχα· ποὺ κατάντησα νὰ καταλήξω ἐδῶ στὴν ἐγχείριση. Πρὸ ἐννέα μέρες μοῦ ἔκαναν ἐγχείριση· ὕστερα, τὴν πρώτη βραδιὰ μόνον ὑπόφερα ἀπὸ ἀνησυχία καὶ στενοχώρια· ὕστερα, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ὑπεραγαπῶ, αὐτὸς μ' ἐπροστάτεψε· τώρα, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Χριστοῦ, καλὰ μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι· νὰ μὲ ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς μέχρι τέλους· Χεὶρ Θεοῦ ἐβοήθησε».

Ἀφοῦ διαγνώστηκε ἰνομύωμα τῆς μήτρας, ἀπὸ τὸν καθηγητή μας κύριο Φωκᾶ, τῆς ἔγινε στὸ ἀμφιθέατρο ἡ ἐγχείριση κατὰ τὴν Ἀμερικανικὴ μέθοδο· στὶς 28 Φλεβαριοῦ τῆς ἔγινε μέση λαπαροτομή· ἀφαιρέθηκαν πρῶτα τὰ δεξιὰ παραρτήματα τῆς μήτρας κ' ὕστερα τ' ἀριστερά· ὕπαρχε κι ἄλλο ἰνομύωμα στὸν ἀριστερὸ πλάγιο σύνδεσμο καὶ βγαλθηκε κι αὐτὸ ἐπίσης. Τὸ μάκρος τοῦ βγαλμένου ὄγκου τῆς μήτρας ἤτανε 0,24, τὸ πάχος 0,30· τὸ μάκρος τοῦ ὄγκου τοῦ πλατιοῦ σύνδεσμου ἦταν 0,15 καὶ τὸ πάχος 0,24. Ἔγιναν ὕστερα ραφές, χωρὶς ν' ἀνοιχτῇ ὁ κόρφος καὶ διασωλήνωσή· Ἡ ἀνάρρωση ἦρθε φυσικὴ κ' ἡ ἄρρωστη ἔφυγε γιατρεμένη ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο στὶς 17 Μαρτιοῦ.

Ἀριθ. 12.

Σταυρούλα Ρουτσ.....ἀνύπατρη, 19 χρονῶν, ἀπὸ τὴ Μάνη· ἔχει χελώνια.

«Πέντε χρόνια εἶναι ἀπὸ τότες· ἕνα μοῦ πρωτοβγῆκε ἐδῶ στὸ λαιμό· δὲν ἦταν οὔτε σὰ λούπινο· τὄλεγα τῆς μητέρας μου καὶ μοῦ ἔλεγε : εἶναι ἐλιά, λέει· ἐλιά, τῆς λέω, δὲν εἶναι· καὶ λέγαμε· πὼς θὰ περάσῃ· ἀλλ' αὐτὸ δὲν πέρασε· σιγά, σιγά, μεγάλωσε, ἔγινε πολὺ μεγάλο· ὥστε πού ξεπετσιαζότανε κ' ἔσπασε· ἐρχότανε καὶ κοκκίνιζε καὶ ξεπετσιαζότανε καὶ μὲ τὸ ξουράφι τ' ἀνοίγαμε· ἔπειτα ἀπὸ τοῦτο τὸ πρῶτο βγῆκαν τοῦτα τὰ δυό, ἕνα ἀπὸ δῶ καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ κάτω· ἐπέρασε ἕνας χρόνος καὶ μοῦ βγήκανε· ἀπὸ τοῦτα τὰ δυὸ βγῆκε ὕστερα τοῦτο τὸ μεγάλο πέρσι τὴ Λαμπρὴ καὶ τἄλλο ἀποκατινά. Καὶ τἄλλο ὕστερα μοναχή μου τἄνοιγα· ἀλλὰ πῶς γινότανε !.... νά, ἦταν ἄσπρο κατάσπρο καὶ κατόπι ἐρχόταν καὶ κοκκίνιζε· κι ἀφοῦ κοκκίνιζε ἐρχόταν καὶ ξεπετσιαζότανε ἡ φλυδίτσα καὶ τὸ δέρμα λέφτυνε· κ' ὕστερα μοναχή μου τἄνοιγα εὔκολα· ἔκανα ἕνα καλαμάκι σουβλερὸ καὶ τὰ τρούπαγα· κ' ἔβγαινε ἀπὸ μέσα ἔμπυο ἔτσι πηχτό· κατόπι ἔβγαιναν κομμάτια, κομμάτια, τόσα δά, σὰν τυρί· κι ἀπέ ἀρχίζανε καὶ βγαίνανε ὕστερα κόκκινα κι ἄσπρα, ἔτσι μαζί, κρασωπά. Ἀπὸ κεῖ μοῦ φάνηκε ἐδῶ στὴν ἀριστερὴ πάντα ἕνας σφάχτης· νά, μοῦ πονάει ἀκόμα αὐτός. Καὶ ἡ τάξη μου μὲ παραρρίγνει· δὲ μ' ὄρχεται ταχτικά· ἄμα βγοῦνε τοῦτα δῶ, μὲ παραρρίγνει· ἕνα δυὸ φεγγάρια μ' ἔχει ἀφήσει τώρα, μόλις μοῦ φανερωθήκανε τοῦτα δῶ, ἀπὸ τὴ σαρακοστὴ καὶ δῶθε. Καὶ μιὰ ἀδυναμία, κοψηποδιασμάρα, δὲ μπορῶ νἀνέβω σ' ἀνηφόρι. Τίποτις ἄλλο· ἔ! καὶ ὄρεξη μέτρια».

Ἐβγάλθηκαν τρεῖς χελωνιασμένες ἐλιές, δυό, ἀπὸ τὴ δεξιὰ τραχηλικὴ καὶ μία ἀπὸ τὴν ἀπανωκλειδικὴ μεριὰ στὶς 14 Μαρτιοῦ· καὶ ἡ ἄρρωστη ἔφυγε γιατρεμένη στὶς 21 τοῦ ἴδιου.

Ἀριθ. 13.

Ἀγγελική Παρ..... παντρεμένη, 21 χρονῶν περέτρια, ἀπὸ τὴν Κεφαλλωνιά· ἔχει διπλῆ βουβωνοκήλη.

«Ἐγὼ ἤμουνα σὲ σπίτι περέτρια κ' ἔπαιρνα ἕνα παιδάκι ἀγκαλιά, δυό, τριῶ χρονῶν καὶ τὸ πήγαινα στὸ βασιλικὸ μπαξέ, κι ἀπὸ κεῖ μοῦ φάνηκε. Πρῶτα μοῦ φάνηκε μιὰ καοῦρα, πρῶτα-πρῶτα· μιὰ καοῦρα κ' ἕνας πόνος σὰ νὰ μὲ καίει μιὰ φωτιὰ δεξιὰ στὸ ξυγκάκι· καὶ τὸ πῆρα ἀψήφιστα ξέρετε, ὕστερα ἔφυγα ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ πῆγα ἄλλοῦ, κι ἀνέβαζα λόκληρα ροῦχα ἀπὸ σκάλα σιδερένια στενή· ἐκεῖ μ' ἀποφάνηκε· βγῆκε πρῶτα-πρῶτα σὰ μιὰ μουζέλα· τόσο παρρησιάστηκε· ἔπειτα, λίγο-λίγολίγο-λίγο, μεγάλωνε· νομίσαμε, πρῶτα-πρῶτα, ὅτι εἶναι ἐλιά· πῆγα ρώτησα ἕνα γιατρὸ καὶ μοῦπε: λέει. εἶναι ἡ ἐλιά· ὕστερα ἐπαντρεύτηκα· κεῖ πού παντρεύτηκα μόνον τὸ ἕνα μέρος εἶχα σὰ μιὰ μουζέλα. Ὁ ἄντρας μου εἶχε πάει σὲ γυναῖκες κ' εἶχε πάρῃ πάθος ὅταν ἦταν νέος· ἐπειδὴ ἔπινε κρασὶ τοῦχε μέσα κλείσῃ καὶ τὸ πῆρα κ' ἐγὼ· ἀπ' αὐτὸ μοῦ ἦρθε αἱμορραγία, πού κράτησε ἴσια μ' εἴκοσι μέρες· καὶ πόνους εἶχα πού μοῦ ἔσφιγγαν τὴν καρδιά· κάπου τέσσερους μήνους στὴ σειρὰ αὐτὴ ἡ δουλειά· κ' ἐρχόμουνα ἐδῶ κ' ἔκανα πλύσες· κ' εἶχα τότες ἀπ' τόνα μέρος ἀκόμα· λέω στὸ γιατρό, λέω : κύρ γιατρέ, τί ἔχω ; λέει : παιδί μου, λέει εἶναι αὐτὸ κήλη· κάνε ἐγχείριση, λέει· κ' ἐγὼ ἐφοβόμουνα καὶ δὲν ἤθελα. Τότες εἶχα καὶ τὴ μητέρα μου ἄρρωστη ἐδῶ στὸ Νοσοκομεῖο· ἐρχόμουνα καὶ τὴν ἔβλεπα· καὶ ἐπειδὴς ὁ ἄντρας μου μ' εἶχε κλέψῃ, μ'εἶχε κλέψῃ, δὲ μὲ πῆρε μὲ τὴν ἄδειά της, δὲ μοῦ εἶχε δώσῃ ὅλα τὰ πράγματα· τότες λοιπὸν μοῦ ἔδωσε τὰ κλειδιὰ ἀπὸ τὸ σπίτι της· κι ὅπως πηγαίνα μέσα στὰ χιόνια,....ἦταν χειμώνας κ' εἶχε χιόνι...., ὅπως πήγαινα, σύρε ἔλα, σπίτι της, δρόμο ἔκανα καὶ σήκωνα βάρη κιόλας, μοῦ ἀποφάνηκε καὶ τἄλλο· εἶχα κἠ αὐτὰ τἄλλα, αἱμορραγία καὶ τέτοια, καὶ μ' ἀποφάνηκε· ὕστερα τέλειωσε· τί ἄλλο ; τίποτε ἄλλο. Τοῦτο τὄχω τώρα ἕνα χρόνο καὶ τἄλλο τοῦχα προτινώτερα κανένα χρόνο, δυὸ χρόνια τώρα· τώρα λοιπὸν ἦρθα νὰ κάνω ἐγχείριση».

Τῆς ἔγινε ἐγχείριση διπλῆ ριζικὴ καὶ στὶς δυὸ βουβωνοκῆλες, στὶς 6 Μαρτιοῦ φέτος καὶ στὶς 22 Μαρτιοῦ ἔφυγε γιατρεμένη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΣ. *Ἡ τάξη μου*....τάξη, περίοδο, καταμήνια, ἔμμηνα, ἔχει τὰ ροῦχα της.

Ρόγες ἰμ'...καὶ παρακάτω : πατέρας ἰμ'=κ' οἱ Γιαννιῶτες λένε ὁ πατέρας ἰμ' καὶ τῆς μάνας ἰμ',

Ἔχω πόνοι....καὶ παρακάτω μεταχειρίζεται τὸν τύπο τῆς ὀνομ. καὶ στὴν αἰτιατ. ὅπως συμβαίνει σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας.

Ἀπὸ τ' ἀπόχτενόμ'=τὴν ἠβικὴν σύμφυση κι ὅλο τ' ἀπάνω χεῖλος τοῦ ἠβικοῦ κοκκάλου, τὸ ὁποῖον λένε κι ἁπλῶς : χτένι· τὴν ἠβικὴν σύμφυση τὴ λένε καὶ προσκέφαλο ἰδίως στοὺς ἄντρες.

Χελώνια....χοιραδικά, χελωνίτσια, στρόφολα (Κρήτη).

Ἐλιές....ἀμύγδαλα, ἀμυγδαλάκια, γρομπούλια=λέει τὰ γάγγλια τὰ τραχηλικά.

Ἀπανωκλειδικὴ μεριὰ=ὅλη τὴν ἀπανωκλειδικὴ μεριὰ τὴ λέει ὁ λαὸς μ' ἕνα ὄνομα σιδεροστιά,—ἐπειδὴς γίνεται ἐκεῖ τρίγωνο ἀπὸ τὸ στερνοκλειδομαστικὸ μῦ, τὸ κόκκαλο τῆς σιδεροστιᾶς καὶ τὸ μπροστινὸ χεῖλος τοῦ πλατιοῦ ραχιτικοῦ· ἀλλὰ τὸ κόκκαλο τῆς σιδεροστιᾶς τὸ λένε κι ἁπλῶς κλειδί.

Βουβωνοκήλη=χάλασμα, κατέβασμα, βγῆκε ἢ ἔπεσε τὸ ξύγκι μου, σπάσιμο, μισέρωμα (Κρήτη), ξύγκι καὶ ξυγκάκι λένε τὸ περιτόναιο πού τὸ λένε κυρίως πάνα κι ἀλλοιῶς καὶ μπόλια.

Δεξιὰ στὸ ξυγκάκι....τὴ βουβωνικὴ μεριὰ τὴ λένε κυρίως : φτενό, φτενάδι, βελανίδα, ἐλιὲς (τὰ βουβωνικὰ γάγγλια), βουβῶνα, ζήλιο.

Μουζέλα=φουντούκι.

Προτινώτερα=στὴν Κεφαλλωνιὰ λένε κ' ἐπειτότερα.

(Ἀπὸ τὴν κλινικὴ Φωκᾶ)

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ φίλος μας καὶ συναγωνιστὴς Σωτήρης Σκίπης στεφανώθηκε στὸ Παρίσι, στὶς 11 τοῦ Ἀπρίλη, τὴν κόρη τοῦ στρατηγοῦ Δεκλέρ. Στὸν ποιητικώτατο κι ἀγαπημένο μας φίλο εὐκόμαστε ὁλόψυχα κάθε χαρὰ κ' εὐτυχία.

— Ἡ «Ἑστία» μποροῦσε νἀναγγείλει τοὺς γάμους τοῦ Σκίπη δίχως νὰ μᾶς ἀναγουλιάσει πάλε μὲ τὰ σαχλολογήματά της, περὶ μαλλιαροῦ καὶ σκοτεινοῦ ποιητῆ «τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἐφάνη σκληρὰ ἐν Ἑλλάδι». Ὅταν ἀναγγέλνει κανεὶς γάμους, εἶναι κάπως εὐλαβέστερος, ἀγκαλὰ καὶ ἡ «Ἑστία» τέτια εὐλάβεια δείχνει μοναχὰ ὅταν παντρεύουνται οἱ γαλαζοαίματοι φίλοι της. Ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, πού ζοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τοῦ μαρκήσιου κ. Κύρου, ζοῦμε μοναχὰ γιὰ νὰν τονὲ διασκεδάζουμε.

— Ὁ κ. Σταματίου ἄσκημα ἔκαμε νὰ μᾶς ξεϊστορήσει μὲ τὸ νἀ καὶ μὲ τὸ σίγμα τὸ τί ἔπαθε στὴν Κέρκυρα, γιατί ἔτσι σήκωσε πολύ, παρακπολύ, τὴ θέση τοῦ κ. Ἠάρθη καὶ μᾶς ἔπεισε πὼς ὅ,τι ἔπαθε δίκαια τὄπαθε ἀπὸ τοὺς Κορφιάτες.

— Ἀποροῦμε πῶς δὲ βρέθηκε ἕνας μὲ σπειρὶ μυαλὸ μέσα στὴν «Ἀκρόπολη» νὰ πεῖ τοῦ ἀγαθοῦ παιδιοῦ νὰ σταματήσει τὸ Δογκιχωτικὸ ἀνάγνωσμά του. Νά, φίλοι μιὰ φορά !

— Ὁ κ. Ράλλης βροντοφώνησε πάλι στὸ Μεσολόγγι καὶ στὸ Ἀγρίνι τὸ περίφημο «Ἤγγικεν ἡ ὥρα καθ' ἣν θὰ ζητηθῶσιν εὐθύναι παρὰ τῶν ἰθυνόντων τὰ τῆς χώρας». Μποροῦσε, θαρροῦμε, ὁ κ. Ράλλης νἀρίσει μέσα στὸ ξύδι τὸ περίφημο αὐτὸ πολιτικὸ τουρσί, γιατὶ χρόνια τώρα ὅλο «ἤγγικεν ἡ ὥρα» καὶ ὅλο ἡ ὥρα αὐτὴ βρίσκεται μακριά.

— Οἱ περίφημοι Γιάπωνες τῆς Βουλῆς μας (Γούναρης, Πρωτοπαπαδάκης κλπ.) βαρεθήκανε, φαίνεται, τὸ Γιαπωνισμὸ πιὰ καὶ ξαναγινήκανε Κινέζοι.

— Νὰ σᾶς ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ἐμεῖς χαιρόμαστε γι'αὐτὸ γιατὶ ἔτσι θὰ σβήσει πιὰ καὶ τὸ περίφημο «οἱ Ἰάπωνες τῆς Βουλῆς», πού δὲν ἔλεγε τίποτα καὶ πού μποροῦσε ἐπιτέλους νὰ γενήσει φασαρίες καμιὰ μέρα στὴν Ἑλλάδα, ἂν τὴν ἔπαιρνε ἡ Γιαπωνία στὰ σοβαρὰ τὴν κοροϊδεία πού τῆς γινότανε.

— Ὁ «Νουμᾶς» στὸ Βόλο πουλιέται φύλλο φύλλο στὸ γραφεῖο τοῦ «Ἐργάτη» (Δρόμος Ἁγ. Νικολάου 13).

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΗΣ

Ἀγαπητὲ Νουμᾶ,

Στὴν «Ἀλήθεια» τῆς περασμένης Κεριακῆς διάβασα τὴ σοφὴ ὁμιλία τοῦ κ. Γ. Σωτηριάδη, πού ἔγινε στὸν «Παρνασσὸ» γιὰ τὸ Μένκντρο καὶ τὴν ἀρχαία κωμωδία. Ὁ κ. Σωτηριάδης, εἶχα ἀκούσει, πὼς εἶναι ἀπὸ τοὺς *μεγάλους* δημοτικιστάδες, καὶ μάλιστα ἔμαθα πὼς αὐτὸς εἶτανε καὶ μέλος καὶ στὴ μακαρίτισσα ἑταιρία τῆς «Ἐθνικῆς γλώσσας». Καταλαβαίνεις πὼς ἡ ἔκπληξή μου στάθηκε μεγάλη ἄμα εἶδα τὸν κ. Σωτηριάδη νὰ βγάζῃ λόγους σὲ τέτοιο γλωσσικὸ τόνο : «Ὦ ἥλιε τῆς ἑλληνικῆς φαιδρότητος !»

Ἀφοῦ ὁ κ. Σωτηριάδης εἶναι δημοτικιστὴς θὰ πῇ πὼς ἡ γλώσσα πού μιλᾷ δημόσια καὶ γράφει, θὰ εἶναι δημοτική, καὶ τότε τοῦ λόγου σου θὰ γράφεσαι στὴν καθαρεύουσα, ἀφοῦ δὲν ἀκολουθᾶς τὸν κ. Σωτηριάδη. Ἄλλη ἐξήγηση δὲ βρίσκω καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ βγάλῃς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπορία.

Δικός σου

ΝΕΟΣ ΜΕΝΑΝΤΡΟΣ

Σημ. τοῦ «Νουμᾶ». Νὰ μᾶς βγάλεις, παρακαλοῦμε, καὶ ἡ ἀφεντιά σου ἀπὸ τέτιους μπελάδες ! Ὁ κ. Σ., καθὼς καὶ τόσοι πού φέρνουνται σὰν καὶ λόγου του, εἶναι δημοτικιστὴς ὅτα γράφει τὴ Δημοτική κ' εἶναι καθαρευουσιάνος ὅτα γράφει τὴν καθαρεύουσα. Μήπως καὶ τόσοι ἄλλοι δὲ λέγουνται καὶ δὲν εἶναι δημοτικιστάδες κι ὅμως δὲν ἔχουνε γράψει μιὰ λέξη στὴ Δημοτική ; Ἂς μᾶς κάνει κι ἄλλες τέτιες σοφὲς ὁμιλίες ὁ κ. Σ. κι ἂς τὶς κάνει καὶ στὴν Ἀττικὴ ἀκόμα. Καιρὸς πιὰ νἀρχινήσουμε νὰ προσέχουμε στὴν *οὐσία* καὶ νὰ μὴ δίνουμε λεφτὸ τσακιστὸ γιὰ τέτια μικρολογήματα. Δὲν μποροῦμε νἀπαιτοῦμε ἀπὸ ὅλους νἄναι Παλαμάδες καὶ Φωκάδες.

*

ΔΟΓΚΙΧΩΤΙΣΜΟΙ

Φίλε Νουμᾶ,

Εἶδα πὼς ὁ ἐθνικὸς ἥρωας κ. Σταμ. Σταματίου, πού ἀντραγάθησε τὶς προάλλες στὴν Κέρκυρα, σὲ πῆρε καὶ σένα σβάρνα στὸ ἐθνικό του ὑβρεολόγιο πού δημοσιεύει μέρες τώρα στὴν «Ἀκρόπολη».

Καὶ λοιπὸν στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Πέμτης (σελ. 1, στήλη 2) γράφει τἀκόλουθα πού σοῦ τὰ

σ τέλνω νὰν τὰ διαβάσεις καὶ λόγου σου, νὰν τὰ συστήσεις ἀκόμα καὶ στὸν κ. Γαβριηλίδη νὰν τὰ διαβάσει, γιατὶ φαίνεται, δὲ θὰ διαβάζει ποτὲ ὅσα τυπώνουνται στὴν «Ἀκρόπολη».

«*Ἐπίσης εὗρῆκαν εὐκαιρίαν καὶ μερικαὶ ἐφημερίδες καὶ ἔντυπα καὶ χύσαν ὅσην χολὴν ἐμάζευον τόσον καιρὸν ἐναντίον μου.*

Καὶ ἀφοῦ ἐπρόκειτο περὶ ὕβρεων δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ πρωτοστατήσῃ ὁ γνωστὸς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Οἰκονόμου νεροχύτης τοῦ «Νουμᾶ».

Καὶ ἀφοῦ δὲν εἶχε τί ἄλλο νὰ μοῦ φτύσῃ ἐπάνω μου μὲ ὀνόμασε τίποτε περισσότερον, τίποτε ὀλιγώτερον καὶ μὲ λίγα λόγια «θρασύν, ταραξίαν, δικαίως παθόντα, ὀλιγώτερα τῶν ὅσων ἔπρεπε νὰ πάθω».

Τί ἄλλο νὰ μοῦ ἔλεγε ;

Καὶ ποίαν ἄλλην περίστασιν θὰ εὕρισκε ;

Ἔργον δραματικὸν δὲν θὰ δώσω εἰς τὸ θέατρον, γιὰ νὰ μὲ ὕβρίσῃ οὔτε καὶ στὰ ζυθοπωλεῖα μεθύσκομαι ἀπὸ νεανίσκους τοὺς ὁποίους χρίω ποιητὰς καὶ ἀναγορεύω λογογράφους, τῆς νέας ρύμας....

Δὲν φταίει ὅμως αὐτός.

Φταῖνε οἱ θέσαντες ὡς σημαιοφόρον μιᾶς ἰδέας, ἕνα τοιοῦτον ὑποκείμενον !»

Τί λὲς καὶ λόγου σου γιὰ ὅλ' αὐτά ; Εἴρω τί θὰ μοῦ ἀπαντήσεις κοὶ σοῦ τὸ λέω καὶ γώ:

— Ὁ καημένος ὁ κ. Βάρθης ! Οἱ καημένοι οἱ Κορφιάτες μὲ τί ἀξιόλογο κύριο ποὺ μπλέξανε!....

Δικός σου
ΓΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ

Ο «ΓΗΤΑΥΡΟΣ»

Μαθαίνουμε πὼς ὁ «Γήταυρος» τοῦ Ρήγα Γκόλφη παίχτηκε πρὸ λίγες μέρες μὲ μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ τὸ Θίασο Οἰκονόμου στὸ Κάϊρο καὶ στὴ Μανσούρα. Ὁ «Γήταυρος» θὰ παιχτεῖ καὶ δῶ τὸ καλοκαίρι.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. **Ν. Σαντ.** στὴ Σμύρνη. Τὸ βιβλίο σοῦ τὸ στέλνουμε σήμερα. Ἡ ἀξία του 3 φρ. χρ. Θὰ δημοσιευτεῖ καὶ τάλλο. Τὸν κ. **Μ.** δὲν τονὲ βλέπουμε. Περιμένουμε τὴν **ἔκθεση**.—κ. **Α. Παπ.** στὴ Γενεύη. Τὰ βιβλία θὰν τὰ στείλουμε τοῦτες τὶς μέρες μὲ συστημένο δέμα. Τὸ ἀντίτιμο μᾶς τὸ στέλνετε μὲ ταχυδρ. ἐπιταγή. Αὐτὸς εἶνκι ὁ πιὸ ἁπλὸς τρόπος

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζιτικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς	ο)ο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6 μην.
2	»	»	»	»	»	»	1 ἐτ.
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2 ἐτ.
3	»	»	»	«	»	»	4 ἐτ.
4	»	»	»	»	»	»	5 ετ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Ο «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ»

Ἡ Διεύθυνσις τῆς γαλλιστὶ ἐκδιδομένης μετοχικῆς ἐφημερίδος «**Ὁ Ἑλληνικὸς Κόσμος**» λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσῃ τὸ κοινὸν ὅτι ἀπὸ τῆς $^1/_{14}$ προσ. Μαΐου ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερὶς θὰ **ἐκδίδεται δὶς τῆς ἑβδομάδος** καὶ ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ δημοσιευθῇ ἐν αὐτῇ σειρὰ ἄρθρων σημαντικωτάτων ἐπὶ τῶν ἐξῆς περὶ τῆς ὑλικῆς προαγωγῆς τοῦ τόπου ζητημάτων:

Περὶ μετατροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους. Περὶ Διεθνοῦς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Περὶ νέων ἐπιχειρήσεων, οἷον σιδηροδρόμων, ναυτιλίας, βιομηχανίας, λιμένων, ὑδρεύσεως, φωτισμοῦ, μονοπωλίων, προεξοφλητικῆς ἐμπορικῆς Τραπέζης, γεωργίας καὶ τῶν συναφῶν κλάδων πρὸς εἰσροὴν ξένων κεφαλαίων ἐν Ἑλλάδι.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λαμβάνωσι δωρεὰν καὶ ἐπὶ δοκιμῇ ἐπὶ ἕνα μῆνα τὸν «Ἑλληνικὸν Κόσμον» παρακαλοῦνται νὰ ζητήσωσι τοῦτο ἐν τοῖς γραφείοις αὐτοῦ 36 Ὁδὸς Ὁμήρου.

Οἱ ἔμποροι, βιομήχανοι κλπ. πληροφοροῦνται ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκκιρίᾳ ταύτῃ ὁ «Ἑλληνικὸς Κόσμος» διανεμηθήσεται **εἰς πέντε χιλιάδας φύλλων ἐπὶ πλέον** καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἔχουσι πᾶν συμφέρον ὅπως δημοσιεύσωσιν ἐν αὐτῷ ἀγγελίας καὶ λοιπὰς εἰδοποιήσεις αὐτῶν τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ τιμαὶ τῶν καταχωρήσεων ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἐφημερίδι εἶναι λίαν συμφέρουσαι.

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ **μιὰ δραχμὴ** *κι' ἀπάνω·*

Σοῦ πληρώνει τόκο 4 $^1/_2$ % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1908

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

			31 Μαρτίου 1908	29 Φεβρουαρίου 1908
Ταμεῖον	Εἰς μεταλλικὸν	Δρ.	3,033,468 48	3,151,346.88
	Εἰς Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης	»	322,375.—	375,305.—
	Εἰς κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	»	1,073,836.—	1,596,444.—
Ἐξωτερικὸ λ)σμοί.	Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν	»	45,099,589.92	41,580,892.67
	Προϊὸν εκδοθέντ. Ἐθν. Δαν. εἰς χρ. Ἑλλ. Σιδ. 4% τοῦ 1902	»	4,548,170.83	5,512,313.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἀναγ. κυκλοφ. Τραπ. Γραμμ.		»	63,778,575.42	63,778,575.42
» πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διδράχμων καὶ μονοδράχμων.		»	10,500,000.—	10,500,000.—
Ὁμολογίαι ἐθνικῶν δανείων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 24,709,175.—			
	Εἰς Τραπ. Γραμμάτια » 34,310,200.—	»	59,019,375.—	52,699,375.—
Ἐθνικὸν «Γεωργικὸν Θεσσαλικὸν» Δάνειον		»		1,524,857.93
Ἐντοκα γραμμάτια Ἑλληνικοῦ Δημοσίου εἰς τραπ. γραμμάτια		»	2,858,773.33	
Προεξοφλήσεις		»	25,304,603.30	24,859,715.49
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		»	2,948,085.03	2,852,625.68
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων		»	16,052,237.80	16,089,661.10
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	6,002,852 52	7,956,192.36
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		»	67,624,227 06	67,959,070.27
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα		»	43,649,242.44	46,652,934.79
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		»	15,121,962.35	14,483,252.05
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ.		»	4.626,097.19	4,543,035.02
Μετοχαὶ εἰς ἐγχωρίους ἑταιρείας		»	4,662,218.—	4,654,798.—
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		»	1.250,000.—	1,250,000.—
Ὁμολογίαι λαχ. δαν. Ἐθν. Τρ. τῆς Ἑλλάδος 2 $^1/_2$ % εἰς τρ. γρ.		»	805,390.—	817,390.—
Τοκομερίδια ἐν γένει		»	108,224.62	
Καταστήματα Τραπέζης καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		»	8,850,519.05	8,822,399.08
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		»	2,971,732.13	2,940,903 68
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς Τραπεζ. Γραμματίων)		»	1,474,686.37	1,472,291.87
Διάφοροι λογαριασμοὶ		»	2,637,210.07	1,555,699.30
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς ὑπηρ. Ἐθν. δαν. εἰς χρυσ.)		»		
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		»	4,766,134.05	5,495,851.83
Λ/σμὸς ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη Τραπεζ. Γραμματίων		»	1,290,240.—	1,290,240.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	800.000.—	800,000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς Τραπεζικὰ Γραμμάτια)		»	200,000.—	200,000.—
Διάφορα		»	858,737.74	720,089.74
		Δραχ.	396,270.565.75	396,155.260.99

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον		Δρ.	20,000,000 —	20,000,000.—
Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τακτικὸν καὶ ἔκτακτον		»	13,500,000. —	13,500,000.—
Τραπεζικὰ Γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:		»		
α') διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως	Δρ. 63,778,575,42			
β') » » τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	» 55,375,749.01	»	117,154,324.43	122,395,056.23
Κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	10,500,000.—	10,500,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μετοχλικὸν		»	8,079,180.65	8,375,001.26
Καταθέσεις ἄτοκοι		»	13,515,581.69	10,885,595.55
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		»	1,149,968.23	804,314.23
Μερίσματα πληρωτέα		»	358,.065—	489,900.—
Καταθέσεις Δημοσίου πρὸς χορήγησιν δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' Νόμον		»		
Διεθν. Οἰκονομ. Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσόδων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 635,822.49 Εἰς τρ.γρ. » 7,264,984.16	»	7,900,806.65	7,574,133.43
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν Δανείων εἰς χρυσὸν		»	5.894.30	126,901.20
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τρ. γραμ.		»	313,055.12	482,007.12
Καταθέσεις δημοσίου εἰς χρυσὸν		»	2,386,279,54	2,022,968.78
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια κατὰ τὸν Νόμον ,ΒΨΕ'		»	714,331.48	3,014,322.62
Ἔντοκοι κατ θέσεις Δημ. εἰς χρυσ. διὰ τὴν κατασκ. τοῦ Σ.Π.Δ.Σ.		»	4,548,170 83	5,532.313,83
» » » » τρ. γραμμ. » » »		»	9[illegible],699.21	19,960.07
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ		»	112,685,284,39	110,344,316.63
Λαχειοφόρον Δάνειον Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	42,449,880.—	42,449,880.—
» » » 2 $^1/_2$ εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	20,476,000.—	20,476,000.—
Ὑπηρεσία Λαχεοφόρου δανείου Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	1,677,632.—	1,745,090.—
» » » 2 $^1/_2$ % εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	230,430.—	319,152.50
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου		»	10,757,818.58	10,705,158.20
Διάφορα		»	5,776,463.65	4,396,189.34
		Δραχ.	396,155,260,99	396,270,565.75

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἀπριλίου 1908.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

ΤΩΡΙΝΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΟΧΛΟΣ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

(Λόγια πού εἰπωθήκανε στὴν «Ἑλληνικὴ Ἐργατικὴ Ἕνωση» τῆς Πάτρας, στὶς 23 τοῦ Μάρτη 1908)

«Ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξει πὼς δὲ φοβάται τὴν Ἀλήθεια»

ΨΥΧΑΡΗΣ

Περνώντας ἀπὸ τὴν Πάτρα,θέλησα νὰ γνωριστῶ μὲ τὸν εὐγενικὸ λαό της,μὲ τὸ φιλελεύτερο καὶ ριζοσπαστικὸ λαό της,ποὺ τόσες φορὲς ἴσαμε τώρα διαμαρτηρήθηκε γιὰ τὴ σημερνὴ κατάσταση, τὴν ὄχι καὶ τόσο τρανταφυλλένια, ὅσο μᾶς τὴν παρασταίνουνε οἱ λογῆς ἄρχοντές μας, ποὺ ἔχουνε συφέρο νὰ μᾶς ἀποκοιμίζουν πάνου σὲ τραντάφυλλα καὶ νὰ μᾶς σκεπάζουνε μὲ τὰ γιασεμιὰ τῆς ψευτιᾶς γιὰ νὰ ὀργιάζουν αὐτοὶ καὶ κραιπαλοῦνε γύρω ἀπὸ τὸ βαρὺ λήθαργό μας.

Δῶ κι ἀρκετὰ χρόνια, μικρὸ παιδὶ ἀκόμα, μόλις μοῦ ἀνοιγότανε καὶ μοῦ χαμογελοῦσε ἡ ζωή, ἔζησα μῆνες—μπορεῖ καὶ χρόνο ἀλάκαιρο, δὲν καλοθυμοῦμαι πιά — στὴν Πάτρα, κ' ἔτσι στὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς μου κάπια ἀγάπη κρύβεται γιὰ τὴν ὄμορφη τούτη χώρα καὶ μὲ κάπιο πόνο συχνὰ τὴ συλλογιοῦμαι, ὅπως συλλογιέται κανεὶς μὲ πόνο, ὄχι φαρμακερὸ μὰ μὲ γλυκὸ καὶ λουλουδένιο πόθο, τὸ κάθε παιδιακίσιο του, ὅτα βλέπει τὰ νιάτα του νὰ τὸν ἀποχαιρετοῦνε καὶ ζυγώνει τὸ κατώφλι τῆς ζωῆς.

Ρήτορας δὲν εἶμαι. Νὰ σᾶς ξομολογηθῶ μάλιστα τὴν ἀλήθεια, πρώτη φορὰ ποὺ τἀποφάσισα νὰ μιλήσω μπροστὰ σὲ κόσμο. Τὰ λόγια, καὶ μάλιστα τοὺς λόγους, τοὺς σιχαινόμουνα ἀπὸ μικρὸ παιδὶ καὶ γιὰ νὰν τ' ἀποφασίσω τώρα νὰ ρητορέψω, σημαίνει πὼς μὲ τὰ νιάτα ἀρχίνησε νὰ μ' ἀποχαιρετάει κ' ἡ Φρόνηση καὶ νὰ ξαναμωραίνουμαι.

Μὰ θὰ μὲ ρωτήσετε·

— Καὶ πῶς ; Δὲν εἶσαι λοιπὸ Ρωμιὸς καὶ σύ ;

Εἶμαι καὶ μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα. Καὶ ἴσια ἴσια γι' αὐτὸ εἶμαι καὶ σὲ θέση νὰ ξέρω πολὺ καλὰ πὼς ὅλ' οἱ Ρωμιοὶ ποὺ κουτσομάθαμε δυὸ κολυβογράμματα εἴμαστε καὶ ρήτορες. Καὶ τὸ βλέπω ἀκόμα πὼς γινήκαμε τόσοι ρήτορες. Θέ μου, πὼς τόσο πολὺ πλήθυνε τὸ σινάφι μας, ὥστε μποροῦμε νὰ δανείσουμε ρήτορες καὶ σ'ἄλλα ἔθνη.Μποροῦμε μ'ἄλλα λόγια νὰ κάμουμε κ' ἐξαγωγὴ ρητόρων κ' ἔτσι νἄχουμε καὶ μιὰ καινούρια φλέβα ἐθνικοῦ πλουτισμοῦ.

Ρήτορες ! Ρήτορες καὶ μόνο ρήτορες ! Λίγος καιρὸς εἶναι, ἀπὸ τότε δηλαδὴ ποὺ δάφε μὲ τὸ τίμιο αἷμα του τὴ Μακεδονικὴ γῆς ὁ Μελᾶς κι ἀρχίνησε κάπως νὰ ξυπνάει ἡ ἐθνικὴ συνείδηση — λίγος καιρὸς εἶναι ποὺ πάψαμε νὰ πιστεύουμε πὼς μποροῦμε νὰ στρώσουμε στὸ κοντὸ τοὺς Βουργάρους καὶ κάθε ἄλλον ὀχτρό μας, ὄχι μὲ ντουφέκια καὶ κανόνια, ἀλλὰ βγάζοντάς τους λόγους καὶ κυνηγώντας τους μὲ τὰ κόκκαλα τῶν προγόνω μας.

Καὶ θυμᾶμαι στὰ 97, ὅταν ὁ Τοῦρκος προχωροῦσε πρὸς τὴ Λαμία, ἕνας προγονόπληχτος Ἀθηναῖος δημοσιογράφος ρητόρευε στὸ Σύνταγμα καὶ φώναζε·

—«Ἂς ἔρθουν, ἂς ἔρθουν ὅσο θέλουν κοντινώτερα στὴν Ἀθήνα. Ἂς ἔρθουν καὶ στὸ Μαραθώνα. Ἐκεῖ, στὰ ἱερὰ ἐδάφη, θὰν τοὺς τρίψουμε τὴ μούρη, καθὼς τὸ πάλαι οἱ πρόγονοί μας οἱ Ἀθάνατοι —Θιὸς σχωρέσει τὴν ψυχή τους !—τρίψανε τὴ μούρη τῶν Περσῶν !

Τὸ θερίο ! Προσκαλοῦσε τοὺς Τούρκους στὸ Μαραθώνα γιὰ νὰν τοὺς νικήσει ! Δὲν τὄχει τίποτα αὐτὸ νὰ προσκαλέσει καὶ τὸν Ἐγγλέζικο στόλο στὰ νερὰ τῆς Σαλαμίνας γιὰ νὰν τονὲ βουλιάξει, καθὼς «τὸ πάλαι» στὸ ἴδιο μέρος βουλιάξανε οἱ ἀθάνατοι πρόγονοί μας τὶς Περσικὲς τριήρες. Μ' ἄλλα λόγια πίστευε, καθὼς πιστεύουν ἀκόμα καὶ τόσοι λογιώτατοι, πὼς τὸ χῶμα κι ὁ ἀέρας κανονίζουν τὴν τύχη τῶ λαῶν κι ὄχι οἱ ἀθρῶποι !

Μὰ δὲ φταίμε μεῖς γιὰ τὶς τέτιες ἀνοησίες.

Αὐτὴ τὴν πετριὰ οἱ δασκάλοι μᾶς τὴν κολλήσανε καὶ σ' αὐτοὺς πέφτει ὅλο τὸ ἀνάθεμα γιὰ τὸ ρεζιλίκι ποὺ παθαίνει σήμερα ἀλάκαιρο τὸ Ἔθνος.

Οἱ ἀφιλότιμοι ! Μᾶς ξαπλώσανε πάνου στὶς προγονικὲς ταφόπετρες γιὰ νὰ μᾶς γδάρουνε, ἀφιονίζοντάς μας μὲ τὸν προγονισμό, ἀπαράλλαχτα καθὼς στὰ νοσοκομεῖα ξαπλώνουν πάνου στὸ μάρμαρο τὰ πτώματα καὶ τὰ κομματιάζουν.

Ἄ μοναδικὴ δουλιὰ κι ἀποστολή μας στὴ ζωὴ εἶναι νὰ φυλάμε τοὺς τάφους τῶν προγόνω μας, ἂς [illegible] μὲ λεύτερη τούτη τὴ γῆς τὴν πανέμορφη νἀρθεῖ ἄλλος λαός, ζωντανός, νὰ τὴν κατοικήσει.

Τί μᾶς κοπανάνε νυχταμέρα τὸν προγονισμό ; Τί μᾶς σπρώχνουν τὴν ψυχή μας πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ; Ζωντανὸς λαὸς εἴμαστε, ἢ ἀρχαιολόγοι καὶ ταφογδύτες ; Τί μᾶς φωνάζουνε νὰ θαμάζουμε πράματα ποὺ δὲν τὰ νιώθουμε, ποὺ δὲ μᾶς συγκινοῦν καὶ δὲν ἔχουνε νὰ κάμουνε τίποτα μὲ τὴ ζωή μας ; Ἀξίζει ν' ἀπομωραίνεται ἕνας ἀλάκαιρος λαὸς γιὰ νὰ ποζάρουν πέντε δέκα ἀρχαιολόγοι καὶ νὰ πλουταίνουν ἄλλοι τόσοι ἀρχαιοκάπηλοι ;

Μᾶς τσαμπουνάνε νὰ μιμηθοῦμε τοὺς προγόνους μας, μὰ δὲ μᾶς δείχνουν καὶ τὸν τρόπο. Κεῖνος ὁ δοξασμένος ὁ λαός, ποὺ δῶ καὶ χιλιάδες χρόνια κατοικοῦσε τούτη τὴ γῆς, πρόκοψε γιατὶ πίστευε στὸν ἑαυτό του. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Μιλτιάδη καὶ τοῦ Περικλῆ δὲν ὑπάρχανε Μεγάλες Δυνάμες οὔτε «φιλικὰ ἀνακτοβούλια» γιὰ νὰ διακονεύουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπὸ δαῦτα βοήθεια. Ὅ,τι ἀποχτήσανε, τὸ ἀποχτήσανε μὲ τὸ χέρι τοτς. Τώρ' αὐτοὶ περάσανε πιὰ κι ἂς τοὺς ἀφίσουμε νἀναπαύουνται στοὺς τάφους τους καὶ στὰ μουσεῖα. Δὲν ἐννοῶ μ' αὐτὰ πὼς πρέπει νὰ σβήσουμε τὴν ἱστορία. Ὄχι. Τὸ ἐναντίο μάλιστα. Τὴν ἱστορία πρέπει νὰν τὴ μελετάμε νυχταμέρα, ὄχι ὅμως γιὰ ν' ἀκουμπάμε πάνου της καὶ νὰ ραχατεύουμε, μὰ γιὰ νὰ κεντριζόμαστε ἀπ' αὐτή. Νὰ θυμούμαστε καὶ τοὺς προγόνους μας, ἀφοῦ εἶναι, φαίνεται, ἀπαραίτητο νἄχουμε καὶ προγόνους, μὰ νὰν τοὺς θυμούμαστε γιὰ νὰν τοὺς μοιάσουμε. Μνημόσυνα δὲ χρειάζουνται οἱ μεγάλοι πεθαμένοι. Μνημόσυνα γι' αὐτοὺς εἶναι οἱ μεγάλες καὶ τίμιες πράξες τῶν ἀπογόνων τους. Ἡ ἀξίνα τοῦ ἀρχαιολόγου μπορεῖ νὰ τιμάει τὴν Ἐπιστήμη, μὰ δὲν εἶναι ἱκανὴ καὶ νὰ δημιουργήσει λαούς.

Οἱ Βούργαροι δὲν ἔχουν Παρθενώνα, δὲν ἔχουνε προγόνους δοξασμένους σὰν τοὺς δικούς μας, κι ὅμως ζοῦν καὶ μεγαλουργοῦνε. Μὴν ξαφνιαζόσαστε. Τὸ τίμιο καὶ τἀληθινὸ παληκάρι δὲ βρίζει τὸν ὀχτρό του. Ὄχι.Τὸ ἐναντίο, θέλει τὸν ὀχτρό του δυνατόνε γιατὶ τότε δὲν ξεπέφτει ἂ μετρηθεῖ μὲ δαύτονε. Καὶ οἱ Βούργαροι σήμερα εἶναι οἱ φοβερώτεροι ὀχτροί μας καὶ οἱ Βούργαροι σήμερα εἶναι δυνατοί.

Δὲν εἶχαν προγόνους οἱ Βούργαροι, μὰ κι ἂν εἶχανε, φροντίσανε νὰ τοὺς ξεχάσουνε. Δὲ γυρίσανε πίσω πρὸς τὰ περασμένα· κοιτάξανε μπροστὰ πρὸς τὰ τωρινὰ καὶ τὰ μελλούμενα. Δὲν πήρανε τὴν ἱστορία γιὰ ὅπλο· ἀδράξανε στὸ χέρι τους τὸ σπαθί· κι αὐτοὶ ἀκόμα οἱ καλαμαράδες τους, ἂν παίρνουνε στὰ χέρια τους τὸ βιβλίο, τὸ παίρνουνε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ξεγελοῦν τὸν κόσμο, γιὰ νὰ μποροῦνε νὰ κρύβουν κάτου ἀπ' αὐτὸ τὴν μπόμπα καὶ τὸ λάζο τους.

Χτεσινὴ λευτεριὰ ἔχουν οἱ Βούργαροι μὰ ἔχουνε, φαίνεται, ΑΛΗΘΙΝΗ Λευτεριά, ἐνῶ ἡ δική μας ἡ Λευτεριὰ εἶναι σκλάβα στὸ σκολαστικισμὸ καὶ στὸ ρουσφέτι.

Πότε θὰ πνίξουμε τὰ δυὸ αὐτὰ θεριὰ ποὺ μᾶς βυζαίνουν τὸ αἷμα μας ;

Πότε θὰ ξυπνήσουμε καὶ μεῖς καὶ θἀρχινήσουμε νὰ δουλεύουμε γιὰ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Ἐθνικοῦ ξαναγεννημοῦ ; Πότε ἐπιτέλους θὰ γίνουμε καὶ μεῖς πρόγονοι ;

*

Πίστη, πίστη διψάμε. Θέλουμε νὰ πιστέψουμε στὸν ἑαυτό μας, μᾶς χρειάζεται πίστη στὸν ἑαυτό μας, στὶς δικές μας δυνάμες, στὸ ἐθνικὸ ἐγώ μας [illegible] γιὰ νὰ δώσουμε στὴν Πατρίδα μας ἀληθινὴ λευτεριά.

Καὶ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἀγαθὸ μᾶς τὸ ἀρνιοῦνται. Φῶς τοὺς ζητάμε καὶ μᾶς ἀφίνουνε νὰ κυλιούμαστε στὸ σκοτάδι. Γιατὶ ἔτσι τοὺς συφέρνει. Ἄμα φωτιστοῦμε θὰν τοὺς νιώσουμε κι ὅτα μᾶς παρουσιάζουνται μπροστά μας μὲ τὴ μουτσούνα τοῦ πατριώτη, θὰν τοὺς φωνάζουμε ὅπως φωνάζουνε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας τὶς Ἀποκρὲς στοὺς λογῆς μασκαράδες·

— Σᾶς γνωρίσαμε ! Σᾶς γνωρίσαμε !

Καὶ δὲν τοὺς συφέρνει νὰν τοὺς γνωρίσουμε,γιατὶ τότε θὰ γνωρίσουν καὶ τὴν κλωτσιά μας.

Μὲ τὸν ἱδρωτά μας ζοῦνε καὶ μὲ τὸ αἷμα μας παχαίνουν. Ὄχι οἱ Βούργαροι. Μὰ οἱ ἐσωτερικοὶ ὀχτροί μας, οἱ χερότεροι κι ἀπὸ τὸ Βούργαρο ἀκόμα.

Τοὺς δίνουμε τὸν ἱδρωτά μας γιὰ νὰ μᾶς δώσουνε γι' ἀντισήκωμα ἀσφάλεια. καὶ ἀσφάλεια δὲν ἔχουμε. Τοὺς δίνουμε τὸ αἷμα μας γιὰ νὰ μᾶς ἔχουνε δικαιοσύνη καὶ δικαιοσύνη δὲ μᾶς δίνουν. Τοὺς δίνουμε τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶ μας γιὰ νὰ μᾶς μορφώνουν τὴν ψυχή μας σ' ἀληθινὰ σκολειὰ κι αὐτοὶ μᾶς τὴ στραγγουλίζουνε στὰ ρεμπελοσκολειά τους. Ποῦναι ἡ θρησκεία ποὺ τοὺς τὴν ἀκριβοπλερώνουμε; Πόσα ἑκατομμύρια δὲν πλέρωσε ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς γιὰ στρατὸ ἴσαμε τώρα. πόσα ἑκατομμύρια γιὰ στόλους ; Καὶ τίποτα. τίποτα ! Μᾶς κλέβουν καὶ μᾶς παιζογελοῦν.

Ὕστερ' ἀπ' ὀγδόντα περίπου χρόνια λευτεριὰ καὶ ὕστερ' ἀπὸ ἀμέτρητα μιλεούνια ποὺ πλέρωσε ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἔρχουνται σήμερα καὶ μᾶς λένε ἀδιάντροπα πὼς σωθήκανε πιὰ τὰ ψέματα καὶ πὼς τἀποφασίσανε τελειωτικὰ νὰ φτιάξουνε στόλους καὶ

στρατούς. Ὕστερ' ἀπ' ὀγδόντα χρόνια! Καὶ μᾶς ζητάνε κι ἄλλες θυσίες! Καὶ θὰν τοὺς φτειάξουνε, λένε. Μὰ μὲ τί; Μὲ ντουφέκια καὶ μὲ καράβια; Οὔτε τὰ ξύλα οὔτε τὰ σίδερα μᾶς λείψανε ἔσαμε σήμερα, κι ὅμως οὔτε στόλο οὔτε στρατὸ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἀποχτήσαμε. Κάτι ἄλλο, φαίνεται, σημαντικώτερο θὰ μᾶς ἔλειψε· θὰ μᾶς ἔλειψαν οἱ *ἀθρῶποι* καὶ πρῶτα πρέπει νὰ σκεφτοῦμε *πῶς* θὰ φτιάξουμε ἀθρώπους· τὰ ντουφέκια καὶ τὰ καράβια εἶναι ὑστερνὴ δουλιά.

Μήπως εἴδατε τὴν πολιτεία νὰ συλλογίστηκε κἂν αὐτὸ τὸ ζήτημα;

Μήπως εἴδατε νὰ γίνεται καμιὰ σοβαρὴ δουλιὰ γιὰ τὴν ἠθική μας ξαναγέννηση; Μήπως ἐπιτέλους εἴδατε καὶ τὴν περίφημη καὶ τόσο ρεκλαμαριζούμενη *φιλαθρωπία* μας νὰ γίνεται τῆς προκοπῆς; Τὶς προάλλες ἀκόμα στὴν Ἀθήνα πέθανε ἕνας φτωχὸς μανάβης στὴν Παλιὰ Ἀγορὰ ἀπὸ πεῖνα καὶ γιὰ νὰν τονὲ θάψουνε βγήκανε μὲ μαντήλι καὶ μαζώξανε μιὰ πεντάρα ἀπὸ δῶ καὶ μιὰ δεκάρα ἀπὸ κεῖ, ἀπὸ ἄλλους, φτωχοὺς κι αὐτουνους βιοπαλαιστάδες. Ὁ ἔρημος δὲ θάχε, φαίνεται, κανένα βουλευτὴ δικό του. Γιατὶ δῶ, ὅπως καταντήσαμε, γιὰ νὰ ζήσει κανεὶς, μὰ καὶ γιὰ νὰ θαφτεῖ ὅταν πεθάνει, πρέπει νἄχει βουλευτή.

Ἐγώ, νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ὅταν ἀκούω νὰ διαλαλοῦνται τὰ λαχεῖα τοῦ στόλου κι ὅτα βλέπω στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας τὶς μεγαλοκυράδες μας νὰ διακονεύουν (βλέπετε, δὲ λέω νὰ *ληστεύουν*) τὴν πεντάρα τοῦ διαβάτη γιὰ μιὰ φιλαθρωπία προβληματική, ποὺ κατάντησε κι αὐτὴ σωστὸ ρουσφέτι, δὲ συγκινιοῦμαι καθόλου. Θὰ συγκινιόμουνε ἂν ἄκουγα νὰ διαλαλοῦνται λαχεῖα γιὰ δημιουργία χαραχτήρων κι ἂν ἔβλεπα νὰ γίνεται κανένας λαϊκὸς ἔρανος γιὰ νὰ δοθεῖ στὰ Ρωμιόπουλα ἀληθινώτερη παιδεία

Μᾶς λείπουνε λοιπὸν οἱ χαραχτῆρες κι αὐτοὶ μᾶς πρωτο χρειάζουνται. Τὰ θωρακωτὰ καράβια βουλιάζουνε, μὰ οἱ θωρακωτοὶ ἄντρες ἀντέχουνε σὲ κάθε μπόμπα καὶ σὲ κάθε κακοθαλασσιά. Αὐτο ἰκάνουνε δυνατὸ ἕνα Ἔθνος καὶ μὲ κάθε θυσία τέτιους πρέπει νἀποχτήσουμε καὶ μεῖς.

Μὰ γιὰ νὰν τοὺς ἀποχτήσουμε, πρέπει νἀλλάξει συθέμελα τὸ πολιτικὸ καὶ κοινωνικὸ καθεστώς μας καὶ μιὰ τέτια σωτήρια κι ἀπαραίτητη ἀλλαγὴ πρέπει νὰν τὴν κάνουμε μοναδικὸ ἄρθρο πίστης, ἃ δὲ θέλουμε νὰ πνιγοῦμε στὴ σαπίλα ποὺ κυλιούμαστε σήμερα.

*

Μιλάω γιὰ *σημερνὴ σοπίλα* καὶ μπορεῖ νὰ παραλογίζουμαι. Καὶ σίγουρα θὰ παραλογίζουμαι, ἀφοῦ προχτὲς ἀκόμα ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς ἐπισημότατα διαλαλήθηκε πὼς τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος βρίσκεται σὲ ἀνθηρότατη κατάσταση, πὼς πρόδεψε καταπληχτικά, πὼς ἔχει ἀπ' ὅλα τἀπαιτούμενα σ' ἕνα εὐνομούμενο, δηλ. καλοδιοικούμενο Κράτος, καὶ πὼς εἶναι τέτια ἡ θέση του ποὺ πρέπει κανεὶς νὰν τὸ φτύσει γιὰ νὰ μὴν τὸ βασκάνει.

Κεῖνος ποὺ ξεστόμησε τέτια τετράπαχα λόγια, μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τὰ πίστευε, καὶ σίγουρα δὲ θὰν τὰ πίστευε, ἀφοῦ εἶναι Ρωμιὸς κι αὐτὸς καὶ σὰ Ρωμιὸς δὲν μπορεῖ νἄναι ἠλίθιος, ἂν πάρουμε γιὰ σωστὸ—κι ἀλοίμονο εἶναι σωστός,—τὸν κανόνα πὼς ὅλ' οἱ Ρωμιοὶ εἴμαστε ξυπνοί, τόσο ξυπνοὶ μάλιστα, ὥστε νὰ μᾶς ζημιώνει σημαντικὰ ἡ πολλή μας ἡ ξυπνάδα. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἠλίθιος κεῖνος ποὺ μίλησε ἔτσι, οὔτε πάλι ψεύτης. Εἶναι μοναχὰ πολιτικὸς καὶ βρίσκεται καὶ στὴν Ἀρχή. Δυὸ ζιζάνια ποὺ δὲν τὸν ἀφίνουν, ὄχι νὰ δεῖ τὴν ἀλήθεια, μὰ νὰ τὴν πεῖ. Ἂν εἶταν πολιτικὸς κι ἀντιπολιτευόμενος, πάλι τὴν ἀλήθεια δὲ θὰν τὴν ἔλεγε. Τότε ἀντὶ νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσει τρανταφυλλένια τὰ πράματα, θὰ μᾶς τὰ παρουσίαζε θεοσκότεινα, γιὰ νὰν τὰ δεῖ κι αὐτὸς τρανταφυλλένια ὅταν ἀδράξει στὰ χέρια του τὴν Ἐξουσία.

Αὐτό, παρακαλῶ, καλεῖται Πολιτική. Καὶ μὲ τέτιο εἶδος πολιτικὴ διοικούμαστε ἀκόμα. Ἀδιάφορο ἂν εἶναι κομπογιαννίτικος ὁ τρόπος της κι ἀδιάφορο ἂν ἡ τέτια κομπογιαννίτικη πολιτικὴ μᾶς ἔφερε δῶ ποὺ μᾶς ἔφερε. Τὴν ἀγαποῦμε, φαίνεται, μπῆκε πιὰ μέσα στὸ αἷμα μας, καλοζοῦμε μ' αὐτή, γιατὶ ἀλλιώτικα θὰ φροντίζαμε μὲ κάθε θυσία νὰν τὴ βγάλουμε ἀπὸ τὸ σβέρκο μας.

Ἡ τέτια ὅμως πολιτική, δηλ. (συχωρεῖστε μου τὸν κάπως βαρὺ χαραχτηρισμὸ) ἡ πολιτικὴ τῆς ψευτιᾶς, δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπελπίζει. Καὶ ἰδοὺ γιατί· Ἂς ὑποθέσουμε γιὰ μιὰ στιγμὴ πὼς ὁ πολιτικὸς αὐτὸς (ἂς τὸν ποῦμε κ. Αἰσιόδοξο) πίστευε ὅσα ἔλεγε. Δηλ. ἂν ὁ κ. Αἰσιόδοξος ἔβλεπε ἔτσι τρανταφυλλένια τὴν κατάσταση, ὅπως μᾶς τὴν παρουσίασε στὸ λόγο του. Τότε θἄκανε κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀπελπιστικὴ σκέψη·

— Ἀφοῦ οἱ ἄρχοντές μας βλέπουν τὰ πράματα τόσο ὁμαλὰ καὶ τόσο ταιριασμένα, πῶς νὰ ἐλπίσουμε ὅτι μποροῦν καμιὰ μέρα νὰν τὰ δοῦν, ὅπως τὰ βλέπουμε μεῖς, καὶ νὰ φιλοτιμηθοῦνε νὰν τὰ διορθώσουν; Ὅταν ἐγὼ βλέπω τὸ σπίτι μου νὰ γκρεμίζεται κι' ὁ μηχανικὸς ἔρχεται καὶ μὲ ψευτοδεβαιώνει, πὼς δὲν ἔχει τίποτα, πῶς νὰ πιστέψω ἐγὼ ὁ φτωχὸς ποὺ βλέπω μὲ τὰ μάτια μου τοὺς τοίχους του νὰ χάσκουν, τὰ ταβάνια του νὰ κρέμουνται σὰ λεπίδι καρμανιόλας πάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, τὰ πατώματα νὰ σειοῦνται, σὰ σὲ σεισμό, πῶς νὰ πιστέψω πὼς ὁ μηχανικὸς αὐτὸς ὁ ἀπονενοημένος νοιάζεται τὴ ζωή μου καὶ σκοτίζεται γιὰ τὸ σπίτι μου;

Ὁ μηχανικός μου μὲ γέλασε, ὅπως μὲ γέλασε σήμερα κι ὁ πολιτικός μου. Κι ὅταν ξέρω πὼς ὁ πολιτικός μου μὲ γελάει, πὼς δὲ μοῦ λέει τὴν ἀλήθεια, ποὺ τὴν ξέρει μὰ ποὺ θαρρεῖ πὼς δὲν τονὲ συφέρνει νὰ μοῦ τὴν πεῖ, ὅτα βλέπω τὸν πολιτικό μου ἔτσι νὰ πολιτεύεται, δὲν ἀπελπίζουμαι. Δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ φέρνεται πάντα ἔτσι· θἀναγκαστεῖ μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν περίσταση, ἢ ἐπιτέλους θἄ τὸν ἀναγκάσω καὶ γώ, νὰ μοῦ φερθεῖ κι ἀλλιώτικα, θὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ μὲ νοιαστεῖ, νὰ φροντίσει νὰ μοῦ στερεώσει τὸ σπίτι μου, νὰ πολιτευτεῖ τίμια μαζί μου.

Ἔχουμε λοιπὸ δυὸ μέσα νἀναγκάσουμε τὸν πολιτικό μας νὰ πολιτεύεται εἰλικρινὰ μαζί μας· τὶς περίστασες καὶ τὴ γροθιά μας. Ἀπὸ τὸ πρῶτο φοβάμαι πὼς εἶναι καιρὸς νἀπελπιστοῦμε πιά. Οἱ περίστασες, ἀπὸ τὸ 97 μάλιστα καὶ δῶθε, δεινωθήκανε τρομερὰ κι ὅμως ἡ πολιτική μας δὲν ἄλλαξε καθόλου. Ὅ,τι τότε καὶ τώρα. Προσωπικὰ κόματα καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ 97, προσωπικὰ κόματα καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ 97. Μικροπολιτικὴ τότε, μικροπολιτικὴ καὶ τώρα. Λόγια παχιὰ καὶ τότε, σκέδια μεγάλα γι' ἀπονάρκωμα τοῦ λαοῦ, ξεφωνητὰ κούφια, ρουσφέτι καὶ ψευτιὰ καὶ μπερμπαντιὰ—τὰ ἴδια, ἀκόμα καὶ χερότερα καὶ τώρα.

Νά, καὶ δυὸ εἰκονοῦλες, ἡ μιὰ πρὶν ἀπὸ τὸ 97 καὶ ἡ ἄλλη ὕστερ' ἀπ' αὐτό, ποὺ θὰ σᾶς ζωντανέψουνε μπροστά σας τὴν πολιτική μας καταντιά.

Πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ 97, ἕνας τετραπέρατος Κεφαλλονίτης πολιτικός, ὁ Γ. Ἰακωβάτος, πῆγε ἕνα πρωῒ στὸ Ὑπουργεῖο τῶ Ναυτικῶνε, ζήτησε νὰ δεῖ τὸν κ. Ὑπουργὸ κι ὅταν τὸν εἶδε τοῦ εἶπε ξερὰ κι ἀπότομα, δίχως προλόγους καὶ κοπλιμέντα, μπαίνοντας ἀμέσως στὴν οὐσία·

— Κύριε Ὑπουργέ, ἤρθα νὰ σᾶς ζητήσω ἕνα ρουσφέτι!.....

Ὁ Ὑπουργὸς τἄχασε. Νὰ ζητήσει ρουσφέτι ὁ Ἰακωβάτος, ὁ τίμιος, ὁ ἴσιος, ὁ περήφανος, ποὺ δὲν πάτησε ποτὲ τὸ κατώφλι Ὑπουργείου, ποὺ οἱ πατριῶτες του τονὲ στέλνανε στὴ Βουλή, κι αὐτὸν καὶ τἄλλα δυὸ ἀδέρφια του, ἴσια ἴσια γιατὶ τὸν ξέρανε τέτιον καὶ περηφανευοντουσάνε γι' αὐτό!

— Κύριε Ἰακωβάτε, στὶς διαταγές σας!... Ὅ,τι θέλετε!...

— Μὰ εἶναι μεγάλο τὸ ρουσφέτι, κύριε ὑπουργέ.

— Μπά! Δὲ βαριέστε! Τί ἔχει νὰ κάνει; Ὅ,τι μᾶς ζητήσετε, θὰ γίνει ἀμέσως!

— Λοιπὸν κ. Ὑπουργέ, ἀκοῦστε· Ἔχω ἕναν περιβολάρη στὴν πατρίδα, πολὺ τίμιο κ' ἐργατικὸ ἄθρωπο καὶ θέλω νὰ μοῦ τονὲ διορίσετε...

— Νὰ σᾶς τονὲ διορίσω; Καὶ σὲ ποιά θέση; ρώτησε ὁ κ. Ὑπουργὸς ξύνοντας τ' αὐτί του.

— Νὰ μοῦ τονὲ διορίσετε πλοίαρχο στὰ πολεμικὰ καράβια! ἀποκρίθηκε ἀπαθέσταται ὁ Ἰακωβάτος.

Κόκκαλο ὁ κ. Ὑπουργός. Δὲν ἤξερε ἂν ἔπρεπε νὰ θυμώσει ἢ νὰ γελάσει. Ὁ Ἰακωβάτος ὅμως ξακολούθησε:

— Τοῦτες τὶς μέρες κάματε τόσους καὶ τόσους διορισμούς, τοὺς περσότερους μάλιστα κοματικούς, ποὺ συλλογίστηκα πὼς παρουσιαζότανε περίφημη εὐκαιρία νὰ χώσω καὶ γὼ τὸν τίμιο περιβολάρη μου σὲ καμιὰ καλούτσικη θέση!....

Αὐτὸ συνέβηκε δῶ καὶ τριάντα χρόνια· ἴσως καὶ περσότερα. Νά, ὅμως τί συνέβηκε προχτὲς ἀκόμα. Δυὸ τρεῖς μέρες πρὶ φύγω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, κάπιος φίλος μου, ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ, μοῦ διηγήθη-

Ὑπερετοῦσε σὲ κάπιο πολεμικὸ καράβι ποὺ ὅλο τὸ χειμώνα ταξίδευε. Μιὰ κι ἄραξε τὸ καράβι του στὸν Πειραιᾶ συλλογίστηκε ὁ ἄθρωπος, καὶ μ' ὅλο του τὸ δίκιο, πὼς καιρὸς πιὰ εἶναι νὰ ξεκουραστεῖ κι αὐτὸς λίγο, καὶ νὰ μπεῖ στὴ θέση του κανένας ἄλλος συνάδερφός του, ἀπὸ τοὺς τόσους ποὺ ξεχειμωνιάσανε στοὺς μπάλους καὶ στοὺς καφενέδες τῆς Ἀθήνας.

Παρουσιάστηκε λοιπὸ στὸν προσωπάρχη τοῦ Ὑπουργείου τῶ Ναυτικῶν καὶ τοῦ ζήτησε αὐτὴ τὴ μετάθεση.

— Νὰ σοῦ τὸ κάμω αὐτὸ τὸ ρουσφέτι, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ κ. προσωπάρχης, μὰ πρέπει νὰ μοῦ φέρεις κανένα βουλευτὴ νὰ μοῦ τὸ ζητήσει.

— Καὶ δὲν κοκκίνισε ὅτα σοῦ τὄλεγε; τονὲ ρώτησα.

— Νὰ κοκκινίσῃ; Τί λές, χριστιανέ μου; Μοῦ τὄπε διαταχτικά, σὰν ἀνώτερος σὲ κατώτερο!

Εἰκονοῦλες σᾶς ἔταξα καὶ εἰκονοῦλες σᾶς δείχνω. Σκόλια μὴ μοῦ ζητήσετε. Δὲν ἔχω καμιὰ διάθεση νὰν τὶς σκολιάσω. Μὰ τὸ θαρρῶ καὶ περιττό, ἀφοῦ ὅλοι μας τὶς σκολιάσαμε στὸ μυαλό μας καὶ στὸ ἴδιο συμπέρασμα φτάσαμε· Πῶς τὸ ρουσφέτι τόσο τὸ συνειθίσαμε πιὰ καὶ τὸ θαρροῦμε τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωή μας, ὥστε νὰν τὸ διατάζει κ' ἕνας ἀνώτερος στὸν κατώτερό του.

— Φέρε μου βουλευτὴ νὰ μοῦ τὸ ζητήσει, τοῦ εἶπε, ἀπαράλλαχτα σὰ νὰν τοῦλεγε στὸν πόλεμο·

— Πάρε τὸ τορπιλοβόλο σου καὶ πήγαινε νὰ χτυπήσεις τὸ τάδε ἐχτρικὸ καράβι καὶ νὰ βουλιάξεις μαζί μ' αὐτό!

Θέλουνε, λέει, νὰ μᾶς διοικήσουν ἀφατρίαστα. τίμια, πατριωτικά, μὰ δὲν τοὺς ἀφίνουμε μεῖς! Τοὺς ζητάμε πράματα μεγάλα, ἀδύνατα, προσωπικά, τοὺς ζητάμε ρουσφέτια, κ' ἔτσι τοὺς ἀναγκάζουμε ἢ νὰ μᾶς τὰ δίνουν, κ' ἔτσι ὑποχρεώνουνται κι αὐτοὶ νὰ συναλλάζουνται μὲ τὴν Κυβέρνηση καὶ νὰ τὴν ὑποστηρίζουνε σὲ πράματα ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν πολεμήσουνε, ἢ δὲν μποροῦνε νὰ μᾶς δώσουν τὸ ρουσφέτι ποὺ τοὺς ζητάμε κ' ἔτσι ἀναγκάζουνται νὰ μᾶς γελοῦνε, δηλ. νὰ μᾶς τάζουνε χωρὶς νὰ μᾶς δίνουνε, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ποῦνε ὀρθὰ κοφτὰ τὴν ἀλήθεια καὶ χάσουν τὸν ψῆφο μας. Μ' ἄλλα λόγια, μᾶς φορτώσανε στὴ ράχη μας τὸ ρουσφέτι καὶ μᾶς τὸ καταγγέλνουνε γιὰ δικό μας ψεγάδι.

Μὰ τὸ ρουσφέτι αὐτοὶ μᾶς τὸ μάθανε, αὐτοὶ μᾶς συνειθίσανε σ' αὐτό, αὐτοὶ μᾶς τὸ μπάσανε στὴ ζωή μας. Μὲ τὸ ρουσφέτι μᾶς κλέβουν τὸν ψῆφο μας καὶ μὲ τὸ ρουσφέτι μᾶς ἀποκοιμίζουν. Καὶ πρέπει νὰ πλαστεῖ καινούρια κοινωνία καὶ πρέπει νὰ δημιουργηθῆ καινούρια πολιτικὴ ζωή, γιὰ νὰ θαφτεῖ τὸ ρουσφέτι. Καὶ τὴν καινούρια αὐτὴ ζωὴ ἐμεῖς θὰ τὴ δημιουργήσουμε, ἐμεῖς ὁ Λαός.

*

Νά, λοιπὸν ποὺ τὸ ἕνα μέσο ποῦχουμε γιὰ νὰ φέρουμε στὸν ἴσιο δρόμο τοὺς πολιτικούς μας, τὸ ἕνα μέσο τὸ σπουδαῖο, οἱ κακὲς περίστασες, οἱ κρίσιμες τοῦ Ἔθνους στιγμές, πάει χαμένο, δὲν ἔφερε οὔτε καὶ θὰ φέρει κανένα ἀποτέλεσμα.

Μᾶς μένει τώρα τὸ ἄλλο μέσο, τὸ ἀποτελεσματικώτερο, μᾶς μένει ἡ γροθιά μας. Καὶ πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ σπουδαῖο, ποὺ θὰν τὄχετε μελετήσε καὶ θὰν τὄχετε συλλογιστεῖ καλύτερα ἀπὸ μένα, θὰ μοῦ χαρίσετε ἀκόμα μερικὲς στιγμὲς γιὰ νὰ σᾶς πῶ τὴ γνώμη μου.

Ἕνας ἁπλὸς ἄθρωπος εἶμαι καὶ γώ, ἕνας Ἐργάτης. Ποτέ μου δὲ λογάριασα ποῦ γεννήθηκα κι ἀπὸ ποιούς. Ἕνα μοναχὰ λογάριασα καὶ λογαριάζω πάντα, πῶς γεννήθηκα σ' αὐτὸ τὸν τόπο, στὴν Ἑλλάδα, πῶς ἐδῶ ἀναθράφηκα καὶ μεγάλωσα καὶ πῶς ἐδῶ εἶμαι ὑποχρεωμένος καὶ νὰ δουλέψω. Λογάριασα ἀκόμα καὶ τοῦτο· πῶς ἡ δουλιά μου δὲν πρέπει νἄχει μοναδικὸ σκοπὸ τὸ ἄτομό μου καὶ τὴν καλοζωΐα μου, τὸ σπίτι μου καὶ τὴ φαμελιά μου, μὰ πῶς πρέπει νἀπλώνεται πλατύτερα καὶ νὰ λογαριάζει καὶ τοὺς ἄλλους, τὴ συντροφιά, ἀφοῦ δὲ ζῶ πάνου στὰ σύγνεφα, μὰ σὲ κοινωνία, κι ἀφοῦ δὲ γεννήθηκα στὸν Ἄρη ἢ στὸ Σείριο μὰ πάνου στὴ γῆς καὶ μάλιστα σὲ ὁρισμένο μέρος της. Δὲ θὰ σᾶς πῶ τί λέει ὁ δεῖνα κι ὁ τάδε φιλόσοφος πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, οὔτε θὰ σᾶς κουράσω ἀραδιάζοντας παπαγαλίστικα τὶς γνῶμες τοῦ ἑνοῦ καὶ τἄλλου κοινωνιολόγου γιὰ τὸ κοινωνικὸ ζήτημα. Μοῦτυχε νὰ διαβάσω μερικὰ βιβλία καὶ γώ, γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ δουλιά μου, μὰ φρόντισα, ἅμα τὸ συλλογίστηκα νὰ μιλήσω μαζί σας, νὰ ξεχάσω τὰ βιβλία καὶ νὰ θυμηθῶ μοναχὰ ὅσα εἶδα κι ὅσα ἄκουσα κι ὅσα αἰστάνθηκα καὶ γιὰ ὅ,τι πόνεσα κι ὅ,τι ὀνειρεύτικα σὰν ἄθρωπος λεύτερος καὶ σὰ Ρωμιός.

Ἔτσι θαρρῶ πῶς πρέπει νὰ φερνόμαστε μὲ τὸ λαό. Μιλώντας του καὶ δουλεύοντας γιὰ τὸ καλό του, πρέπει νὰ θυσιάζουμε πρῶτα πρῶτα τὸν ἐγωϊσμό μας. Νὰ μὴ ζητάμε, ἰσὰν τοὺς ὑποψήφιους, νὰν τονὲ θαμπώσουμε μὲ κούφια λόγια καὶ παχιὰ καὶ νὰ μὴν τοῦ ξεφουρνίζουμε πράματα ποὺ δὲν τὰ νιώθει, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰν τοῦ δείξουμε πῶς εἴμαστε μορφωμένοι, πῶς ξέρουμε περσότερα ἀπ' αὐτόνε, πῶς εἴμαστε ἀνώτεροί του, ἕνα εἶδος ἀφεντάδες του. Ὁ λαὸς γιὰ ὅμοιους του πρέπει νὰ μᾶς βλέπει καὶ γι' ἀδερφούς του νὰ μᾶς νιώθει γιὰ νὰ μᾶς πιστέψει καὶ μᾶς ἀκολουθήσει. Καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἀκολουθήσει ὁ λαὸς δηλ. πρέπει ν' ἀκολουθήσει ὁ λαὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ναὐτοδημιουργηθεῖ. ναὐτομορφωθεῖ, ἀφοῦ κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐκμεταλλευτές του δὲ σκέφτηκε ἴσαμε σήμερα σοβαρὰ νὰν τονὲ μορφώσει, νὰν τονὲ χειραφετήσει ἀπὸ τὴν πολιτικὴ σκλαβιά, δημιουργώντας τονε λαὸ λεύτερο, καὶ νὰ τὸν ἰδοδηγήσει στὸ δρόμο τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἀλήθειας.

Ὅποιος μελετήσει βαθιὰ καὶ νιώσει στὰ καθέκαστά του τὸ *κοινωνικὸ ζήτημα*, σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα φτάνει. Πῶς δηλ. γιὰ ν' ἀλλάξει ἡ πολιτικὴ κατάσταση ἑνὸς τόπου, πρέπει νὰ προηγηθεῖ μιὰ ἄλλη ἀλλαγή, πρέπει ν' ἀλλάξει πρῶτα στὸ καλύτερο ἡ κοινωνία, νὰ δημιουργηθεῖ καινούρια κοινωνικὴ ζωή· μὲ τὶς σημερνὲς κοινωνικὲς συθῆκες, ἀλλαγὴ καμιὰ δὲ γίνεται. Οἱ ἄρχοντες θὰ ξακολουθοῦνε νὰ μᾶς παιζογελάνε καὶ μεῖς θὰ ξακολουθοῦμε νὰν τοὺς ἀνεχόμαστε, καὶ καμιᾶ φορά, ὅταν παραθυμώνουμε, νὰν τοὺς φασκελώνουμε κάτου ἀπὸ τὴν κάπα μας. Μὰ ἔτσι τὸ πρᾶμα θὰ τραβάει σὲ μάκρος ὅσο νὰ φτάσει ἡ μοιραία στιγμὴ ποὺ θὰ πάψει αὐτὴ ἡ ἀλληλοκοροϊδία καὶ μαζί μ' αὐτὴ θὰ πάψει καὶ ἡ Ἑλλάδα νὰ λέγεται καὶ νἄναι *λεύτερο Κράτος*.

Κάπια ἀνάγκη βιαστικὴ μᾶς σπρώχνει νἀνοίξουμε μιὰ ὥρ' ἀρχότερα τὰ μάτια μας πρὸς τὸ Φῶς καὶ νὰ δουλέψουμε γιὰ τὸν ξαναγενημό μας. Οὔτε σὰ σοσιαλιστὴς σᾶς μιλῶ, οὔτε σὰ συντηρητικός. Σᾶς μιλάω σὰν ἄθρωπος ποὺ εὐτύχησε νὰ ξεσκλαβωθεῖ ἀπὸ μερικὲς πρόληψες καὶ ποὺ βλέπει κάπως ξαστερώτερα τὴ ζωή. Τὸ μεγάλο κοινωνικὸ πρόβλημα ποὺ συνταράζει σήμερα τὴν Εὐρώπη κι ἀρχίνησε νὰ γλυκοχαράζει καὶ στὴν πατρίδα μας, δὲ μοῦ τὸ διδάξανε τὰ βιβλία· μοῦ τὸ δίδαξε ἡ ζωὴ καὶ μάλιστα μ' ἕναν τρόπο ἁπλούστατο. Ὅτ' βλέπω τὸ σκουπιδιάρη ἢ κανέναν ἄλλο ἐργατικὸ ποὺ ἔρχεται νὰ μὲ ὑπερετήσει καὶ ποὺ μοῦ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συντροφιά του γιὰ νὰ μοῦ κανονίζει τὴ ζωή, κάνω τὴν ἀκόλουθη σκέψη·

— Ὅπως ἔχει ἀνάγκη ὁ ὑπερέτης τὸν ἀφέντη, ἔτσι χρειάζεται καὶ ὁ ἀφέντης τὸν ὑπερέτη. Ἀλληλοβοήθεια παντοῦ. Ὅλα χρειάζουνται στὴ Φύση καὶ στὴ Ζωή· καὶ τὸ ταπεινότερο σκουλῆκι καὶ ἡ ἀσημότερη πέτρα· κάπιο προορισμὸ ἐχτελοῦν ὅλ' αὐτά, γιὰ κάτι τὰ προόρισε ἡ Δημιουργία, γιατὶ ἀλλιώτικα δὲ θὰν τἄφτιανε. Ἀλήθεια αὐτή, κι ἅμα νιώσει ὁ πλούσιος τὴν ἁπλούστατη μὰ καὶ μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια, ἅμα νιώσεις ἐσὺ ὁ πλούσιος πῶς σοῦ εἶναι ἀπαραίτητοι κι ὁ μανάβης σου, κι ὁ σκουπιδιάρης σου κι ὁ ὑπερέτης σου, γιατὶ ἀλλιώτικα τὰ χρήματά σου μένουνε νεκρὰ κι ἀχρησιμοποίητα, ἅμα τὸ νιώσεις αὐτό, θὰ συμπονέσεις ἀμέσως τὸν ἐργάτη, θἀγκαλιάσεις τὸ λαὸ καὶ θἀνυψωθεῖς ἔτσι σ' ἀληθινὴ ἠθικότητα, καὶ θὰ ἱδρύσεις τὴν ἀληθινὰ *ἠθικὴ κοινωνία*. Ὁ ἐργάτης δίνει τὰ χέρια, ὁ κεφαλαιοῦχος δίνει τὸν παρᾶ. Οὔτε τὰ χέρια δίχως τὸν παρᾶ μποροῦνε νὰ κουνηθοῦν, οὔτε πάλι ὁ παρᾶς δίχως τὰ χέρια ἔχει τὴν παραμικρότερη ἀξία. Συντρόφοι λοιπὸν ὑπάρχουνε στὴ γῆς, συνεταῖροι, κ' ὄχι δοῦλοι κι ἀφεντάδες.

Ἡ τέτια ἐξήγηση τοῦ κοινωνικοῦ ζητημάτου εἶναι πολὺ ἁπλή, πολὺ πρωτόγονη, τὸ ξέρω, μὰ ἴσια ἴσια ἔτσι ἁπλὰ τὴ δέχτηκα καὶ γὼ κ' ἔτσι ἁπλὰ μπορεῖ νὰ τὴ δεχτεῖ ὁ καθένας. Γι' αὐτὸ κ' ἀποκότησα νὰ τὴν ξεστομίσω σ' ἕνα τέτιο κέντρο διαλεχτό, μπροστὰ μάλιστα στὸν πρόεδρο σας, τὸν κ. Μουρίκη, ποῦναι τόσο δυνατὰ μπασμένος στὸ κοινωνικὸ ζήτημα καὶ τὄχει τόσο βαθιὰ μελετήσει.

Τὴν ἀλλαγὴ τῆς κοινωνίας δὲν τὴ ζητᾶνε οἱ πλούσιοι οὔτε οἱ πολιτικοί. Γι' αὐτοὺς καλὰ τραβάει ἡ δουλιά, τὸ ραχατλήκι τους κανεὶς καὶ τίποτα δὲν τοὺς τὸ χαλάει. Τὴν ἀλλαγὴ ὅμως τὴ θέλει, τὴ ζητάει ὁ λαός, ποὺ πλερώνει μὲ τὸν ἱδρωτά του ὅλ' αὐτὰ τὰ ραχατλήκια. Καὶ γιὰ νὰ τὴν πετύχει τὴν ἀλλαγή, πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ πάψει νἄναι ὄχλος καὶ νὰ γίνει λαός—νὰ πάψει δηλ. νἄναι παλιάσκερο, βουτημένο στὸ σκοτάδι καὶ στὴν ἀμάθεια, ποὺ νὰν τὸ τραβάει ἀπὸ τὴ μύτη ὁ ἕνας κι ὁ ἄλλος δημοκόπος, καὶ νὰ γίνει Λαός, δηλ. νὰ νιώσει τὴ δύναμή του καὶ νὰ ἐπιβληθεῖ, νὰ κυριαρχήσει νὰ ὁδηγεῖ αὐτὸς τοὺς πολιτικούς του καὶ τοὺς Κυβερνῆτες του στὸν ἴσιο δρόμο καὶ στὸν τίμιο.

Σὲ κάπιο σκηνικό μου ἔργο, στὶς «Ἀλυσίδες», ποὺ παραστάθηκε τὸ χειμώνα στὴν Ἀθήνα κ' ἔχει θέμα του ἴσια ἴσια τὴν πολιτική μας κακοριζικιά, δοκίμασα νὰ ζουγραφίσω τὴν ἰδέα ποῦχουν οἱ πολιτικοί μας γιὰ τὸ λαό. Εἶναι παραμονὲς ἐκλογῶν καὶ οἱ ὑποψήφιοι συζητοῦνε μὲ ποιό τρόπο θὰ κερδίσουσε τὴν ἐκλογή. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ κάπως τιμιώτερος καὶ ριζοσπαστικώτερος, τοὺς λέει·

— Ὁ ἀγώνας μας δὲν εἶναι νὰ πάρουμε τὴν ἐκλογή. Ὁ ἀγώνας μας εἶναι νὰ φωτίσουμε τὸ λαό, νὰν τοῦ ἀνοίξουμε τὰ μάτια. Πρέπει νὰν τὸ καλοχωνέψει ὁ λαὸς πῶς ἴσαμε σήμερα γίνηκε θῦμα τῆς διπλωματικῆς ἀλήθειας, πῶς οἱ πολιτικοί του τονὲ μεταχειριστήκανε γιὰ ὅπλο τους καὶ γιὰ θῦμα τους. Μ' αὐτὸ τὸν ἴδιο τὸ λαό, σκοτώνουν τὸ λαό. Αὐτὸ πρέπει νὰ δείξουμε στὸ λαὸ κ' ἔτσι νὰ πολιτευτοῦμε. Κ' ἃ δὲ βγοῦμε μεῖς, θὰ τραβήξουμε ὅμως μὲ τὸ μέρος τῆς Ἀλήθειας πενήντα ἑκατὸ κι αὐτὸ εἶναι κέρδος σημαντικό. Ἐμεῖς δὲ νικάμε, μὰ νικάει ἡ Ἀλήθεια.

Οἱ ἄλλοι [illegible] νολογοῦν ἀπὸ μέσα τους κεῖνον ποὺ τὰ λέει.

— Γιὰ νἀγαπήσει ὁ λαὸς τὴν Ἀλήθεια, τοῦ παρατηρεῖ ἄλλος ὑποψήφιος «*ἐν ἁμαρτίαις ἐκλογικαῖς γηράσας*», γιὰ νἀγαπήσει ὁ λαὸς τὴν Ἀλήθεια, πρέπει νὰ μὴν τὴ γνωρίσει ἀπὸ κοντά. Μόνο τἔνωμά της νἀκούει τὸ παλιάσκερο καὶ λιγώνεται...

Φυσικά. Γιατὶ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀφεντάδες μας, *παλιάσκερο* εἴμαστε. Δὲ μᾶς ἀξίζει νὰ νιώσουμε τὴν Ἀλήθεια, δὲ μᾶς ἀξίζει νὰ πολιτευτοῦμε μ' αὐτή. Παλιάσκερο εἴμαστε. Μήπως δὲ μᾶς λογαριάζουνε γιὰ κουκιὰ οἱ πολιτικοί μας καὶ γιὰ ψήφους; Ὁ τάδες, λένε, διαθέτει τόσους ψήφους, ἔχει τόσα κουκιά. Ἀθρῶποι δὲν εἴμαστε γι' αὐτούς, εἴμαστε κομάτι μολύβι, εἴμαστε κουκιὰ γιὰ βράσιμο. Καιρὸς πιὰ νἀρχινήσουνε νὰ μᾶς λογαριάζουν καὶ γι' ἀθρώπους. Καὶ θὰ μᾶς λογαριάσουνε τότε μοναχά, ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τοὺς ἀναγκάσουμε.

Τὴ δύναμη αὐτὴ τὴ μεγάλη θὰ μᾶς τὴ δώσουν οἱ ἐργατικοὶ σύδεσμοι, οἱ λαϊκὲς ἀδερφότητες. Ἀπὸ τοὺς συδέσμους αὐτοὺς κι ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀδερφότητες θὰ βγοῦν αὔριο οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι, οἱ ἄγνοι καὶ οἱ πατριωτικοί, ποὺ θὰ πνίξουν τὴ Συναλλαγὴ καὶ θὰ ξεπαστρέψουν τὰ προσωπικὰ κόμματα. Πρέπει οἱ λαϊκές, οἱ ἐργατικὲς τάξες νὰ στείλουν τοὺς ἀντιπροσώπους τους στὴ Βουλή. Ἅμα δημιουργηθεῖ ἕνα κόμμα *Ἀρχῶν* ἐκεῖ μέσα, δὲν μπορεῖ, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ξεφυτρώσουν ἀμέσως καὶ τἄλλα. Ἅμα δηλ. γίνει τὸ Ἐργατικὸ κόμμα, θὰ γεννηθεῖ (δηλ. ἡ ἀνάγκη θὰν τὸ γεννήσει) τὸ Συντηρητικὸ κόμμα, θὰν τἀκολουθήσει τὸ Φιλελεύτερο, θἀνατείλει τὸ Δημοκρατικὸ κ' ἔτσι σιγὰ σιγὰ καὶ σὲ λίγο καιρὸ θὰ

ξεπαστρευτοῦν τὰ προσωπικὰ κόμματα καὶ θὰ περάσουνε στὴν ἱστορία,στὶς μαῦρες φυσικὰ σελίδες της.

Πρέπει οἱ λαϊκὲς καὶ οἱ ἐργατικὲς τάξες νὰ κατεβοῦνε σύντομα καὶ θαρρετὰ στὸν ἐκλογικὸ ἀγώνα. Ἂς ἀποτύχουνε. Μιὰ ἐκλογικὴ ἀποτυχία δὲ σημαίνει τίποτα. Οὔτε δυό, οὔτε τρεῖς. Ἀπὸ κάθε ἐκλογικὴ ἀποτυχία πάντα κάτι ἔχει νὰ κερδίσει ἡ Ἰδέα, πάντα θὰ τραβήξει ἀρκετοὺς μὲ τὸ μέρος της, κ' ἔτσι οἱ δυὸ τρεῖς ἀποτυχίες θὰ γεννοβολήσουν τὴ μιὰ ἐπιτυχία, τὴν παν·γυρική.

Ἅμα ὁ λαὸς νιώσει, πιστέψει, τὸ καλοχωνέψει, πὼς μπορεῖ νὰ ντιπροσωπευτεῖ μοναχός του μέσα στὴ Βουλή, πὼς μπορεῖ δηλ. νἄχει τὸν ἀντιπροσώπο του τὸν ἀληθινό, ποὺ ὁ ἴδιος τονὲ διάλεξε καὶ τονὲ δημιούργησε, σύρε, κόπασε ἡ ἀφεντιά σου ὕστερα νὰ τὸν κοροϊδέψεις.

Τότε θἀποχτήσουμε πολιτικοὺς δικούς μας,βγαλμένους μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα μας, ποὺ νὰ μᾶς πονοῦνε, νὰ μᾶς φροντίζουνε, νὰ μὴ μᾶς βγάζουν ποτὲ ἀπὸ τὸ νοῦ τους. Τώρα μᾶς θυμιοῦνται μοναχὰ ἅμα εἶναι νὰ μᾶς κλέψουν τὸν ψῆφο μας καὶ μᾶς τάζουν τότε φούρνους μὲ καρβέλια καὶ λαγοὺς μὲ πετραχήλια, φοροῦνε ἀκόμα καὶ τὸ Δημοκρατικὸ σκοῦφο, γιὰ νὰ ξεχάσουν ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τὰ λόγια καὶ τὶς ὑποσκέσες τους.

Τότε καὶ μόνο τότε, ὅταν ἀλλάξουμε κ' ὅτα μεταμορφωθοῦμε ἀπὸ *ὄχλο* σὲ *λαό*— τότε θἀ μᾶς λογαριάσουν οἱ πολιτικοί μας καὶ τότε μοναχά, ὅταν ἔρχουνται νὰ μᾶς ζητήσουν τὸν ψῆφο μας, θὰ μποροῦνε νὰ μᾶς μιλοῦνε σὰν τίμιοι πολιτικοὶ καὶ σὰν ἀληθινοὶ πατριῶτες ἔτσι·

— Τίποτα μὴν καρτερεῖτε ἀπὸ μᾶς, τίποτα. Τὸ κατώφλι μας δὲ θἀν τὸν πατήσετε, τὴ σκάλα τοῦ Ὑπουργείου δὲ θἀ τὴν ἀνεβοῦμε γιὰ τὸ χατῆρι σας. Γυάλινο τὸ σπίτι μας γιὰ νὰ βλέπετε τὶς πράξες μας [illegible] ἀνοίξετε καὶ ταὐτιά μας βουλωμένα μὲ κερί, νὰ μὴν ἀκοῦμε τὶς φωνὲς καὶ τὰ παρακάλια σας. Ἐρχόμαστε νὰ χτυπήσουμε τὸ ρουσφέτι, ἐρχόμαστε νὰ πνίξουμε τὴν ἄτιμη τὴ συναλλαγή. Καινούριους πολιτικοὺς θεοὺς σᾶς φέρνουμε, ἄγριους θεούς, αἱματοπότες, καὶ ζητάμε,νὰν τοὺς προσκυνήσετε.Δὲ διακονεύουμε τὸν ψῆφο σας, τὸν ἀπαιτοῦμε, γιατί ἔχουμε κάθε δικαίωμα σὰν τίμιοι πολιτικοὶ νὰ ζητήσουμε τίμιους ψήφους, ἀπὸ τίμια χέρια ρηγμένους στὴν κάλπη μας. Ἃ δὲν εἶστε ἱκανοὶ νὰ μᾶς νιώσετε, ἃ δὲ θέλετε νὰ καθαρίσετε τὴν ψυχή σας ἀπὸ κάθε ἀτομικὸ συφέρο ποὺ καιροὺς καὶ χρόνια τώρα τὴ λερώνει,ἃ δὲν ἔχετε τὸ κουράγιο νὰ σκοτώσετε τὸν παλιὸ πολίτη ποὺ ἴσαμε σήμερα πολέμησε αὐτὸ τὸν τόπο καὶ τονὲ ρήμαξε,ἃ δὲν εἶστε ἀκόμα ἑτοιμασμένοι γιὰ μιὰ τέτια εἰρηνικὴ μὰ σωτήρια ἐπανάσταση κατὰ τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ σας, τότε μαυρίστε μας!

Ἔτσι θὰ μᾶς μιλήσουνε, μὰ δὲ θἀν τοὺς μαυρίσουμε. Γιατὶ ἡ εἰρηνικὴ ἐπανάσταση θἄχει γίνει, ὁ ἑαυτός μας θἄχει ξεσκλαβωθεῖ ἀπὸ τὶς τόσες πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς πρόληψες ποὺ τὸν κυβερνοῦνε σήμερα κι ὁ ΛΑΟΣ θἄχει γίνει πιὰ Δύναμη Κυρίαρχη.

*

Κανένας Ρωμιὸς δὲν εἶναι προδότης. Μόνο φιλελεύτεροι καὶ συντηρητικοὶ ὑπάρχουνε, μόνο ξυπνοὶ καὶ ὑπναράδες. Οἱ δεύτεροι, οἱ συντηρητικοί, εἶναι φυσικὰ καὶ οἱ ὑπναράδες κι αὐτοὶ ἀποτελοῦνε τὸ Ρωμαίικο σήμερα. Καὶ εἶναι ἀλήθεια φαρμακερή, μὰ πάντα ἀλήθεια, πὼς ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἱδρύθηκε τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἀρχίνησε κι ὁ πόλεμος ὁ ἄσωστος κι ὁ τρομερὸς κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δηλ. τὸ Κράτος πολεμάει τὸ Ἔθνος, τὸ Ρωμαίικο πολεμάει τὴ Ρωμιοσύνη,οἱ Ὑπναράδες πολεμάνε τοὺς Ξυπνούς.

Ἀπαισιόδοξος δὲν εἶμαι. Τὸ ἐναντίο, εἶμαι παραπολὺ αἰσιόδοξος.Οἱ ἀπαισιόδοξοι ἀφίνουν τὰ πράματα νὰ τραβάνε τὸ δρόμο τους, ἀφοῦ δὲν ἐλπίζουν καμιὰ γιατρειά. Ἕνα κακὸ ποὺ θὰ γίνει, τί σημαίνει κι ἃ γίνει αὔριο ἢ σήμερα; Καλύτερα νὰ γίνει σήμερα γιὰ νὰ γλυτώσουμε μιὰν ὥρ' ἀρχύτερα. Μὰ οἱ αἰσιόδοξοι κοιτάζουνε νὰν τὸ σταματήσουν τὸ κακὸ αὐτό, γιατὶ ἐλπίζουν τὸ λυτρωμὸ καὶ φυσικὸ εἶναι ἀφοῦ τὸν ἐλπίζουνε, νὰ θέλουνε νὰν τονὲ φέρουνε μιὰ ὥρ' ἀρχύτερα. Κ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶμαι καὶ γώ, ὁ τελευταῖος στρατιώτης σ' ἕναν τίμιο ἀγώνα ποὺ γίνεται χρόνια τώρα ἀπὸ τὶς πνεματικὲς κορυφὲς τῆς φυλῆς μας.

Πιστεύω καὶ ὁμολογῶ πὼς ἡ Φυλή μας ἔχει σπέρματα ζωῆς κ' αἰωνιότητας μέσα της. Τὰ σπέρματα αὐτὰ τὰ βαστάει ἀπὸ αἰῶνες καὶ οἱ τάσες τρομερὲς καταιγίδες ποὺ περάσανε ἀπὸ πάνου της δὲν μπορέσανε νὰν τῆς τἀφανίσουν. Ὁ ἐμφύλιος αὐτὸς πόλεμος, ὁ ἀδερφικὸς αὐτὸς σπαραγμὸς, νὰ πάψει μεταξὺ Κράτος καὶ Ἔθνος κι ἀμέσως τὰ σπέρματα θὰ βλαστήσουν καὶ θὰ δώσουν καρποὺς θρεφτικούς.

Ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῆς Ρωμιοσύνης, ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, τὸ προφήτεψε αὐτό.

Κ' ἡ ψυχή σου, ὦ Πολιτεία,
κολασμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία,
νεκρὴ ἀφίνοντας ἐσένα
θὰ πλανιέται κυνηγώντας ἄλλη γέννα.

. . . . . .

Ὅσο νὰ σὲ λυπηθεῖ
τῆς ἀγάπης ὁ Θεός,
καὶ νὰ ξημερώσει μιὰν αὐγή
καὶ νὰ σὲ καλέσει ὁ λυτρωμός,
ὦ ψυχὴ παραδαρμένη ἀπὸ τὸ κρῖμα!
καὶ θ' ἀκούσεις τὴ φωνὴ τοῦ λυτρωτῆ,
θὰ γδυθεῖς τῆς ἁμαρτίας τὸ ντύμα,
καὶ ξανὰ κυβερνημένη κι ἀλαφρὴ
θὰ σαλέψεις σὰν τὴ χλόη, σὰν τὸ κῦμα,
καὶ μὴν ἔχοντας πιὸ κάτου ἄλλο σκαλὶ
νὰ κατρακυλήσεις πιὸ βαθιὰ
στοῦ Κακοῦ τὴ σκάλα,
γιὰ τἀνέβασμα ξανὰ ποὺ σὲ καλεῖ
θὰ αἰσταθεῖς νὰ σοῦ φυτρώσουν, ὦ χαρά!
τὰ φτερά,
τὰ φτερὰ τὰ πρωτινά σου τὰ μεγάλα!

Ὁ ποιητὴς τὸ προφήτεψε καὶ θὰ γίνει. Καὶ θὰ γίνει γλήγορα. Γιατὶ τὸ τελευταῖο σκαλοπάτι τὸ κατεβήκαμε πιὰ στοῦ Κακοῦ τὴ σκάλα καὶ καιρὸς νἀρχινήσει τὸ ἀνέβασμα. Καὶ θἀρχινήνει. Γιατὶ τὰ φτερὰ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς δὲν κοπήκανε, γιατὶ τὰ φτερὰ τὰ μεγάλα εἶναι ἕτοιμα νἀνοιχτοῦνε. Ὁ Λυτρωμὸς σημαίνει μὲ ἀσημένια καμπάνα, ὁ ἑλληνικὸς ἀγέρας εἶναι γιομάτος χρυσοφτέρουγες καὶ γλυκόλαλες ἐλπίδες κι ὁ μεγάλος Λυτρωτὴς ἔρχεται.

Ἑτοιμαστῆτε νὰ τὸν καλοδεχτοῦμε. Ὁ μεγάλος ὁ Λυτρωτὴς ποὺ θὰ δώσει τὰ φτερὰ στὴν Ἑλληνικὴ Ψυχή, ποὺ θἀναστήσει μεγάλη καὶ δοξασμένη τὴ Φυλή μας, εἶναι ὁ Λαός.

ΔΗΜ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο(δρόμος Ζήνωνα2) πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικό, τἀκόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι»—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση— τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης»,«Μαζώχτρα καὶ Βρουκολακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες»—τοῦ Δ.ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου»—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ«τὸ Ἀνεχτίμητο» (δράμα)—τοῦ ΠΑΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» —τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινουρια» —τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά»—τοῦ Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» δραματα—τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Ἀφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτεριδη)—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη)—τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικο.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάνδρας Παπαδόπουλου ἐπισυδεμένος. δρ. 1 1/4 καὶ [illegible] γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἰαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι»—«Τρισεύγενη»—«Γράμματα»—«Ἀσάλευτη Ζωή», 6 δρ. ἀντὶς 12 ποὺ πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς ἐπαρχίες 6,50 καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ 7 φρ. χρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά. — Ὁ «δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», 3 δραχμές. «Ὁ θάνατος τοῦ Παλληκαριοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ ζοῦ ἄδολου λογισμοῦ τοῦ Καντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ἥτημα στὴν Ἀγγλία (λεπτὰ 50)

Τοῦ ΑΛΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρῶτα τραγούδια» δρ. 1.

Τοῦ ΕΡΜΩΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.

Τοῦ ΕΛ. ΠΑΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωή» δρ. 2.

ΛΑΧΕΙΟΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟΥ 1908

4	ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΔΗ	ΕΞ	100,000	Δρ. 400,000
4	»	»	25,000	» 100,000
4	»	»	10,000	» 40,000
12	»	»	5,000	» 60,000
20	»	»	1,000	» 20,000
1644	»	»	100	» 164,400
2312	»	»	50	» 115,600
4000	ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....			900,000

Μέχρι τῆς πρώτης κληρώσεως (27]10 Ἀπριλίου 1908) θὰ ἐκδοθῶσι **μόνον** 500,000 **τετραδράχμων γραμματίων** ὑπ' ἀριθ. 1—300,000. **Μόνον οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι θὰ τεθῶσιν ἐντὸς τῆς κληρωτίδος κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην.** Κατόπιν θὰ ἐκδοθῶσι **μονόδραχμα** γραμμάτια ἰσχύοντα διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων, ὑπ' ἀριθ. 300,000 ἄχρις 1,000,000, θὰ προστεθῶσι δὲ ἐντὸς τῆς κληρωτίδος καὶ οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοί.

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς **δραχμὰς τέσσαρας** ἕκαστον, ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς **δραχμὴν μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων**, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας. Ἡ πώλησις τῶν γραμματίων ἄρχεται ἀπὸ 1/14 Ἰανουαρίου 1908.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ